

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

А. С. ПОПОВИЧ

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ НА CD-ROM

Кам'янець-Подільський
2018

УДК 378.016:811.161.2(075.8)
ББК 81.411.4-923р30+74.580
П58

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради
факультету української філології та журналістики
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
(протокол за №5 від 20 грудня 2017 року)

Рецензенти:

О. М. Горошкіна, доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу навчання української
мови та літератури Інституту педагогіки НАН України;

І. О. Кучинська, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та управління навчальним закладом;

І. М. Бакаленко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української літератури Запорізького національного університету.

Попович А. С.

П58 **Методика викладання української мови у вищій школі:** навчально-методичний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

Навчальний посібник містить інформаційний обсяг дисципліни «Методика навчання української мови у ВНЗ». У ньому також подано навчальний контент, плани практичних і лабораторного заняття, бібліографічний покажчик праць та рекомендовану літературу. Складниками навчального видання є додатки, що допоможуть майбутнім викладачам-філологам у підготовці до занять безпосередньо в закладах вищої освіти й на базах виробничої (асистентської) практики.

Для викладачів лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін закладів вищої освіти й студентів освітнього ступеня «магістр».

УДК 378.016:811.161.2(075.8)
ББК 81.411.4-923р30+74.580

© Попович А. С., 2018

ЗМІСТ

Вступ	4
Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	6
Навчальний контент (розширений план лекцій)	10
Плани практичних занять	21
План лабораторного заняття	44
Бібліографічний покажчик праць із методики викладання української мови у вищій школі	48
Рекомендована література	84
Додатки.....	87
<i>Додаток А.</i> Схема опису загальних особливостей викладання дисципліни	87
<i>Додаток Б.</i> Схема аналізу підручника з української мови	88
<i>Додаток В.</i> Зразки планів практичних занять	91
<i>Додаток Д.</i> Зразок плану лабораторного заняття	98
<i>Додаток Е.</i> Тематика орфографічно-пунктуаційного практикуму	101
<i>Додаток Ж.</i> Схема аналізу практичного заняття з української мови	102
<i>Додаток К.</i> Схема аналізу лабораторного заняття з української мови	104
<i>Додаток Л.</i> Схема рецензії на посібник	106
<i>Додаток М.</i> Алгоритм роботи над рецензією	107
<i>Додаток Н.</i> Зразки рецензій на посібники	108
<i>Додаток П.</i> Методичні вказівки до проведення навчальних занять з української мови у закладах вищої освіти	116

ВСТУП

Мета викладання навчальної дисципліни “Методика навчання української мови у ВНЗ” — теоретично і практично підготувати студентів до професійної діяльності викладача лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін закладів вищої освіти. Дисципліна досліджує процес навчання мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін, розкриває закономірності засвоєння мови, визначає і вмотивовує засоби передачі знань студентам.

Завдання вивчення дисципліни “Методика навчання української мови у ВНЗ”:

- продовжувати формувати в майбутніх викладачів національно свідоме ставлення до української мови як рідної і державної;
- домагатися опанування майбутніми викладачами знаннями в царині методики навчання української мови, на основі яких вони могли б домагатися свідомого і міцного засвоєння студентами програмового матеріалу з мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін, ефективно організовувати навчальну діяльність студентів з української мови, формувати пізнавальну самостійність студентів;
- забезпечувати підготовку викладача вишу на рівні нових освітніх завдань;
- продовжувати формувати в студентів професійно-методичні вміння;
- сприяти більшому осмисленню студентами роботи з розвитку зв'язного мовлення на заняттях у вищій школі;
- продовжити вчити студентів самостійно працювати з навчально-методичною літературою й інтернет-джерелами;
- продовжувати стимулювати науково-методичну творчість студентів, прагнення вдосконалювати педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до викладацької праці.

Заплановані результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

знання загальних питань методики викладання мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін, методики вивчення основних розділів вивчення української мови на філологічному та неспеціальних факультетах, методики позааудиторної роботи у ВНЗ, особливостей методичної роботи викладача вищої школи; конкретних прикладних питань вивчення української мови у закладах вищої освіти.

вміння, навички, компетентності:

- знання основних завдань вивчення мови у ВНЗ; оптимальне використання можливостей української мови для реалізації

освітньої, виховної та розвивальної мети; проведення методичного аналізу матеріалу, що вивчатиметься; робота з підручником та іншими інформаційними джерелами (зокрема Інтернет), вміле використання дидактичних можливостей навчальної книги; планування навчального матеріалу; складання робочих навчальних програм, укладання навчально-методичних комплексів дисципліни; підготовка лекцій, укладання планів практичних і лабораторних занять та їх аналіз; оволодіння технологією основних методів і прийомів навчання мови у виші; здійснення позааудиторної роботи зі студентами; презентування своїх методичних ідей та застосування інноваційних технологій і провідних педагогічних технологій під час викладання української мови у ВНЗ; знання закономірностей процесу організації освітнього процесу у вищій школі;

- здатність до навчання, креативність, володіння технологіями пошуку інформації, гнучкість мислення; здатність до аналізу й синтезу, організації та планування, засвоєння основних базових знань з методики навчання української мови, навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел), розв'язання складних завдань і проблем, планування та управління часом; здатність застосовувати знання на практиці, дослідницькі навички та вміння, здатність до навчання, здатність працювати самостійно, турбота про якість, бажання досягти успіху; володіння культурою мислення, здатність демонструвати й застосовувати знання; усвідомлення соціальної значущості професії, висока мотивація професійної діяльності; намагання до саморозвитку, підвищення кваліфікації й педагогічної майстерності;
- володіння нормами української літературної мови, основними методами й прийомами різних типів усної та письмової комунікації українською мовою;
- здатність використовувати основи філософських знань, основні положення й методи соціальних і гуманітарних наук, зокрема психології та педагогіки в різних сферах життєдіяльності; готовність розповсюджувати й популяризувати філологічні знання й здійснювати виховну роботу із студентами.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика навчання української мови у ВНЗ як наука і навчальна дисципліна

Предмет і завдання методики навчання української мови у ВНЗ. Зв'язок методики навчання української мови у ВНЗ з іншими дисциплінами. Методи дослідження. Актуальні проблеми сучасної методичної науки. Етапи вивчення української мови у закладах вищої освіти. Принципи навчання української мови у закладах вищої освіти. Філософські, соціологічні, лінгвістичні, психолінгвістичні засади філологічної освіти в Україні.

Етапи вивчення української мови в закладах вищої освіти. Методика викладання мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін у закладах вищої освіти

Практикум з української мови і вступ до мовознавства як пропедевтичний етап професійної лінгвістичної освіти. Методика вивчення сучасної української літературної мови (фонетика, орфоєпія, орфографія, фонологія; лексикологія, фразеологія, граматика) як центральної дисципліни лінгвістичного циклу. Особливості викладання мовознавчих історичних дисциплін (діалектологія, історична граматика, історія української літературної мови). Здійснення методичної підготовки майбутнього вчителя-словесника на заняттях зі шкільного курсу української мови та методики викладання. Методика вивчення теоретико-прикладних дисциплін — стилістики, культури мови і лінгвістичного аналізу художнього тексту. Загальне мовознавство як узагальнювальна дисципліна лінгвістичної підготовки. Вивчення української мови професійного спілкування на нефілологічних факультетах.

Методи й засоби навчання під час викладання української мови у закладах вищої освіти

Поняття про методи навчання та їх класифікацію. Методи викладання української мови. Методи учіння лінгвістичним дисциплінам у виші. Засоби навчання. Місце і роль сучасних інформаційних технологій навчання під час викладання української мови. Шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з української мови. Роль викладача у формуванні творчої мовної особистості студента.

Система роботи над розвитком граматично-стилістичних умінь студентів-філологів. Методика програмованого контролю знань студентів з української мови у вищій школі. Комплексний підхід до роботи з науково-навчальним текстом на заняттях з української мови у вищій школі. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійно комунікативної компетентності студентів-філологів. Робота зі словниками під час викладання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Рольова гра як метод співтворчості викладача зі студентом на заняттях з української мови. Ситуативно-творчі завдання у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників

Підручник як провідний засіб навчання. Використання підручників різних авторських колективів під час вивчення мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Навчальні, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації. Засоби унаочнення, їх види. Технічні засоби в навчанні мови. Комп'ютер як засіб оптимізації навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти.

Основні види і форми занять з української мови в закладах вищої освіти

Лекція з української мови — найважливіша форма навчання і виховання у закладах вищої освіти. Історія лекцій. Дидактичні функції лекцій з української мови. Види і структура лекцій з української мови та методика їх проведення. Принципи відбору та викладу лекційного матеріалу. Мета практичних, семінарських, лабораторних занять. Їх типи та структура. Використання методів і прийомів під час проведення практичних, семінарських і лабораторних занять з лінгвістичних дисциплін у виші. Система роботи зі словниками на заняттях з української мови. Форми організації самостійної роботи студентів.

Формування національно-мовної особистості на заняттях з української мови в закладах вищої освіти

Способи підвищення культури мовлення студентів закладів вищої освіти. Функціонально-стилістична спрямованість вивчення лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти. Роль викладача вищої школи у формуванні мовленнєвої компетенції студентів.

Організація самостійної та індивідуальної роботи студентів

Керівництво самостійною роботою студентів та контроль за її виконанням. Рівні та форми організації самостійної роботи студентів із лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Методи самостійного навчання. Зв'язок аудиторної та самостійної роботи

студентів. Сформованість у студентів-філологів умінь самостійної роботи. Активізація самостійної роботи з української мови, шляхи її подальшого вдосконалення.

Форми індивідуальної роботи з української мови в закладах вищої освіти. Види залучення студентів до індивідуальної роботи.

Використання нових інформаційних технологій під час організації самостійної та індивідуальної роботи з української мови: послуговування інформаційно-пошуковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами; участь в інтернет-конференціях тощо.

Методика контролю, облік та оцінювання студентської успішності з лінгвістичних дисциплін

Методика рейтингового оцінювання студентів за вимогами кредитно-трансферної системи. Модульний контроль. Рейтингова шкала оцінки. Види контролю: вхідний, поточний, проміжний, підсумковий, відтермінований. Методичні основи організації тестового контролю знань студентів. Критерії оцінювання знань студентів на іспиті. Організація проведення кваліфікаційних іспитів. Моніторинг знань студентів з української мови як ефективна форма підвищення якості освіти в закладах вищої освіти та вдосконалення системи контролю рівня знань студентів.

Організація науково-дослідної роботи студентів з української мови

Основні напрямки студентської науково-дослідної роботи з української мови. Робота наукових гуртків і проблемних груп з української мови.

Види наукових робіт студентів-філологів. Підготовка студентів до написання наукової роботи. Специфіка наукових робіт з лінгвістичних і лінгвометодичних дисциплін. Оформлення результатів науково-дослідної роботи. Мова і стиль наукової роботи. Захист наукових робіт з української мови.

Педагогічна практика студентів-філологів

Мета, завдання і зміст педагогічної практики студентів-філологів. Організація діяльності студентів-практикантів. Основні професійно-методичні та психолого-педагогічні вміння студентів. Права та обов'язки студентів-практикантів. Обов'язки керівників педагогічної практики. Навчально-виховна робота студентів-практикантів. Науково-дослідницька робота студентів-практикантів. Документація з педагогічної практики.

Види позааудиторної (виховної) роботи з української мови в закладах вищої освіти

Значення та принципи організації позааудиторної роботи з української мови. Зміст та основні форми позааудиторної роботи з української мови у закладах вищої освіти. Лінгвістичні екскурсії. Методика організації та проведення лінгвістичних заходів. Проектування філологічних лекторіїв, свят, фестивалей. Лінгвістичні гуртки. Лінгвістичні виставки.

Методична робота викладача-словесника в закладах вищої освіти

Основні шляхи збагачення знань і підвищення професійної кваліфікації викладачів української мови. Види підвищення кваліфікації викладачів-філологів. Кабінет української мови у закладах вищої освіти.

Вимоги до укладання навчальних і робочих навчальних програм з української мови. Комплекси навчально-методичного забезпечення мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін.

Методичне забезпечення викладання української мови в закладах вищої освіти. Аналіз монографій, підручників і посібників з української мови та лінгводидактики для закладів вищої освіти.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ (розширений план лекцій)

Методика навчання української мови у ВНЗ як наука і навчальна дисципліна

1. Предмет і завдання навчання викладання української мови у ВНЗ. Методика викладання української мови у ВНЗ як наука досліджує процес навчання української мови, розкриває закономірності засвоєння різних сторін мови, визначає і вмотивовує засоби передачі знань студентам; з'ясовує суть раціональної організації та проведення процесу вивчення різних курсів української мови й визначає шляхи найрезультативнішого навчання. Об'єктом дисципліни є професійна підготовка викладача лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін у вищій школі. Предмет вивчення навчальної дисципліни — процес навчання української мови у вищій школі, закономірності засвоєння різних сторін мови під час викладання мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін.
2. Зв'язок методики викладання української мови у ВНЗ з іншими дисциплінами: педагогіка вищої школи, психологія вищої школи, загальна дидактика й теорія виховання, лінгвістика, логіка, філософія.
3. Методи наукового дослідження: вивчення документів і праць з актуальних питань навчання й виховання у вищих навчальних закладах; вивчення фахової літератури, зокрема монографічної, матеріалів конференції; часописів тощо; термінологічний аналіз (для уточнення понятійно-термінологічного поля проблеми, що досліджується); вивчення й узагальнення педагогічного досвіду; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); анкетування викладачів і студентів; індивідуальні бесіди; методи математичної статистики.
4. Актуальні проблеми сучасної методичної науки: загальні проблеми; мовленнєва компетенція на заняттях української мови у закладах вищої освіти; вивчення ділової мови і української мови професійного спрямування; вивчення інших мовознавчих дисциплін; урізноманітнення форм занять з української мови; викладання української мови для іноземних студентів.
5. Принципи навчання української мови в закладах вищої освіти: єдність навчання, освіти і виховання; принцип спрямованості процесу навчання у виші на всебічний, гармонійний розвиток особистості студента; науковість; систематичність; зв'язок

теорії з практикою; поєднання індивідуального та колективного; єдність конкретного й абстрактного; доступність; міцність знань; єдність дослідницької та навчальної діяльності вченого-педагога; залучення студентів до дослідницької роботи; забезпечення творчої активності та самостійності студентів у освітньому процесі; єдність теоретичної та практичної підготовки; глибоке знання специфіки формування внутрішнього світу студентів; урахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей; принцип зв'язку навчання з вихованням; принцип єдності теорії з практикою; принцип оптимізації обсягу навчальної інформації; принцип системності освіти з урахуванням внутрішньопредметних та міжпредметних логічних зв'язків, забезпечення монолітності освітнього процесу.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 10-22; 128-132.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 7-21.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 51-71.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 4-31; 245-247; 295-298.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 22-41.
- Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. С. 11-38.

Допоміжна

- Донченко Т. Власне методичні принципи навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2004. №2. С. 2-4.
- Климова К.Я. Дидактичні принципи навчання української мови на нефілологічних факультетах педагогічних університетів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2009. №4. С. 193-197.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 3-6.

Питання для самоконтролю

1. Визначити об'єкт і предмет методики навчання української мови у ВНЗ.

2. Охарактеризувати завдання навчання української мови у ВНЗ.
3. Потлумачити зв'язок методики викладання української мови у ВНЗ з іншими дисциплінами.
4. Перерахувати і проаналізувати методи наукового дослідження.
5. Визначити актуальні проблеми сучасної методичної науки.
6. Проаналізувати принципи навчання української мови в закладах вищої освіти.

Етапи та особливості вивчення української мови в закладах вищої освіти на спеціальному і неспеціальному факультетах

1. Етапи вивчення лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін у закладах вищої освіти на філологічних факультетах. Підготовчі мовознавчі дисципліни (практикум з української мови, вступ до мовознавства, ділова українська мова), мета і завдання їх вивчення.
2. Особливості вивчення сучасної української літературної мови.
3. Історико-лінгвістичні мовознавчі дисципліни: вступ до слов'янської філології, діалектологія, історична граматики, історія української мови.
4. Загальнонавчальні дисципліни з української мови: культура української мови, стилістика, лінгвістичний аналіз тексту.
5. Загальномовознавча дисципліна “Загальне мовознавство”. Методична підготовка майбутніх філологів.
6. Вивчення української мови на нефілологічних факультетах.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 22-39.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 62-64.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 94-114.
- Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Л.Е. Довбня, Т.В. Чубань, Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна; за заг. ред. О.І. Потапенка. Київ: Міленіум, 2006. С. 13-21; 26-33.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 48-67.

- Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. С. 187-195; 201-209; 259-266.

Допоміжна

- Баранник Н. Система роботи над розвитком граматико-стилістичних умінь студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2004. №7-8. С. 54-57.
- Баранник Н. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення односкладних речень. *Дивослово*. 2006. №3. С. 27-30.
- Дороз В.Ф. Методика вивчення лексикології в умовах діалогу культур: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 292 с.
- Онкович Г. Українська словесність у вищих технічних навчальних закладах. *Вища освіта України*. 2003. №2. С. 88-93.
- Семенов О. Проблеми лінгвістичної підготовки вчителів-словесників у педагогічному університеті. *Українська мова і література*. 2005. №4. С. 45-49.

Питання для самоконтролю

1. Визначити етапи вивчення лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін у закладах вищої освіти на філологічних факультетах.
2. Перерахувати підготовчі мовознавчі дисципліни, охарактеризувати мету і завдання їх вивчення.
3. Визначити особливості вивчення сучасної української літературної мови.
4. Охарактеризувати історико-лінгвістичні мовознавчі дисципліни: вступ до слов'янської філології, діалектологія, історична граматики, історія української мови.
5. Потлумачити особливості викладання узагальнювальних дисциплін з української мови: культура української мови, стилістика, лінгвістичний аналіз тексту.
6. Проаналізувати лінгводидактичні аспекти викладання загальномовознавчої дисципліни “Загальне мовознавство”.
7. Потлумачити методичну підготовку майбутніх філологів.
8. Проаналізувати вивчення української мови на нефілологічних факультетах.

Методи й засоби навчання під час викладання української мови у закладах вищої освіти

1. Поняття про методи навчання та їх класифікацію.
2. Методи викладання української мови. Види методів викладання: лекція, розповідь, показ (демонстрація), пояснення, бесіда.

3. Методи учіння лінгвістичним дисциплінам у виші. Методи учіння — це способи пізнавальної діяльності студентів: спостереження; експеримент; слухання й осмислення; вивчення підручників, посібників, першоджерел, наукової літератури та інших матеріалів; вправи і дослідження; моделювання.
4. Засоби навчання: підручники, навчальні посібники, наукова, науково-популярна, методична, довідкова література (словники, атласи тощо), дидактичні матеріали, журнали, наочні посібники й технічні засоби навчання. Місце і роль сучасних інформаційних технологій навчання при викладанні української мови.
5. Шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з української мови: розроблення варіативних методичних систем навчання, що охоплюють побудову і технологічне забезпечення мотивацій, добір змісту, методів, прийомів, організаційних форм раціонального поєднання викладання педагога і самонавчання студента, підготовку систем диференційованих вправ, зокрема професійно значущих для майбутнього спеціаліста, визначення орієнтирів навчально-пізнавальної діяльності.
6. Роль викладача у формуванні творчої мовної особистості студента.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник Луганськ: Луганськ, 2013. С. 46-57; 74-86.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 53-55; 84-85.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лералдрук, 2012. С. 270-305.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів : навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 31-36; 222-255.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 118-129.

Допоміжна

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 439-449.

- Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2008. С. 126-149.
- Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 175-190.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 108-124; 146-150; 193-206.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 111-118; 180-224.
- Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ: Вища школа, 2005. С. 69-86; 113-118; 137-143.
- Сучасні освітні технології навчання у вищій школі: теорія і практика: науковий збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 380 с.

Питання для самоконтролю

1. Потлумачити поняття про методи навчання та їх класифікацію.
2. Охарактеризувати методи викладання української мови.
3. Проаналізувати методи учіння лінгвістичним дисциплінам у закладах вищої освіти.
4. Визначити засоби навчання української мови у закладах вищої освіти.
5. Охарактеризувати місце і роль сучасних інформаційних технологій навчання при викладанні української мови.
6. Визначити шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з української мови.
7. Проаналізувати роль викладача у формуванні творчої мовної особистості студента.

Лекція з української мови як найважливіша форма навчання і виховання у закладах вищої освіти

1. Історія лекцій. Роль М. Ломоносова. М. Пирогов про лекційну систему.
2. Дидактичні функції лекцій з української мови. Основна дидактична мета лекції — забезпечення орієнтованої основи для подальшого засвоєння навчального матеріалу. Методологічна, виховна, інформативна (освітня), розвивальна, орієнтувальна, організувальна функції.
3. Види і структура лекцій з української мови. Вступна й підсумкова, оглядові й консультативні лекції, лекційні спецкурси. Проблемна лекція; тематична лекція з елементами евристичної бесіди; лекція з елементами проблемних ситуацій; лекція з використанням інформаційних технологій і ТЗН; лек-

- ція з використанням реферативних робіт студентів. Вимоги до лекцій. Якісні характеристики.
4. Принципи відбору та викладу лекційного матеріалу: науковість, наступність, історичність, зв'язок теорії з практикою.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 57-67.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 76-78.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 95-107.

Допоміжна

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 455-470.
- Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. С. 29-35.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 57-66.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 37-49.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 126-134.
- Попович А.С. Нетрадиційні лекції з української мови у вищій школі. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Психологічні науки*. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2012. Вип. 4. С. 55-59.
- Салов В.О. Основи педагогіки вищої школи: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2003. С. 107-108; 164-165.
- Франчук Т.Й. Система організаційних форм навчання в ВНЗ як цілісність в умовах особистісно орієнтованої освіти. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів: у 3 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. Вип. 5. Т. 2. С. 64-66.

Питання для самоконтролю

1. Визначити й охарактеризувати дидактичні функції лекцій з української мови.
2. Назвати види лекцій з української мови.
3. Охарактеризувати нетрадиційні лекції з української мови.
4. Проаналізувати структуру лекцій з української мови.
5. Потлумачити вимоги до проведення етапів лекції.
6. Охарактеризувати принципи відбору та викладу лекційного матеріалу з української мови.

Форми проведення занять з української мови у закладах вищої освіти

1. Практичні заняття: види, значення, мета проведення. Особливості підготовки до практичних занять з української мови. Структура. Методи. Вимоги до практичного заняття з української мови. Види контролю на практичному занятті з мови.
2. Семінарські заняття. Основні завдання проведення. Значення семінарських занять з мови. Типи семінарських занять. Структура. Вимоги до проведення семінарських занять з мови. Якісні характеристики. Порядок обліку і контролю на семінарських заняттях.
3. Лабораторні заняття. Значення лабораторних занять з української мови. Структура лабораторного заняття. Типи лабораторних занять та методи їх проведення. Вимоги до лабораторних занять. Форми і методи роботи на лабораторних заняттях з української мови. Порядок обліку і контролю на лабораторних заняттях.
4. Індивідуальні заняття. Мета проведення. Вимоги та якісна характеристика індивідуального заняття з української мови.
5. Консультації. Призначення консультацій з української мови. Функції консультацій. Специфіка консультацій з української мови.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 67-74.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 80-81.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 257-261.

- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 107-112.

Допоміжна

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 470-476.
- Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 174-175.
- Єрмоленко С. Вивчення простих ускладнених речень у вищих навчальних закладах. *Дивослово*. 2003. №11. С. 54-55.
- Златів Л. Комплексний підхід до роботи з науково-навчальним текстом у курсі практикуму з української мови. *Українська мова і література в школі*. 1999. №3. С. 49-52.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 66-75.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 49-55.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 134-148.
- Франчук Т.Й. Система організаційних форм навчання в ВНЗ як цілісність в умовах особистісно орієнтованої освіти. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів: у 3 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. Вип. 5. Т. 2. С. 64-66.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризувати значення і мету проведення практичних занять.
2. Перерахувати види практичних занять з української мови.
3. Назвати особливості підготовки до практичних занять з української мови.
4. Визначити структуру практичних занять.
5. Проаналізувати методи проведення практичних занять.
6. Перерахувати вимоги до практичного заняття з української мови.
7. Назвати види контролю на практичному занятті з мови.
8. Визначити основні завдання проведення семінарських занять з мови.
9. Потлумачити значення семінарських занять з мови.
10. Охарактеризувати типи семінарських занять і їх структуру.
11. Визначити вимоги до проведення семінарських занять з мови.
12. Назвати якісні характеристики семінарських занять з мови та порядок обліку і контролю на семінарських заняттях.

13. Охарактеризувати значення лабораторних занять з української мови.
14. Потлумачити структуру лабораторного заняття.
15. Проаналізувати типи лабораторних занять та методи їх проведення.
16. Перерахувати вимоги до лабораторних занять.
17. Охарактеризувати форми і методи роботи на лабораторних заняттях з української мови.
18. Визначити порядок обліку і контролю на лабораторних заняттях.
19. Назвати мету проведення індивідуальних занять.
20. Проаналізувати вимоги та якісну характеристику індивідуального заняття з української мови.
21. Потлумачити призначення консультацій з української мови.
22. Перерахувати функції консультацій з української мови.
23. Визначити специфіку консультацій з української мови.

Навчально-методичне забезпечення лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти

1. Дидактичні засади кредитно-модульної системи навчання у закладах вищої освіти. Основна термінологія.
2. Навчальний план підготовки вчителів української мови і літератури: структура, нормативні та вибіркові дисципліни.
3. Вимоги до укладання комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни. Структура складників комплексу.
4. Навчальна програма з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Вимоги до укладання. Складники програми.
5. Робоча програма з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Вимоги до укладання. Складники програми.

Література

Основна

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 39-42.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 39-41; 44-45; 66.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 114-155.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 71-76.

Допоміжна

- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 6-17; 36-44; 125-140.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 55-60.
- Нормативні матеріали з навчально-методичної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: навчально-методичний посібник / укладачі: В.М. Федорчук, А.С. Попович, Л.І. Тимофійшина. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. 220 с.
- Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / за ред. В.Г. Кременя. Київ-Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. 147 с.

Питання для самоконтролю

1. Визначити дидактичні засади кредитно-модульної системи навчання у закладах вищої освіти.
2. Дати визначення термінів КМСОНП: кредит, модуль, змістовий модуль, накопичення кредитів, зарахування кредитів тощо.
3. Визначити структуру навчального плану підготовки вчителів української мови і літератури.
4. Простежити і охарактеризувати співвідношення нормативних та вибіркових дисциплін за рівнями освіти.
5. Проаналізувати вимоги до укладання навчально-методичного комплексу дисципліни.
6. Назвати структуру навчально-методичного комплексу дисципліни.
7. Охарактеризувати складники навчальної програми з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
8. Охарактеризувати складники робочої програми з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Тема: *Методика навчання української мови у ВНЗ як наука і навчальна дисципліна.*

Мета: з'ясувати предмет і завдання методики навчання української мови у ВНЗ; визначити зв'язок методики викладання української мови у ВНЗ з іншими дисциплінами; охарактеризувати методи дослідження і принципи методики навчання української мови у виші.

План

1. Об'єкт, предмет і завдання методики навчання української мови у ВНЗ.
2. Зв'язок методики викладання української мови у ВНЗ з іншими дисциплінами.
3. Методи наукового дослідження.
4. Принципи навчання української мови у вищій школі.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 10-22.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 7-21.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 4-31; 245-247; 295-298.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 22-41.
- Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. С. 11-38.
- Семенов О.М., Дейніченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 6-16.

б) допоміжну:

- Бородюк Н. Університетський філолог в інтер'єрі сучасності. *Урядовий кур'єр*. 2004. 1 липня. №21.

- Волосова О. Культурно-освітня ситуація в країні й викладання української мови у вищій школі. *Українська мова і література в школі*. 2005. №6. С. 36-39.
- Донченко Т. Власне методичні принципи навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2004. №2. С. 2-4.
- Загороднова В.Ф. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах як навчальна дисципліна. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings//Администратор/Мои%20документы/ Downloads/ Nchnpu_016_2013_20_24%20(3).pdf.
- Климова К.Я. Дидактичні принципи навчання української мови на нефілологічних факультетах педагогічних університетів. *Збірник наукових праць Бердянського педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2009. №4. С. 193-197.
- Любашенко О.В. Українська мова як мова навчання та дисципліна у вищій школі (історико-культурологічний аспект). *Українська мова і література в школі*. 2006. №7. С. 39-42.
- Мацько Л. Українська мова у вищій школі України. *Дивослово*. 1996. №11. С. 24-26.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 11-70; 109-111.
- Семенов О. Проблеми лінгвістичної підготовки вчителів-словесників у педагогічному університеті. *Українська мова та література*. 2005. №4. С. 45-49.
- Симоненко Т. Реалізація у ВНЗ основних принципів навчання мови (з досвіду роботи). *Українська мова і література в школі*. 2002. №8. С. 53-56.

2. Виконати практичні завдання:

- здійснить у робочих зошитах порівняльний аналіз реалізації принципу науковості під час вивчення української мови в загальноосвітній та вищій школі; наведіть конкретні приклади щодо вивчення мовознавчих або лінгводидактичних дисциплін у вищій школі;
- підготуйте питання (10-15) для анкетування студентів щодо з'ясування особливостей методики викладання певної лінгвістичної або лінгводидактичної дисципліни у виші.

Практичне заняття №2

Тема: *Методика викладання підготовчих лінгвістичних дисциплін та української мови за професійним спрямуванням у вищій школі.*

Мета: ознайомитися з особливостями викладання дисциплін на пропедевтичному етапі професійної лінгвістичної освіти; визначити шляхи формування мовної особистості студента на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

План

1. Загальна характеристика проблем вивчення практикуму з української мови.
2. Система оволодіння методологічними основами мовознавства на заняттях зі вступу до мовознавства.
3. Особливості викладання ділової української мови.
4. Формування мовної особистості студента на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 62-64.
- Дроздова І.П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків: ХНАМГ, 2010. 320 с.
- Коцусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 94-114.
- Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Л.Е. Довбня, Т.В. Чубань, Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна; за заг. ред. О.І. Потапенка. Київ: Міленіум, 2006. С. 13-24; 26-33.
- Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. С. 187-195; 201-209; 259-266.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 39-40; 53-55.
- Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І. Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 147-148.

б) допоміжну:

- Бутенко Л. Розвиток професійного мовлення майбутніх спеціалістів технічного профілю. *Дивослово*. 2014. №1. С. 18-23.
- Доценко О. Розвивати методичний “смак” викладачів. Модульно-рейтингова технологія вивчення курсу “Ділова українська мова”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. №6. С. 93-98.
- Доценко О.Л. Формування мовної та комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. №2 (10). С. 109-116. URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/viewFile/234/214>.

- Момот В. Проблемність у вивченні української мови професійного спілкування. *Українська мова і література в школі*. 2004. №7-8. С. 51-53.
- Онкович Г. Українська словесність у вищих технічних навчальних закладах. *Вища освіта України*. 2003. №2. С. 88-93.
- Рукас Т. Про зміст курсу “Ділова українська мова”. *Дивослово*. 2004. №4. С. 54-56.
- Снігар З. Спілкуємось українською: На допомогу викладачам курсу “Українське ділове мовлення”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. №2. С. 92-95.
- Тоцька Н. Ділове українське мовлення: методичний аспект. *Дивослово*. 2006. №3. С. 25-27.
- Юрійчук Н. Форми організації навчальної діяльності студентів з курсу “Українська мова за професійним спрямуванням”. *Українська мова і література в школі*. 2010. №5. С. 29-33.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати письмове повідомлення про загальні особливості викладання певної дисципліни (на вибір студента) (див. додаток А);
- виконати порівняльний аналіз двох основних (сучасних) підручників з обраної навчальної дисципліни, послуговуючись додатком Б.

Практичне заняття №3

Тема: *Методика викладання сучасної української літературної мови у вищій школі.*

Мета: з'ясувати особливості вивчення основного курсу в підготовці вчителя-філолога — сучасної української літературної мови; зосередити увагу на сучасних тенденціях вивчення проблемних питань сучасної української мови.

План

1. Загальна характеристика проблем викладання фонетики, фONOлогії, орфоепії та орфографії у закладах вищої освіти.
2. Лінгводидактичні засади побудови курсу “Сучасна українська літературна мова (лексикологія, фразеологія та лексикографія)”.
3. Особливості викладання морфеміки та словотвору в закладах вищої освіти.
4. Проблемні аспекти викладання морфології української мови на філологічних факультетах.
5. Сучасні тенденції викладання синтаксису української мови.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 62-64.

- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 94-114.
- Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Л.Е. Довбня, Т.В. Чубань, Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна; за заг. ред. О.І. Потапенка. Київ: Міленіум, 2006. С. 13-21; 26-33.
- Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. С. 187-195; 201-209; 259-266.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 34-39.
- Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І.Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 149-151.

б) допоміжну:

- Ермоленко С. Синергетика на заняттях із синтаксису у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2006. №3. С. 49-54.
- Ермоленко С. Набуття професійної компетенції на заняттях із синтаксису у ВНЗ. *Українська мова та література*. 2008. №12. С. 16-21.
- Ермоленко С. Нові підходи у вивченні простого речення (вища школа). *Українська мова і література в школі*. 2005. №2. С. 54-58.
- Корчова О. Формування лексико-семантичної компетенції майбутнього вчителя-словесника на засадах комунікативно-діяльнісного підходу. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 64-68.
- Кудряшова М.В. Як я буду вас навчати мови золоті (з досвіду викладання курсу лексикології вищої школи). *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2008. №29(177), жовт. С. 29-30.
- Кузнецова Г. Фонетика як основа формування професійної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Актуальні проблеми лінгводидактики*. 2015. Вип. №1. URL: <http://www.didling.org.ua/ojs/index.php/ling/article/view/12/40>.
- Кухарчук І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення синтаксису у фаховій підготовці вчителя-словесника. *Українська мова і література в школі*. 2005. №2. С. 50-54.
- Кухарчук І. Теоретико-методичні засади навчання синтаксису майбутніх учителів української мови і літератури. *Актуальні проблеми лінгводидактики*. 2015. Вип. №1. URL: <http://www.didling.org.ua/ojs/index.php/ling/article/view/13/42>.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати письмове повідомлення про загальні особливості викладання певної дисципліни (на вибір студента) (див. додаток А);
- виконати порівняльний аналіз двох основних підручників з обраної навчальної дисципліни, послуговуючись додатком Б.

Практичне заняття №4

Тема: *Методика викладання історико-лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти.*

Мета: розглянути загальні теоретико-методичні засади викладання історико-лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти.

План

1. Українська діалектологія та її роль у системі викладання лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти.
2. Засвоєння основних історико-мовних процесів на заняттях зі вступу до слов'янської філології.
3. Лінгводидактичні засади побудови курсу “Старослов'янська мова”.
4. Особливості вивчення історичної граматики української мови.
5. Сучасні тенденції викладання дисципліни “Історія української літературної мови”.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Семеног О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 39-47.
- Семеног О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І.Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 151-152; 159-162; 168-171.

б) допоміжну:

- Крижанівська О.І. Особливості контрольних заходів при вивченні історичної граматики за кредитно-модульними підходами. *Філологічні студії*. 2011. Вип. 6. С. 710-715.
- Мареев Д. Літературне vs діалектне: до питання про окремі труднощі у процесі засвоєння лексики в курсі української діалектології. *Актуальні проблеми лінгводидактики*. 2015. №1. URL: <http://www.didling.org.ua/ojs/index.php/ling/article/view/14/43>.
- Мозолок О.М. Теоретико-практичні основи формування програми та змісту курсу “Старослов'янська мова”. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 108-113.
- Семеног О. Курс “Вступ до слов'янської філології” у професійній парадигмі майбутнього вчителя-словесника. *Дивослово*. 2004. №1. С. 41-46.
- Царалунга І.Б. Наукові засади вивчення курсу “Старослов'янська мова”. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*: збірник наукових праць. 2008. №4. С. 43-45. URL: http://eprints.zu.edu.ua/18287/1/Царалунга_18.pdf.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати письмове повідомлення про загальні особливості викладання певної дисципліни (на вибір студента) (див. додаток А);
- виконати порівняльний аналіз двох основних підручників з обраної навчальної дисципліни, послуговуючись додатком Б.

Практичне заняття №5

Тема: *Методична і загальнолінгвістична підготовка майбутніх учителів-словесників у закладах вищої освіти.*

Мета: охарактеризувати сучасні тенденції здійснення методичної та загальнолінгвістичної підготовки майбутніх учителів-словесників.

План

1. Особливості методичної підготовки майбутніх учителів-словесників на заняттях із методики навчання української мови у школі та методики навчання української мови у старших класах.
2. Місце дисципліни “Загальне мовознавство” в системі професійної парадигми вчителя-словесника.
3. Лінгводидактичні засади побудови курсу “Основи термінознавства”.
4. Сучасні тенденції вивчення основ зіставного мовознавства.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І. Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 149.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 49-53.

б) допоміжну:

- Гайдаєнко І.В. Теоретичні аспекти мовленнєвої діяльності в курсі “Загальне мовознавство”. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Вип. XXXVII. Херсон: ХДПУ, 2004. С. 228-231. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/631/1>.
- Донченко Т. Методика української мови у світлі реформування мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2003. №2. С. 75-78.
- Марчук Л.М. Курс “Основи термінознавства” у системі філологічної підготовки студентів вишів. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 65-72.
- Попович А.С. Методика викладання української мови у ВНЗ як наука і навчальна дисципліна. *Наукові праці Кам'янець-Подільського на-*

ціонального університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 5 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. Вип. 9. Т. 3. С. 40-42.

- Холявко І. Термінологічна культура як ресурс ефективної науково-професійної комунікації. *Актуальні проблеми лінгводидактики*. 2015. Вип. №1. URL: <http://www.didling.org.ua/ojs/index.php/ling/article/view/18/53>.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати письмове повідомлення про загальні особливості викладання певної дисципліни (на вибір студента) (див. додаток А);
- виконати порівняльний аналіз двох основних підручників з обраної навчальної дисципліни, послуговуючись додатком Б.

Практичне заняття №6

Тема: *Методика викладання теоретико-прикладних і культуромовних лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти.*

Мета: з'ясувати особливості викладання теоретико-прикладних і культуромовних лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти.

План

1. Особливості вивчення стилістики української мови.
2. Дисципліна “Культура української мови” у фаховій підготовці учителя-словесника.
3. Теоретико-методичні засади вивчення лінгвістичного аналізу художнього тексту.
4. Аспекти викладання риторики в закладах вищої освіти.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 47-49.
- Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І.Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 152-157.

б) допоміжну:

- Богославець Л.П. Особливості викладання риторики у технічному університеті. *Вісник КНУТД: Проблеми вищої освіти*. 2012. №4. С. 233-236.
- Бондарева Н.О. Місце та роль курсу “Стилістика української мови” у циклі професійної підготовки студентів-іноземців. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2010. Вип. 29. С. 416-420.

- Голуб Н.Б. Система вправ з риторики для студентів педагогічних спеціальностей. *Дивослово*. 2007. №12. С. 21-25.
- Лис Н.С. Риторична культура особистості — умова професійного розвитку майбутніх учителів початкової школи. *Рідна школа*. 2004. №7-8. С. 14-15.
- Овсієнко Л. Методи навчання лінгвістики тексту в системі компетентнісної мовної освіти майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2013. №2. С. 27-33.
- Попович А.С. Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя-словесника на заняттях зі стилістики української мови. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу: проблеми та перспективи*: збірник матеріалів регіонального науково-практичного семінару (26 вересня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: ПП “Медобори-2006”, 2015. С. 32-34.
- Ранюк О.П. Принципи вивчення риторики у вищому навчальному закладі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 42(1). С. 52-55.
- Семенов О. Лінгвістичний аналіз як засіб формування інтелектуальної культури. *Українська мова і література в школі*. 2012. №8. С. 56-58.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати письмове повідомлення про загальні особливості викладання певної дисципліни (на вибір студента) (див. додаток А);
- виконати порівняльний аналіз двох основних підручників з обраної навчальної дисципліни, послуговуючись додатком Б.

Практичне заняття №7

Тема: *Методика проведення лекційних занять з української мови у вищій школі.*

Мета: навчити добирати літературу, структурувати навчальний матеріал для лекційного заняття з української мови та самостійно укладати лекції з обраної теми.

План

1. Дидактичні функції лекцій з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
2. Види і структура лекційних занять з української мови.
3. Принципи відбору лекційного матеріалу.
4. Методика проведення лекційних занять з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основу:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 57-67.

- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 76-78.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 242-257.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 37-49.
- Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладача української мови та літератури / укладачі: А.С. Попович, О.В. Савицька. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. С. 40-42, 93-96.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 95-107.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. С. 55-62.

б) допоміжну:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 455-470.
- Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2008. С. 172-185.
- Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 168-174.
- Мистецтво бути викладачем: практичний посібник / А. Брінклі, Б. Десантс, М. Флемм та ін.; за ред. О.І. Сидоренка. Київ: Навчально-методичний центр “Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2003. С. 55-66; 133-136.
- Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. С. 29-35.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 57-66.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 126-134.
- Попович А.С. Нетрадиційні лекції з української мови у вищій школі. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Психологічні науки*. Кам'янець-Подільський: ПП “Медобори-2006”, 2012. Вип. 4. С. 55-59.
- Сусь Б.А., Міночкін А.І., Кравченко О.Б. Організація самостійної роботи студентів під час лекційних занять. *Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2011. Вип. 3. С. 150-153.
- Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. С. 194-214.

2. Виконати практичне завдання:

- підготувати текст лекції з лінгвістичної або лінгводидактичної дисципліни за самостійно обраною темою (див. додаток до практичного заняття).

3. Законспектувати:

- Семенов О. Університетська лекція крізь призму традицій і сьогодення. *Українська мова і література в школі*. 2011. №7. С. 47-50.

Додаток

Перелік тем лекційних занять

1. Вступ до мовознавства

- Мова, її природа і функції.
- Система і структура мови.

2. Ділова українська мова

- Усне ділове мовлення.
- Культура укладання професійних документів.

3. Українська мова за професійним спрямуванням

- Спілкування як інструмент професійної діяльності.
- Риторика і мистецтво презентації.

Сучасна українська літературна мова

4. Фонетика

- Зміни звуків у мовному потоці. Модифікація голосних.
- Історичні чергування голосних.
- Графіка.

5. Лексикологія

- Вступ. Лексикологія. Слово як основна одиниця лексичної системи.
- Склад української лексики з погляду її вживання.
- Стилїстична диференціяція української лексики.
- Полїсемія.
- Омонїмія.
- Паронїмія.
- Лексикографія.

6. Фразеологія

- Фразеологізм як лінгвістична одиниця.

- Класифікація фразеологізмів.

7. Морфеміка. Словотвір

- Морфемна будова слова.
- Словотвірна система української мови.

8. Морфологія

- Граматика української мови та її основні поняття.
- Частини мови і принципи їх виділення.
- Граматична категорія роду іменників.
- Прикметник. Парадигматика прикметників.
- Займенник.
- Сполучник і частка. Вигук.

9. Синтаксис

- Речення з відокремленими другорядними членами.
- Вставні і вставлені слова, словосполучення, речення.
- Загальна характеристика складного речення.
- Складносурядне речення.
- Складнопірядні речення розчленованої та нерозчленованої структури.
- Система розділових знаків.

10. Українська діалектологія

- Фонетика української діалектної мови.
- Морфологічна система говорів української мови. Іменникові словоформи.

11. Вступ до слов'янської філології

- Слов'янські мови.
- Праслов'янська мова в часі та просторі.

12. Старослов'янська мова

- Формування слов'янської системи вокалізму.
- Іменник у старослов'янській мові.

13. Історична граматики

- Фонологічна система староукраїнської мови в період появи писемності.
- Основні джерела історичного вивчення української мови.

14. Історія української літературної мови

- Вступ. Періодизація історії української літературної мови.
- Українська літературна мова доби державності.

15. Методика навчання української мови у школі

- Типи уроків з української мови.
- Методи й прийоми навчання на уроках української мови.

16. Методика навчання української мови у старших класах

- Навчання української мови в профільній ланці середніх освітніх закладів.
- Формування мовленнєво-комунікативних умінь учнів 10-11 класів на уроках української мови.

17. Загальне мовознавство

- Мова і суспільство.
- Мова і мислення.
- Знакова природа мови.
- Загальнонаукові способи лінгвістичних досліджень.
- Мовознавство класичної старожитності.
- Психологічний напрямок у вітчизняному мовознавстві.
- Українське мовознавство 20-80 років ХХ століття.

18. Основи термінознавства

- Основи творення термінологічної лексики.
- Предмет і завдання термінознавства.

19. Основи зіставного мовознавства

- Зіставне мовознавство як наука і основи зіставного мовознавства як навчальна дисципліна.
- Зіставна фонетика і фонологія.

20. Стилїстика української мови

- Фонетичні засоби стилїстики.
- Стилїстичні особливості дієслова.

21. Культура української мови

- Точність як ознака культури мовлення.
- Виразність як ознака культури мовлення.

22. Лінгвістичний аналіз художнього тексту

- Лінгвістичний аналіз тексту як навчальна дисципліна.
- Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження.

23. Риторика

- Риторика як наука і навчальна дисципліна.
- Види красномовства.

Практичне заняття №8

Тема: *Методика проведення практичних і семінарських занять з української мови в закладах вищої освіти.*

Мета: ознайомити студентів з особливостями проведення практичних і семінарських занять з української мови у вищій школі та системою підбору вправ і завдань; навчити укладати план-конспект практичного і семінарського заняття.

План

1. Мета практичних і семінарських занять з української мови.
2. Типи і структура практичних і семінарських занять з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
3. Методи й прийоми навчання на практичних і семінарських заняттях з української мови. Види мовно-мовленнєвих вправ.
4. Методика підготовки та проведення практичних і семінарських занять з української мови.
5. Особливості використання збірників вправ, словників, атласів на практичних заняттях.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 67-71.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 49-54.
- Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладача української мови та літератури / укладачі: А.С. Попович, О.В. Савицька. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. С. 88-91, 42-46.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 107-112.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 62-65.

б) допоміжну:

- Костиця Н. Пошуки нових форм проведення занять з української мови у вищій школі на нефілологічних факультетах. *Українська мова і література в школі*. 2004. №3. С. 53-54.
- Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І., Семенова А.В. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 134-138.

- Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. С. 36-41.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 66-74.
- Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. С. 214-230.
- Юрійчук Н. Форми організації навчальної діяльності студентів з курсу “Українська мова за професійним спрямуванням”. *Українська мова і література в школі*. 2010. №5. С. 29-33.

2. Виконати практичні завдання:

- a) укласти детальний план практичного (або семінарського заняття) з обраної дисципліни (див. додаток В):
 - *семінарське заняття*: загальне мовознавство, історія української літературної мови, основи зіставного мовознавства, вступ до слов'янської філології, вступ до мовознавства;
 - *практичне заняття*: практикум з української мови, ділова українська мова, старослов'янська мова, історична граматики, українська діалектологія, лінгвістичний аналіз художнього тексту, культура української мови, стилістика української мови, основи термінознавства, риторика, українська мова за професійним спрямуванням;
- б) написати рецензію на збірник вправ з обраної дисципліни (див. додатки Л, М, Н).

Практичне заняття №9

Тема: *Методика проведення лабораторних занять з української мови в закладах вищої освіти.*

Мета: з'ясувати особливості проведення лабораторних занять з української мови у закладах вищої освіти; навчити студентів укладати детальний план-конспект лабораторного заняття.

План

1. Мета лабораторних занять з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
2. Типи і структура лабораторних занять із української мови.
3. Методи і прийоми навчання на лабораторних заняттях з української мови.
4. Методика підготовки та проведення лабораторних занять з української мови.
5. Засоби навчання на лабораторних заняттях із української мови.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. С. 36-41.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 134-138.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 107-112.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 62-65.
- Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи. Київ: Кондор, 2011. С. 214-230.

б) допоміжну:

- Петренко В.В. Лабораторні заняття як організаційна форма експериментальної підготовки студентів-першокурсників біологічного факультету. *Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки*. 2008. №1. URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/red_2008_1/2008-26-06/petrenko.pdf.

2. Виконати практичне завдання:

- а) укласти детальний план лабораторного заняття з обраної дисципліни (див. додаток Д):
 - *лабораторне заняття*: методика навчання української мови у школі, методика навчання української мови у старшій школі, сучасна українська літературна мова.
- б) законспектувати:
 - Голуб Н., Проценко Л. Сучасні підходи до проведення лабораторних занять із методики навчання української мови у вищій школі. *Українська мова і література в школі*. 2012. №7. С. 46-50.

Практичне заняття №10

Тема: *Методика оцінювання знань, умінь і навичок студентів з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін у закладах вищої освіти.*

Мета: з'ясувати методику оцінювання знань, умінь і навичок студентів з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін у закладах вищої освіти.

План

1. Діагностика знань та умінь студента, її функції та структурні компоненти.
2. Види, форми організації та методи контролю навчальних досягнень студентів-філологів, шляхи їх удосконалення.
3. Умови ефективного використання методів контролю знань і умінь студентів.
4. Шляхи підвищення об'єктивності контролю.
5. Модульно-рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів-філологів.
6. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів-філологів.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 87.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 75-89; 153-174.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015.
- Тестування як метод педагогічного контролю успішності студентів: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. 112. С. 164-171.
- Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін: навчальний посібник. Київ: ВЦ "Академія", 2011. С. 177-212.

б) додаткову:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 476-497.
- Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2008. С. 190-193.
- Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 222-255.
- Голуб Н. Тестові завдання з риторики. *Українська мова і література в школі*. 2007. №4. С. 44-48.
- Домалега І. Програмований контроль знань студентів із синтаксису. *Українська мова і література в школі*. 2005. №1. С. 46-48.
- Климова К.Я. Роль тестових технологій в організації саморегульованого процесу навчання української мови студентів нефілологічних факультетів педагогічних ВНЗ. *Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки*. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2007. Вип. 112. С. 99-103.

- Климова К.Я. Використання контрольно-навчальних тестів у процесі проведення моніторингу якостей мовлення майбутніх учителів-нефілологів. *Українська мова і література в школі*. 2009. №2. С. 46-50.
- Климова К.Я. Українська мова. Тестові завдання для контролю і самоконтролю рівня мовнокомунікативної професійної компетенції: навчально-методичний посібник для студентів нефілологічних факультетів ВНЗ та працівників закладів освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 99 с.
- Книш О.І. Державний екзамен зі шкільного курсу української мови та методики викладання його в школі: навчально-методичний посібник для студентів філологічних факультетів. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. 168 с.
- Мистецтво бути викладачем: практичний посібник / А. Брінклі, Б. Десантс, М. Флемм та ін.; за ред. О.І. Сидоренка. Київ: Навчально-методичний центр “Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2003. С. 83-94.
- Нагаєв В.М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-кредитною технологією навчання. *Педагогіка і психологія АПН України*. 2000. №3. С. 84-88.
- Нагаєв В.М. Управління навчально-творчою діяльністю студентів: модульно-рейтинговий підхід. *Наукові записки Кіровоградського ДПУ ім. В. Винниченка*: зб. наук. праць. Кіровоград: КДПУ, 2002. Вип. 46. С. 35-40.
- Остапенко Н.М. Компетентнісний підхід до оцінювання базових лінгводидактичних знань магістрів-філологів. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. Черкаси: Вид-во ЧНУ, 2005. Вип. 72. С. 69-76.
- Остапенко Н.М. Контроль і оцінка знань студентів з лінгводидактики у вищих навчальних закладах. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ. 2001. №9 (41). С. 145-154.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 148-154.
- Попович А.С. Система опитування студентів при викладанні мовознавчих дисциплін у вищій школі. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 78-81.
- Симоненко Т. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійної комунікативної компетенції студентів-філологів. *Українська мова і література*. 2004. №5. С. 51-54.
- Шевчук С. Тести до курсу “Ділове українське мовлення”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. №2.

2. Виконати практичні завдання:

- а) укласти тестові завдання (30-50 завдань) для перевірки рівня знань студентів з обраної навчальної дисципліни;
- б) запропонувати завдання для написання самостійної роботи з будь-якої теми обраної дисципліни.

Практичне заняття №11

Тема: *Організація самостійної, індивідуальної та науково-дослідної роботи з української мови в закладах вищої освіти.*

Мета: проаналізувати способи, форми і методи організації самостійної, індивідуальної та науково-дослідної роботи з української мови у закладах вищої освіти.

План

1. Завдання і зміст самостійної, індивідуальної та науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів.
2. Основні види самостійної та індивідуальної роботи студентів з української мови.
3. Робота наукових гуртків і проблемних груп із лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
4. Роль викладача в організації самостійної, індивідуальної та науково-дослідної роботи студентів.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 107-128.
- Кучерук О.А. Самостійна робота студентів з методики української мови: методичний посібник. Житомир: Поліграфічний центр ЖДПУ, 2001. 91 с.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 177-190, 197-204.
- Семеног О.М., Дейніченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 71-92.
- Семеног О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія; за ред. Л.І. Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 215-231.

б) додаткову:

- Баранник Н. Засоби розвитку творчої самостійності майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2003. №8. С. 47-52.
- Білоусова Т.П. Курс “Основи наукових досліджень” на філологічних факультетах університету. *Наукові праці Кам’янець-Подільського державного університету*: збірник за підсумками звітної наукової конфе-

- ренції викладачів і аспірантів: у 3 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. Вип. 5. Т. 2. С. 156-157.
- Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Рідна мова*. 2005. №8. С. 22-24.
 - Грипас Н.Я. Ефективні форми організації самостійної роботи студентів. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 149-151.
 - Донченко Т. Організація самостійної роботи студентів з методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2009. №5. С. 40-43.
 - Кузнецова Г. Інтерактивний методичний колоквиум як засіб формування вчителя-словесника. *Дивослово*. 2006. №11. С. 32-36.
 - Лобода Т.М. Самостійна робота студентів педагогічного коледжу як засіб активізації творчої пізнавальної діяльності у процесі вивчення української мови. *Педагогіка і психологія*. 1998. №2. С. 90-95.
 - Симоненко Т. Педагогічні умови організації науково-дослідної роботи студентів-філологів у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2010. №3. С. 37-39.
 - Чала А.Г. Проблема організації самостійної роботи у підготовці майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Педагогіка та психологія"*. 2015. Вип. 1. С. 77-80.

2. Виконати практичні завдання:

- а) розробити завдання (5-6 завдань) для самостійної роботи з будь-якої теми обраної дисципліни;
- б) запропонувати теми (8-10 тем) науково-дослідної роботи (курскових робіт) з обраної дисципліни;
- в) написати рецензію методичні рекомендації (за вибором) щодо підготовки та написання курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт з української мови та методики навчання української мови (автори – П.І. Білоусенко, Л.П. Бойко, В.А. Буда, А.В. Оголовець, І.В. Сабадош, О.П. Штонь; М.І. Пентилок, В.Ф. Дороз та інші), опубліковані або розміщені в інтернеті (див. посібник: Попович А.С., Пастернак О.В. *Методика навчання української мови / за ред. А.С. Попович*. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. С. 133-145).

Практичне заняття №12

Тема: Презентація методичних ідей. Застосування інноваційних технологій при викладанні української мови в закладах вищої освіти.

Мета: ознайомити студентів з особливостями використання інноваційних технологій під час викладання української мови у закладах вищої освіти; навчити студентів-магістрантів представляти власні шляхи розв'язання певної методичної проблеми і демонструвати свої ораторські та комунікативні здібності.

План

1. Інноваційні та інтерактивні методи навчання під час викладання української мови в закладах вищої освіти.
2. Нетрадиційні форми організації лекційних, практичних, семінарських і лабораторних занять.
3. Використання комп'ютерних технологій на заняттях із лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін.
4. Програмований контроль знань студентів на заняттях з української мови.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 46-86.
- Нові інформаційні технології навчання. *Освітні технології*: науково-методичний посібник / за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ, 2001. С. 163-180.
- Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Українська енциклопедія, 1995. 248 с.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 81-90,118-129.
- Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2005. С. 128-131; 137-141.
- Сучасні освітні технології навчання у вищій школі: теорія і практика: науковий збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008.

б) додаткову:

- Бабійчук Т. Відеофрагменти за художніми творами на заняттях української мови за професійним спрямуванням (дошкільне виховання). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. №3. С. 11-14.

- Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003.
- Грипас Н.Я. Ефективні форми організації самостійної роботи студентів. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 149-151.
- Домалега І. Програмований контроль знань студентів із синтаксису. *Українська мова і література в школі*. 2005. №1. С. 46-48.
- Дяденко Л. Інноваційні методи навчання. *Дивослово*. 2005. №4. С. 39-42.
- Євдокимов О.В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів. *Педагогіка і психологія*. 1997. №2. С. 161-172.
- Єрмоленко С. Інноваційний підхід під час вивчення простого речення у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2003. №2. С. 58-60.
- Коваленко Н.Д. Використання сучасних інформаційних технологій у викладанні мовознавчих дисциплін. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 164-167.
- Костриця Н. Пошуки нових форм проведення занять з української мови у вищій школі на нефілологічних факультетах. *Українська мова і література в школі*. 2004. №3. С. 53-55.
- Марчук Л.М. Використання комп'ютерного посібника у навчальному процесі. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 151-154.
- Момот В. Проблемність у вивченні української мови професійного спілкування. *Українська мова і література в школі*. 2004. №7-8. С. 51-53.
- Науменко Н. Рольова гра як метод співтворчості викладача зі студентом. На матеріалі курсу "Ділова українська мова". *Дивослово*. 2004. №6. С. 39-40.
- Остапенко Н. Місце моделювання як методу навчання в педагогічному проектуванні (на матеріалі лінгвометодики вищої школи). *Українська мова і література в школі*. 2004. №6. С. 41-47.
- Остапенко Н. Особливості технології дидактичної гри у системі підготовки магістрів-філологів ВШ. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 7-11.
- Попова О. Ділова гра у роботі над мовленнєвою культурою студентів (до проблеми інтеграції курсів). *Українська мова і література в школі*. 2005. №4. С. 50-52.
- Попович А.С. Навчальне проектування на заняттях з методики викладання української мови у вищій школі. *Сучасні освітні технології навчання у вищій школі: теорія і практика*: науковий збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. С. 53-62.
- Попович А.С. Рольова гра на заняттях зі шкільного курсу української мови та методики викладання. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 167-170.
- Руденко В. Роль інтерактивних технологій навчання у формуванні професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Українська мова і література в школі*. 2010. №3. С. 40-44.

- Симоненко Т. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійно комунікативної компетенції студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2004. №5. С. 51-55.
 - Стецюк Н. Інтегроване заняття-дослідження як перспектива творчого розвитку студентів. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 4. С. 39-43.
 - Цінько С., Рябцев О. Роль ТЗН і комп'ютерних технологій у розвитку професійно-творчого потенціалу майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2005. №1. С. 40-42.
 - Янчук Н. Роль ситуативно-творчих завдань у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 2. С. 54-57.
2. **Виконати практичне завдання:** підготувати дидактичні матеріали для підготовки презентацій з тем обраних лінгвістичних дисциплін. Вимоги — використання програми **Power Point** (20-25 слайдів).

ПЛАН ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема: *Аналіз лекційних занять з української мови.*

Мета: навчити студентів аналізувати лекції, зокрема звертати увагу на зміст етапів лекції, реалізацію принципів навчання тощо.

Обладнання: лекції з мовознавчих і лінгводидактичних дисциплін, схема аналізу лекції.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

- Види і структура лекцій з української мови. Методика їх проведення.
- Принципи відбору та викладу лекційного матеріалу.

2. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. С. 57-67.
- Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 76-78.
- Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. С. 242-257.
- Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. С. 37-49.
- Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладача української мови та літератури / укладачі: А.С. Попович, О.В. Савицька. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. С. 40-42, 93-96.
- Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум, О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. С. 95-107.
- Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 55-62.

б) допоміжну:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 455-470.
- Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2008. С. 172-185.

- Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 168-174.
- Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. С. 29-35.
- Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. С. 57-66.
- Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. С. 126-134.
- Попович А.С. Нетрадиційні лекції з української мови у вищій школі. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Психологічні науки*. Кам'янець-Подільський: ПП "Медобори-2006", 2012. Вип. 4. С. 55-59.
- Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. С. 194-214.

Аудиторна робота

1. Організаційна частина. Оголошення теми й мети заняття.
2. Актуалізація опорних знань студентів з теми лабораторного заняття.
3. Вступний інструктаж:
 - пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
 - повідомлення послідовності виконання завдань;
 - загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.
4. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи (ознайомлення з текстами лекції; взаємоаналіз лекції за схемою аналізу лекційного заняття з української мови (див. додаток до лабораторного заняття).
5. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

Додаток

Схема аналізу лекційного заняття з української мови

1. Загальні відомості про лекцію, її тип, структуру і зміст

1.1. Назва дисципліни, факультет, напрям підготовки (спеціальність), курс, група, прізвище, ім'я і по батькові викладача, дата проведення; тема лекції.

1.2. Тип лекції, її місце з-поміж інших лекцій цієї дисципліни.

1.3. Структура лекції, послідовність етапів і тривалість їх, логічний зв'язок між ними (відповідність структури лекції дидактичній меті, логіці навчального процесу; зв'язок етапів лекції, раціональність розподілу часу).

1.4. Зміст лекції: науковість, оптимальність (відповідність типу й структури лекції її змісту, завданням і меті, а також логіці освітнього процесу).

2. Аналіз змісту етапів лекції

2.1. Вступ.

2.1.1. Наявність елементів вступного етапу (тема і мета заняття, місце лекційного заняття й значення в системі інших тем; план, список літератури).

2.1.2. Виставка методичного забезпечення теми.

2.1.3. Способи актуалізації знань студентів із теми заняття.

2.2. Основна частина змісту.

2.2.1. Реалізація принципів навчання (науковості, послідовності, системності, логічності; єдності теоретичного і прикладного (поєднання теорії з майбутньою практичною діяльністю фахівця на прикладах розгляду конкретного матеріалу); поєднання наочності навчання з високим теоретичним рівнем; доступності навчання; міцності засвоєння знань.

2.2.2. Зв'язок з нагальними проблемами сьогодення чи перспективи, вказівки реальних шляхів розв'язання певних завдань (проблемно-цільове призначення).

2.2.3. Використання прийомів класифікацій (фактів, явищ, понять).

2.2.4. Застосування методів і прийомів навчання.

2.2.5. Доказовість висунутих наукових положень.

2.2.6. Використання знань із суміжних дисциплін.

2.2.7. Наявність аналогій (порівняння з уже відомим).

2.2.8. Аргументування доказів фактичним матеріалом. Сучасність дидактичного матеріалу.

2.2.9. Фіксування уваги студентів на нерозв'язаних проблемах.

2.2.10. Наявність різних поглядів учених на одне і те саме явище.

2.2.11. Способи створення проблемних ситуацій.

2.2.12. Чіткий відбір навчального матеріалу, який відповідав би вимогам мінімальності за обсягом, максимальній інформативній значущості та можливості його використання для самостійного пізнання нового матеріалу.

2.2.13. Шляхи розвитку мислення студентів.

2.2.14. Використання ТЗН, інформаційних технологій тощо.

2.2.15. Створення передумов для подальшого самостійного поповнення знань студентами.

2.3. Висновки.

2.3.1. Формування чітко аргументованого результату в систематизованій формі.

2.3.2. Наявність запитань для роздумів; використання прийомів активізації студентів.

2.3.3. Проведення експрес-опитування (на 5-10 хв.).

3. Результативність лекції

3.1. Успішність розв'язання на лекційному занятті навчальних, розвивальних і виховальних цілей.

3.2. Елементи лекції, які мали найбільший виховний вплив.

3.3. Поведінка викладача на занятті: володіння матеріалом лекції; наукова організація праці на занятті; володіння викладачем прийомами активізації аудиторії; використання способів підвищення активності студентів; активізація інтересу до дисципліни; раціональне використання часу на занятті; наявність безперервного зворотного зв'язку; здійснення індивідуального підходу в умовах колективної роботи; стиль і манера лектора; педагогічний такт; гармонія думки і слова; культура мовлення; емоційність, ясність і лаконічність мови; чітка дикція; ставлення до студентів; володіння емоційністю викладу лекційного матеріалу.

3.4. Поведінка студентів на занятті: усвідомлення лекційного матеріалу; активність у засвоєнні навчального матеріалу; наявність інтересу до навчальної дисципліни; ступінь активності й дисциплінованості; культура мовлення; ступінь загального розвитку; ставлення студентів до викладача і один до одного.

4. Висновки і пропозиції

4.1. Загальне оцінювання лекції.

4.2. Рекомендації викладачеві для впровадження в практику.

4.3. Способи виправлення недоліків і закріплення їх на наступних лекційних заняттях.

4.4. Шляхи вдосконалення викладу лекційного матеріалу, поліпшення якості проведення лекції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ ІЗ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, методичні рекомендації

1. Бабич Н.Д. Лінгво-психологічні основи навчання і вивчення мови. Чернівці: Рута, 2000. 175 с.
2. Білоусова Т.П. Теорія і практика підготовки наукової роботи: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2008. 244 с.
3. Білоусова Т.П., Маркітантов Ю.О. Основи наукових досліджень: навч. посібник для організаторів та виконавців наукової роботи. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2003. 120 с.
4. Білоусова Т.П., Маркітантов Ю.О. Як підготувати наукову роботу: методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський: ПП Заріцький, 2007. 76 с.
5. Богдан С.К. Наукова робота в МАН: десять порад юному мовознавцю: навчально-методичний посібник. Луцьк: Вежа-друк, 2014. 176 с.
6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення української мови і літератури: науково-методичний посібник / О.В. Чубарук, В.В. Воробцова, Т.Л. Салівон, Т.А. Якименко, Л.В. Братусь; (ред.) О.В. Чубарук. Біла Церква: КОШОПК, 2007. 116 с.
7. Голуб Н.Б. Самостійна робота студентів з риторики: навчально-методичний посібник. Черкаси: Брама — Україна, 2008. 232 с.
8. Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. 164 с.
9. Горошкіна О.М., Мордовцева Н.В., Пустовіт В.Ю. Практикум з методики викладання філологічних дисциплін у вищому навчальному закладі. Луганськ: Глобус, 2010. 136 с.
10. Горошкіна О.М., Нікітіна А.В., Попова Л.О. Крок до викладацької майстерності: Педагогічна практика в магістратурі: методичні рекомендації. Луганськ: Знання, 2006. 28 с.
11. Горошкіна О.М., Нікітіна А.В., Попова Л.О. Магістерська робота: від задуму до захисту: методичний путівник. Луганськ: Знання, 2006. 28 с.
12. Горошкіна О.М., Пустовіт В.Ю. Матеріали до самостійної роботи магістрантів з курсу “Методика викладання філологічних дисциплін у вищому навчальному закладі”: навчальний посібник. Луганськ: Знання, 2007. 134 с.
13. Денисюк В.В., Коваль В.О. Наукова робота з української мови та методики її навчання: методичні рекомендації. Умань. 2011. 53 с.
14. Дороз В.Ф. Курсова робота з методики навчання української мови. Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2006. 128 с.
15. Дороз В.Ф. Методика вивчення лексикології в умовах діалогу культури: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 292 с.

16. Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 176 с.
17. Інноваційні технології викладання української мови та літератури в школі і ВНЗ: проблеми та пошуки: науково-методичний збірник / Г.В. Грибан (відп.ред.). Житомир: Полісся, 2004. 212 с.
18. Климова К.Я. Українська мова. Тестові завдання для контролю і самоконтролю рівня мовнокомунікативної професійної компетенції: навчально-методичний посібник для студентів філологічних факультетів ВНЗ та працівників закладів освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 99 с.
19. Конобродська В. Курсова і дипломна робота з етнолінгвістики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир: Полісся, 2003. 236 с.
20. Копусь О.А. Навчально-методичний комплекс матеріалів з дисциплін лінгводидактичного спрямування: навч. прогр. та метод. рекомендації [для магістрантів спеціальності 8.02030301 “Українська мова і література”]. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 125 с.
21. Копусь О.А., Євтушина Т.О. Сучасна українська літературна мова : синтаксис складного речення: навчально-методичний посібник. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 120 с.
22. Копусь О.А., Марчук О.І. Синтаксис сучасної української мови: складне речення: [навч.-метод. посіб. для аудиторної та самостійної роботи студентів (напрям підготовки 6.020303 Філологія* Українська мова та література)]. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 105 с.
23. Коротеєва-Камінська В.О. Викладання української мови та українознавства у вищих навчальних закладах (історичний аспект): навчальний посібник. Київ: Професіонал, 2006. 304 с.
24. Кучерук О.А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 182 с.
25. Кучерук О.А. Самостійна робота студентів з методики української мови: методичний посібник. Житомир: Поліграфічний центр ЖДПУ, 2001. 91 с.
26. Любашенко О.В. Навчальна програма та методичні рекомендації з курсу “Методика викладання української мови та літератури у вищій школі”. Київ: Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2003. 12 с.
27. Любашенко О.В. Українська мова. Активні методи і форми навчання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: “ТОВ УВПК Екс. об.”, 2005. 144 с.
28. Магістерська робота: від задуму до захисту. Методичний путівник / О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна, Л.О. Попова. Луганськ: Знання, 2006. 28 с.
29. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник [для студ.-філол. освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”]. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 607 с.
30. Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Л.Е. Довбня, Т.В. Чубань, Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна; за заг. ред. О.І. Потапенка. Київ: Міленіум, 2006. 332 с.
31. Методичні вказівки до написання курсових, дипломних і магістерських робіт для студентів філологічного факультету / укладачі: П.І. Білоусенко, Л.П. Бойко. Запоріжжя: ЗНУ, 2006. 64 с.

32. Методичні вказівки щодо оформлення бібліографічних виносок при написанні студентами філологічного факультету дипломних та курсових робіт / упорядник Л.Г. Авксентьев. Харків: Вид-во ХДУ, 1985. 17 с.
33. Методичні рекомендації з написання та оформлення дипломних робіт студентами Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / упорядники: А.С. Попович, Н.М. Розумяк; за ред. А.С. Попович. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 66 с.
34. Навчально- й науково-дослідна робота студентів-філологів (реферат, курсова, випускна робота з української мови та методики її навчання): навч.-метод. посіб. для студентів / М.І. Пентилюк, І.В. Гайдаєнко, Т.В. Окуневич та інші. Київ: Ленвіт, 2010. 120 с.
35. Нікітіна А.В. Текст. Педагогічний дискурс: методичні рекомендації до вивчення курсу для магістрантів філологічного факультету. Луганськ, 2010. 44 с.
36. Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2015. 375 с.
37. Оголевець А.В. Методика підготовки наукового дослідження з української мови. Полтава: ПДПУ, 2001. 44 с.
38. Олефіренко В. Застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності викладача філолога. Донецьк, 2004. 22 с.
39. Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладача української мови та літератури: навчально-методичний посібник / [укладачі А.С. Попович, О.В. Савицька]. Кам'янець-Подільський: ІІІ Буйницький О.А., 2011. 160 с.
40. Попович А.С. Методика навчання української мови в старших класах: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки спеціальності 7.02030301 Українська мова і література*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 95 с.
41. Попович А.С. Пастернак О.В. Методика навчання української мови. Навчально-методичний комплекс: навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. 258 с.
42. Попович А.С., Боднар І.Є., Федорчук Е.І., Савицька О.В. Програма та методичні рекомендації з педагогічної практики для студентів IV-V курсів факультету української філології. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. 88 с.
43. Потапенко О.І., Кожуховська Л.П., Товкайло Т.І., Чубань Т.В. Лінгводидактика (курс лекцій): навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Міленіум, 2005.
44. Практика в системі професійної підготовки вчителя-словесника. Програма спецкурсу для студентів спеціальності 7.010103 "Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література" / уклад. О. Семенов. Київ; Глухів: ГДПУ, 2004. 71 с.
45. Програми та методичні рекомендації з педагогічної практики для студентів спеціальностей 6.030500, 7.030501 "Українська мова та література", для магістрів спеціальності 8.030501 "Українська мова та література" філологічних факультетів педагогічних університетів (мето-

- дика навчання української мови) / укладач В.Ф. Дороз. Бердянськ: Бердянський державний педагогічний університет, 2006. URL: bdfpu.org/e-Learning/mnum/Programa%20ped%20praktiki.../file.
46. Професійна компетенція вчителя української мови і літератури. Програма спецкурсу для студентів спеціальності 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література” / уклад. О. Семенов. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. 49 с.
 47. Сабалош І.В. Дипломна робота з українського мовознавства: методичні рекомендації для студентів українського відділу філологічного факультету університету. Ужгород, 2003. 80 с.
 48. Семенов О. Етнолінгводидактична культура вчителя-словесника: навчально-методичний посібник. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. 108 с.
 49. Семенов О. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів: навчально-методичний посібник. Київ, Глухів: РВВ ГДПУ, 2002. 96 с.
 50. Семенов О.М. Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Фахова практика вчителя-словесника: навчальний посібник. Луганськ: Вид-во “Ноулдж”, 2011. 496 с.
 51. Семенов О.М. Практика в системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника: програма спецкурсу (для студентів спеціальності 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література”). Київ; Глухів: РВВГДПУ, 2004. 71 с.
 52. Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчально-методичний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. 220 с.
 53. Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Суми: СУМДПУ, 2012. 216 с.
 54. Сидоренко В.В. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект: термінологічний словник-довідник / автор-укладач В.В. Сидоренко. Донецьк: Каштан, 2013. 100 с.
 55. Сидоренко В.В. Професійно-особистісне зростання вчителя-словесника на засадах кредитно-модульної системи: навчальний посібник: у 3 ч. Донецьк: Каштан, 2010. Ч. I. 226 с.
 56. Сидоренко В.В. Професійно-особистісне зростання вчителя-словесника на засадах кредитно-модульної системи: Щоденник курсового періоду: навчальний посібник: у 3 ч. Донецьк: Каштан, 2010. Ч. II. 44 с.
 57. Сидоренко В.В. Професійно-особистісне зростання вчителя-словесника на засадах кредитно-модульної системи: щоденник міжкурсорового періоду: навчальний посібник: у 3 ч. Донецьк: Каштан, 2010. Ч. III. 36 с.
 58. Сидоренко В.В. Шляхи удосконалення професійної компетентності вчителя української мови та літератури в умовах особистісно зорієнтованого навчання: навчально-методичний посібник. Донецьк: Каштан, 2008. 193 с.
 59. Українська мова та методика її вивчення у вищій школі: навч.-метод. комплекс для магістрантів / Р.О. Христіанінова, О.А. Крижко, Н.В. Павлик, О.І. Попова, В.О. Юносова. Донецьк: Юго-Восток, 2007. 292 с.
 60. Штось В.М., Буда В.А. Курсова робота з української мови. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. 64 с.

Монографії

1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійному спілкуванню: монографія. Біла Церква: Білоцерків. держ. аграр. ун-т, 2002. 256 с.
2. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі: монографія. Черкаси: Брама — Україна, 2008. 400 с.
3. Греб М.М. Теоретичні засади навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 320 с.
4. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм : історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
5. Докучаєва В.В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2005. 304 с.
6. Дроздова І.П. Наукові засади формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків: ХНАМГ, 2010. 320 с.
7. Заболотська О.О. Формування індивідуальності майбутніх учителів-словесників у професійній підготовці: монографія. Херсон: Айлант, 2006. 304 с.
8. Зінченко В.О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 360 с.
9. Климова К.Я. Теорія і практика формування мовнокommунікативної професійної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія. Житомир: ПП “Рута”, 2010. 560 с.
10. Коваль В.О. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх вчителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах: монографія. Умань: Жовтий, 2013. 454 с.
11. Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. 429 с.
12. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 296 с.
13. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних закладів : теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 307 с.
14. Нагрибельна І.А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови: монографія. Херсон: ТОВ “ВКФ “СТАР” ЛТД”, 2016. 310 с.
15. Нікітіна А.В. Педагогічний дискурс учителя-словесника: монографія. Київ: Ленвіт, 2013. 338 с.
16. Оліяр М.П. Теорія і практика формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: монографія. Івано-Франківськ: СІМІК, 2015. 476 с.
17. Остапенко Н.М. Теорія і практика формування лінгвометодичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2008. 330 с.

18. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія / О.А. Кучерук, Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна, С.О. Караман та ін.; за ред. О.А. Кучерук. Київ: КНТ, 2016. 258 с.
19. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. 404 с.
20. Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія; за ред. Л.І. Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. 272 с.
21. Семенов О.М., Земка О.І. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів-словесників: теорія і практика : монографія. Суми: Ніко, 2014. 286 с.
22. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: монографія. Донецьк: Каштан, 2012. 492 с.
23. Симоненко Т.В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетентності студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси: БРАМА, 2006. 328 с.
24. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: монографія / за ред. С.О. Сисоевої. Маріуполь: Арт-ПРЕС, 2008. 400 с.
25. Шумарова Н.П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму: монографія. Київ: Київський державний лінгвістичний університет, 2000. 283 с.

Дисертації та автореферати

1. Асанова А.Е. Формування лінгводидактичної компетентності майбутніх учителів української мови початкової школи з кримськотатарською мовою навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Сімферополь, 2015. 226 с.
2. Бабій І.В. Педагогічні умови розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Львів, 2015. 240 с.
3. Барановська Л.В. Формування культури мови студентів аграрного вузу (на матеріалах навчання з дисципліни "Ділова українська мова»): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Київ, 1995. 236 с.
4. Бородіна Н.С. Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Херсон, 2007. 283 с.
5. Буднік А.О. Формування дискурсних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Одеса, 2010. 258 с.
6. Горіна Ж.Д. Розвиток українського розмовного мовлення студентів національних груп філологічних факультетів вищих навчальних закладів південних регіонів України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Одеса, 2001. 298 с.

7. Греб М.М. Теоретико-методичні засади навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Київ, 2017. 455 с.
8. Єрмоленко С.І. Лінгводидактичні засади вивчення простого ускладненого речення на філологічних факультетах у педагогічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Київ, 2009. 197 с.
9. Захарчук-Дуке О.О. Культури мовлення майбутніх учителів української мови і літератури за використанням інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Київ, 2015. 220 с.
10. Климова К.Я. Формування мовнокомунікативної професійної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Київ, 2011. 554 с.
11. Коваль В.О. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх вчителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Умань, 2013. 628 с.
12. Кухарчук І.О. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення синтаксису у мовній освіті вчителів української мови та літератури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Київ, 2006. 20 с.
13. Кучерява О.А. Формування дискурсивної компетенції студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)". Одеса, 2008. 200 с.
14. Лобода Т.М. Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу у процесі викладання української мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Київ, 2001. 21 с.
15. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії навчання української мови студентів неспеціальних факультетів вищих навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Київ, 2008. 474 с.
16. Нагрибельна І.А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Херсон, 2016. 483 с.
17. Нікітіна А.В. Наукові засади опанування технологій педагогічного дискурсу майбутніми вчителями-словесниками: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Херсон 2013.
18. Оліяр М.П. Теоретико-методичні засади формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)", 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Одеса, 2016. 551 с.
19. Орехова Л.І. Формування оцінного компонента професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх учителів української мови і літератури: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 "Теорія та методика навчання (українська мова)". Одеса, 2005. 227 с.

20. Остапенко Н.М. Теоретичні і методичні засади формування лінгводидактичної компетентності у майбутніх учителів української мови і літератури: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)”. Київ, 2010. 471 с.
21. Паламар Л.М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)”. Київ, 1997. 468 с.
22. Решетілова О.М. Лінгводидактичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)”. Київ, 2016. 243 с.
23. Сидоренко В.В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Київ, 2013. 836 с.
24. Симоненко Т.В. Формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)”. Київ, 2007. 554 с.
25. Симоненко Л.Ю. Лінгводидактичні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)”. Старобільськ, 2016. 296 с.

Статті

1. Авторська програма спецкурсу “Дидактична текстологія” (для студентів філологічних факультетів) / укладач Тетяна Симоненко. *Українська мова і література в школі*. 2007. №2. С. 43-48.
2. Бабенко Л. Фахова готовність майбутнього вчителя української мови та літератури до професійного самовдосконалення. *Наукові записки. Серія “Педагогічні науки”*. Кіровоград: РВВ КДНУ імені В. Винниченка, 2009. Вип. 87. С. 32-36.
3. Бабійчук Т. Відеофрагменти за художніми творами на заняттях української мови за професійним спрямуванням (дошкільне виховання). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. №3. С. 11-14.
4. Бадер В.І. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи. *Education and Pedagogical Sciences (Освіта та педагогічна наука)*. 2012. №2. С. 34-43.
5. Бадер В. Функціонально-стилістичний підхід у формуванні культури мовлення студентів-філологів. *Лінгвістичні студії*: збірник наукових праць Донецького національного університету. Донецьк: ДонНУ, 2009. Вип. 19. С. 298-301.
6. Бакум З. Естетичний аспект у навчанні української мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ, 2010. №22 (209), листопад. С. 177-183.
7. Баранник Н. Засоби розвитку творчої самостійності майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2003. №8. С. 47-52.
8. Баранник Н. Система роботи над розвитком граматико-стилістичних умінь студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2004. №7-8. С. 54-57.

9. Баранник Н. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення односкладних речень. *Дивослово*. 2006. №3. С. 27-30.
10. Барановська Л. Засвоєння студентами знань про вербальне спілкування. *Дивослово*. 2001. №6. С. 9-10.
11. Беценко Т. Структура і зміст спецкурсу “Фоніка” в системі професійної підготовки студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2012. №3. С. 49-52.
12. Білоусова Т.П. Курс “Основи наукових досліджень” на філологічних факультетах університету. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету*: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів; у 3 т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. Вип. 5. Т. 2. С. 156-157.
13. Бондаренко Г. Метод проектів як засіб удосконалення методичної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. №12. Ч. 2 С. 97-104.
14. Борисенко В.В. Компетентнісний та проблемний підходи як компоненти методичної системи навчання української мови фахового спрямування. *Наукові записки*: зб. наук. статей / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НАУ пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. 2011. Вип. 97. С. 25-30.
15. Бронська А. Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні української мови як іноземної. *Дивослово*. 2000. №7. С. 43-44.
16. Бронська А. Методична компетенція викладача як об'єкт тестування. *Дивослово*. 2000. №2. С. 21-23.
17. Бутенко Л. Розвиток професійного мовлення майбутніх спеціалістів технічного профілю. *Дивослово*. 2014. №1. С. 18-23.
18. Бутенко Л. Терміни у мові професійного спілкування. Тестові завдання. *Дивослово*. 2005. №6. С. 32-35.
19. Василенко М. Формування професійно-комунікативних умінь у студентів-філологів у межах курсу “Теорія та практика комунікації” *Українська мова і література в школі*. 2011. №3. С. 46-50.
20. Василенко Н. Реалізація національно-орієнтованої методики навчання української орфоєії іноземних студентів на початковому етапі. *Українська мова і література в школі*. 2006. №1. С. 47-51.
21. Вдовцова С.А. Забезпечення мовної і мовленнєвої компетенції фахівців у системі профільно-технічної освіти. *Українська мова і література в середніх школах, ліцеях, гімназіях*. 2003. №5. С. 131-134.
22. Видайчук Т.Л. Значення історико-лінгвістичних дисциплін у системі підготовки вчителя-філолога. *Педагогічний процес: теорія та практика*. 2015. Вип. 1-2 (46-47). С. 67-72.
23. Волосова О. Культурно-освітня ситуація в країні й викладання української мови у вищій школі. *Українська мова і література в школі*. 2005. №6. С. 36-39.
24. Гальчук В. Українська мова за професійним спрямуванням. Завдання для самостійної роботи студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних ВНЗ. *Дивослово*. 2007. №7. С. 30-35.
25. Головка І. Мовленнєвий аспект викладання курсу “Основи наукових досліджень” у вищих навчальних закладах та школах нового типу. *Рідна школа*. 2003. №5. С. 27-29.

26. Голуб Н. Система вправ з риторики для студентів педагогічних спеціальностей. *Дивослово*. 2007. №12. С. 21-25.
27. Голуб Н. Тестові завдання з риторики. *Українська мова і література в школі*. 2007. №4. С. 44-48.
28. Голуб Н.М., Проценко Л.І. Роль методу проєктів у фаховій підготовці майбутніх учителів української мови (до методики викладання у вищій школі). *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2012. №7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2012_7_27
29. Голуб Н.Б. Викладання риторики майбутнім учителям-словесникам. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2006. Вип. 7. С. 105-110.
30. Голуб Н.Б. Дидактичні засади навчання риторики у вищих навчальних педагогічних закладах. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць / гол. ред. В.К. Буряк. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. Вип. 21. С. 75-83.
31. Голуб Н.Б. До проблеми викладання мовознавчих дисциплін на нефілологічних факультетах у ВНЗ. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2003. №12 (68). С. 115-118.
32. Голуб Н.Б. Ідеал сучасного вчителя: мовно-риторичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету*. 2007. Вип. 32. С. 132-136.
33. Голуб Н.Б. Про роль практичної риторики в діяльності вчителя-словесника. *Освіта Донбасу*. 2007. №1 (120). С. 90-96.
34. Голуб Н.Б. Психологічні засади навчання риторики у вищих навчальних педагогічних закладах. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2007. Вип. 97. С. 85-90.
35. Голуб Н., Проценко Л. Сучасні підходи до проведення лабораторних занять із методики навчання української мови у вищій школі. *Українська мова і література в школі*. 2012. №7. С. 46-50.
36. Голуб Н.Б. Організація самостійної роботи студентів під час вивчення риторики. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2009. №4 (167) лютий. С. 88-102.
37. Голуб Н.Б. Педагогічне спілкування : психологічний, педагогічний і риторичний аспекти. *Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти*: монографія / за ред. М.М. Солдатенка, О.М. Семенов. Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. С. 182-192.
38. Гордієнко Г. Компетентнісний підхід до навчання майбутніх документознавців. *Українська мова і література в школі*. 2010. №4. С. 30-36.
39. Горіна Ж.Д. Система навчальних фахових дисциплін функціонально-комунікативного спектру. *Наука і освіта*. 2012. №8. С. 52-56.
40. Горохова Т.О. Характеристика основних компонентів граматичної компетенції студента-філолога. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*: наук.-метод. журн. 2013. №4. С. 56-60.
41. Горошкіна О. Лінгводидактичні засади викладання курсу “Методика викладання лінгвістичних дисциплін” у магістратурі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. №24 (259). Ч. II. С. 119-127.

42. Горошкіна О. Реалізація соціокультурного аспекту навчання української мови як іноземної. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 2017. Issue 5. С. 37-44.
43. Горошкіна О., Караман О. Формування креативності майбутніх учителів української мови як лінгводидактична проблема. *Українська мова і література в школах України*. 2014. №12. С. 29-33.
44. Горошкіна О. Шляхи підвищення мовленнєвої підготовки студентів-філологів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2011. Вип. 100. С. 502-505.
45. Горошкіна О.М. Шляхи формування креативності майбутніх учителів української мови. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_2_17.
46. Греб М.М. Використання активних методів навчання під час вивчення лексикології і фразеології сучасної української мови майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: Видавець Лисенко В.Ф. 2015. Вип. 136. С. 429-434.
47. Греб М.М. Використання дидактичного потенціалу проблемного підходу в процесі вивчення лексикології української мови у вищій школі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2016. III (44), Issue: 92. P. 21-26.
48. Греб М.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній діяльності майбутніх учителів початкової школи (на матеріалі вивчення лексикології і фразеології української мови). *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія "Педагогіка, психологія, філософія" / редкол.: С.М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. Київ: Міленіум, 2016. Вип. 239. С. 63-71.*
49. Греб М.М. Деякі аспекти формування лексичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки: зб. наук. пр. Бердянськ: БДПУ, 2017. Вип. 1. С. 124-130.*
50. Греб М.М. Діагностика навчальних досягнень майбутніх учителів початкової школи під час вивчення лексикології і фразеології сучасної української мови. *Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал*. Львів. 2014. №5 (вересень-жовтень). С. 95-105.
51. Греб М.М. До питання формування лексичної і фразеологічної компетентностей майбутніх учителів початкових класів: генезис явища. *Вісник Луцького національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Старобільськ, 2016. Вип. 6 (303). жовтень. Ч. III. С. 108-111.
52. Греб М.М. Збагачення словникового запасу майбутніх учителів початкової школи: теоретико-прикладний аспект. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Л. Ситченка. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2015. №4 (51), грудень. С. 57-63.*
53. Греб М.М. Использование дидактического потенциала проблемного подхода в процессе изучения лексикологии украинского языка в высшей школе. *Концепт*. 2015. №01 (январь). URL: <http://e-koncept.ru/2015/15010.htm>.
54. Греб М.М. Лексична і фразеологічна компетентності як провідні детермінанти лінгводидактичної підготовки вчителів початкових кла-

- сів. *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць / ред. кол., голов. ред. О.М.Топузов. Київ: Педагогічна думка, 2016. Вип. 17. С. 91-102.
55. Греб М.М. Лінгводидактична стратегія формування лексичної компетентності майбутніх учителів початкової школи: соціокультурний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*: збірник наукових праць. Київ: ТОВ “Видавниче підприємство “Едельвейс”, 2014. Вип. 3. С. 97-102.
56. Греб М.М. Лінгводидактичні акценти реалізації словоцентричного підходу в навчанні лексикології майбутніх учителів початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2014. Вип. №35 (88). С. 127-134.
57. Греб М.М. Лінгводидактичні засади навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкової школи в умовах вищого навчального закладу. *Українська мова і література в школах України*. 2015. №1-2 (141-142). С. 4-8.
58. Греб М.М. Лінгводидактичні основи організації самостійної роботи студентів нефілологічних спеціальностей у процесі засвоєння лексикології і фразеології української мови. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №8. Філологічні науки (мовознавство)* зб. наукових праць / відп. ред. О.І. Леута, С.В. Шевчук. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 6. С. 55-61.
59. Греб М.М. Методичний аспект роботи над збагаченням словникового запасу студентів педагогічних ВНЗ. *Освіта і суспільство: міжнародний збірник наукових праць*. Бердянськ: Бердянський державний педагогічний університет, 2016. С. 137-143.
60. Греб М.М. Національно-культурний компонент змісту навчання лексикології і фразеології української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2017. №5 (144). С. 3-8.
61. Греб М.М. Основні аспекти методики навчання лексики майбутніх учителів початкової школи. *Теоретична і дидактична філологія*: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 18. С. 31-36.
62. Греб М.М. Особливості використання традиційних та інноваційних методів навчання на заняттях з “Української мови (за професійним спрямуванням)” у сучасному педагогічному виші. *Virtus: Scientific – Journal / Editonin-in Chif* M.A. Zhurba. 2017. April. №13. P. 92-97.
63. Греб М.М. Особливості навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів в умовах сучасного педагогічного вишу. *Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика*: збірник наукових праць: у 2 ч. / за заг. ред. проф. С.С. Вітвицької, доц. Н.Є. Колесник. Житомир: ФОП “Н.М. Левковець”, 2017. Ч. I. С. 246-250.
64. Греб М.М. Педагогічні умови формування лексичної компетентності студентів-нефілологів у науковому полі лінгводидактики. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна”*: збірник наукових праць / [гол. ред. І.Д. Пасічник]. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2015. Вип. 57. С. 173-176.
65. Греб М.М. Прикладні аспекти проектування змісту навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкової школи. *Науковий журнал “ScienceRise”*. 2015. № 1(6). С. 46-51.
66. Греб М.М. Принципи формування лексичної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки Ніжинського держав-*

- ного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленка. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. №3. С. 161-168.
67. Греб М.М. Проблеми й перспективи використання лекції як ефективної форми організації навчання лексикології і фразеології майбутніх учителів початкових класів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія педагогіка і психологія*. 2016. Вип. 2 (12). С. 182-189.
 68. Греб М.М. Психологічні чинники формування лексичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Українська мова і література в школах України*. 2015. №9 (149). С. 23-26.
 69. Греб М.М. Психолого-педагогічні орієнтири оптимізації навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення лексикології і фразеології української мови. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Психологія і педагогіка"* / ред. кол. І.Д. Пасічник, Р.В. Каламаж, І.М. Хом'як та ін. Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2014. Вип. 29. С. 105-111.
 70. Греб М.М. Реалізація активного типу навчання майбутніх учителів початкової школи під час засвоєння лексикології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2014. Вип. 4 (76). С. 56-62.
 71. Греб М.М. Сучасні підходи до навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкової школи: акмеологічний аспект. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Житомир; Київ, 2015. Вип. 84. С. 109-114.
 72. Греб М.М. Тенденції розвитку наукових засад методики навчання елементів лексикології в початковій школі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / гол. ред. М.Т. Маргінюк. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. Ч. 2. С. 96-107.
 73. Греб М.М. Тестовий моніторинг навчальних досягнень майбутніх учителів початкової школи під час опрацювання лексики і фразеології української мови: акмеологічний аспект. *Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького*. Черкаси, 2014. Вип. 24 (317). С. 22-39.
 74. Грипас Н.Я. Ефективні форми організації самостійної роботи студентів. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: збірник наук. праць*. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 149-151.
 75. Грищенко О.А. Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутнього вчителя. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць*. Вінниця, 2000. С. 331-334.
 76. Дейниченко Н. Роль діалектологічної практики у формуванні компетентнісних якостей майбутнього вчителя-словесника. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 55-57.
 77. Дика Н. Курс сучасної літературної мови: тести і завдання: Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. *Дивослово*. 2003. №9. С. 59-63.
 78. Домалега І. Програмований контроль знань студентів із синтаксису. *Українська мова і література в школі*. 2005. №1. С. 46-48.

79. Донченко Т. Власне методичні принципи навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2004. №2. С. 2-4.
80. Донченко Т. Лабораторні заняття з методики української мови. *Українська мова і література в школі*. 2002. №8. С. 52-53.
81. Донченко Т. Методика української мови у світлі реформування мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2003. №2. С. 75-78.
82. Донченко Т. Організація самостійної роботи студентів з методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2009. №5. С. 40-43.
83. Донченко Т. Системно-методичне забезпечення підготовки вчителя української мови та літератури. *Вища освіта України*. 2008. №2. С. 62-67.
84. Донченко Т.В., Мельничайко В.Я. Програма з методики української мови для вищих педагогічних навчальних закладів. *Українська мова і література в школі*. 2002. №5, 6.
85. Доценко О. Розвивати методичний “смак” викладачів. Модульно-рейтингова технологія вивчення курсу “Ділова українська мова”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. №6. С. 93-98.
86. Доценко О.Л. Формування мовної та комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. №2 (10). С. 109-116. URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/viewFile/234/214>.
87. Дроздова І. Навчання читання текстів за фахом як основа формування професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2010. №5. С. 33-38.
88. Дроздова І. Проблеми навчання усного й писемного професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2013. №4. С. 42-46.
89. Дроздова І. Формування навичок писемного мовлення російськомовних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання. *Українська мова і література в школі*. 2003. №1. С. 66-69.
90. Дроздова І. Формування професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ під час навчання усного мовлення. *Українська мова і література в школі*. 2010. №2. С. 37-42.
91. Дружененко Р.С. Використання навчальних диктантів з елементами лінгвістичного аналізу тексту у формуванні мовних та мовленнєвих умінь і навичок учнів. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2013. №6. С. 5-8.
92. Дружененко Р.С. Дидактичні основи формування комунікативно-прагматичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2016. №3 (54). С. 205-211.
93. Дружененко Р.С. Диференціація сегментів комунікативно-прагматичної компетентності вчителя-словесника. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*: збірник наукових праць. 2016. Вип. 10. С. 100-106.
94. Дружененко Р.С. Інтеграція функційно-прагматичного та етнопедagogічного підходів до формування комунікативно-прагматичної компетентності майбутніх учителів-словесників. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, do wiadczenie*. 2017. №1 (5). С. 163-168.

95. Дружененко Р.С. Перспективи актуалізації комунікативно-прагматичної основи навчання української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2014. №1. С. 15-18.
96. Дружененко Р.С. Теоретичне обґрунтування комунікативно-прагматичного аналізу простого речення як прийому навчання синтаксису студентів вищих педагогічних закладів освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: збірник наукових праць. 2017. Вип 22 (2). С. 240-245.
97. Дятленко Т. Педагогічна практика в системі підготовки майбутнього вчителя-словесника. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2008. №7-8. С. 29-32.
98. Ермоленко С. Вивчення простих ускладнених речень у вищих навчальних закладах. *Дивослово*. 2003. №11. С. 54-55.
99. Ермоленко С. Інноваційний підхід під час вивчення простого речення у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2003. №2. С. 58-60.
100. Ермоленко С. Комплексний підхід у вивченні синтаксису простого речення у ВНЗ. *Теоретичні та практичні питання культурології*: зб. наук. статей. Мелітополь: Сана, 2006. Вип. 22. С. 47-51.
101. Ермоленко С. Набуття професійної компетенції на заняттях із синтаксису у ВНЗ. *Українська мова та література*. 2008. №12. С. 16-21.
102. Ермоленко С. Нові підходи у вивченні простого речення (вища школа). *Українська мова і література в школі*. 2005. №2. С. 54-58.
103. Ермоленко С. Синергетика на заняттях із синтаксису у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2006. №3. С. 49-54.
104. Ермоленко С. Синтаксис простого речення у ВНЗ. Програма спецкурсу для філологічних факультетів педагогічних вищих навчальних закладів. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. №3. С. 75-81.
105. Ермоленко С. Формування комунікативної компетенції у лінгводидактиці. *Українська мова і література в школі*. 2007. №3. С. 42-46.
106. Земка О.І. Специфіка моделі формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів української мови і літератури. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2008. Вип. 137. С. 177-182.
107. Златів Л. Комплексний підхід до роботи з науково-навчальним текстом у курсі практикуму з української мови. *Українська мова і література в школі*. 1999. №3. С. 49-52.
108. Златів Л. Формування комунікативних умінь і навичок у студентів філологічних факультетів. *Українська мова і література в школі*. 2004. №4. С. 57-59.
109. Златів Л.М. Дискурсивно-текстоцентричний підхід до навчання української мови за професійним спрямуванням студентів-математиків. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 57. С. 177-184.
110. Іванова О. Роль тексту при засвоєнні лексико-граматичних категорій. *Українська мова і література в школі*. 2007. №1. С. 44-46.
111. Каліш В.А. Формування лексико-семантичної компетенції майбутніх учителів-словесників на когнітивно-комунікативній основі. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 3. С. 175-177.
112. Караман О.В. Формування методичної компетентності студентів-філологів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. №1-2 (42-43). С. 88-92.

113. Караман С.О. Методологічні основи мовленнєвої підготовки майбутнього вчителя. *Акмеологія — наука XXI століття*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / ред. колегія: З.Ф. Сіверс, Е.В. Белкіна, Г.С. Данилова та ін. Київ: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. С. 245-249.
114. Караман С.О. Сучасні підходи до лінгводидактичної підготовки вчителя-словесника. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2010. Вип. 29. С. 186-192.
115. Караман С.О. Упровадження педагогічних інновацій у теорію і практику професійної підготовки вчителя-словесника. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2010. Вип. 50. С. 87-98.
116. Караман С.О., Караман О.В. Лінгводидактичні стратегії у професійній мовно-мовленнєвій підготовці вчителя-словесника. *Теоретична і дидактична: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О.М., 2012. Вип. 12. С. 42-47.*
117. Караман С.О., Караман О.В. Реалізація стратегії співдіяльності у професійній мовленнєвій підготовці вчителя-словесника. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., (28-29 березня, м. Київ) / МОНмолодьспорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2012. С. 338-346.
118. Караман С.О., Пасинок В.Г. Концептуальні підходи до розробки змісту й організації процесу формування у студентів професійних мовленнєвих умінь. *Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького*. 2004. Вип. 54. С. 26-34.
119. Климова К. Формування мовностилістичної вправності у контексті професійної підготовки практичних психологів і соціальних педагогів. *Вісник Житомирського педуніверситету. Серія "Педагогічні науки"*. Житомир, 2004. №14. С. 7-10.
120. Климова К.Я. Роль тестових технологій в організації саморегульованого процесу навчання української мови студентів нефілологічних факультетів педагогічних ВНЗ. *Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки*. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2007. Вип. 112. С. 99-103.
121. Климова К.Я. Використання контрольно-навчальних тестів у процесі проведення моніторингу якостей мовлення майбутніх учителів-нефілологів. *Українська мова і література в школі*. 2009. №2. С. 46-50.
122. Климова К.Я. Дидактичні принципи навчання української мови на нефілологічних факультетах педагогічних університетів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ: БДПУ, 2009. № 4. С. 193-197.
123. Климова К.Я. Завдання на роботу з текстом у системі професійної українськомовної підготовки майбутніх учителів-нефілологів. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Педагогічні науки"*. Луганськ: Видавництво ЛНПУ "Альма-матер", 2010. №22 (209). Ч. 1. С. 109-114.
124. Климова К.Я. Місце мовнокомунікативної компетенції в структурі професійної компетентності сучасного педагога. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Педагогічні науки"*. Луганськ: Видавництво ЛНПУ "Альма-матер", 2006. №18 (113), жовтень. С. 123-128.

125. Климова К.Я. Особливості лінгвістичної підготовки студентів нефілологічних факультетів ВНЗ у контексті переходу до кредитно-модульної системи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія "Педагогічні науки"*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2006. Вип. 30. С. 29-32.
126. Климова К.Я. Про підготовку майбутніх учителів до роботи з діалектизмами у початкових класах. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. Вип. 44. С. 239-241.
127. Климова К.Я. Проблема формування комунікативної мовної особистості вчителя у контексті нової філософії освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія "Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики"*: збірник наукових праць. Київ: НПУ, 2007. Вип. 6 (16). С. 25-28.
128. Климова К.Я. Роль методологічних орієнтирів у системному дослідженні проблеми мовнокомунікативної професійної компетенції майбутніх фахівців сфери освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія "Педагогічні науки"*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. Вип. 32. С. 36-39.
129. Климова К.Я. Філософсько-методологічні передумови розвитку мовнокомунікативної професійної компетенції майбутнього вчителя. *Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки"*. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2007. Вип. 99. С. 70-74.
130. Коваль В. Психолого-педагогічне підґрунтя професійного становлення майбутніх учителів-словесників. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. №6. С. 198-206.
131. Козинець І.І. Застосування активних форм і методів навчання під час вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Народна освіта*. 2015. №1 (25). URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2628.
132. Коленцова В. Методичні основи розробки та впровадження вправ для навчання правопису ветеринарних термінів. *Українська мова і література в школі*. 2005. №3. С. 51-54.
133. Копусь О.А., Босак Н.Ф. Формування комунікативної компетенції майбутніх словесників у циклі фахових дисциплін. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. Вип. XXXIX. С. 193-196.
134. Копусь О.А. Дидактична стратегія як проект керованої діяльності підготовки майбутніх магістрів-філологів. *Наука і освіта*. 2011. №1. С. 47-50.
135. Копусь О.А. Застосування активних методів навчання у формуванні фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів. *Наукові записки: науковий збірник*. Київ: НПУ імені М.М. Драгоманова, 2012. Вип. CIV(104). С. 102-111.
136. Копусь О.А. Зміст та організація процесу формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів філології. *Науковий вісник Донбасу*: електронне наукове видання. 2012. №1 (17). URL: http://alma-mater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/NN17/12koammf.pdf.
137. Копусь О.А. Информационно-обучающая среда как средство формирования лингводидактической компетентности будущих магистров филологии. *Revista de științe socioumane*. 2012. Nr. 3(22). P. 132-142.
138. Копусь О.А. Концептуальні підходи до розроблення змісту й організації процесу формування у майбутніх магістрів-філологів про-

- фесійної мовленнєвої компетенції. *Українська мова і література в школі*. 2011. №2 (88). С. 46-51.
139. Копусь О. А. Модель формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів філології. *Наука і освіта*. 2012. №8/СVІХ. С. 78-83.
140. Копусь О.А. Педагогічні умови формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів філології. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. наук. праць. Ялта: РВВ КГУ, 2012. Вип. 35. Ч. 2. С. 252-259.
141. Копусь О.А. Принципи формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів. *Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: Педагогіка. Психологія*: зб. наук. праць. Київ: ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2012. Вип. 5. С. 107-117.
142. Копусь О.А. Проблема формування культури фахового мовлення майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей. *Наука і освіта*. 2007. №1-2. С. 144-147.
143. Копусь О.А. Проектування технології професійного мовно-мовленнєвого розвитку майбутніх магістрів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2011. Вип. 8. С. 206-213.
144. Копусь О.А. Психологічне обґрунтування активного розвивального навчання майбутніх магістрів філології. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Херсон: Вид-во ХДУ, 2012. Вип. 61. С. 260-266.
145. Копусь О.А. Роль ассистентской и научно-исследовательской практик в формировании профессиональных компетенций будущих магистров филологии. *Вестник Челябинского государственного педагогического университета. Педагогика, психология*: научный журнал. 2012. №11. С. 86-95.
146. Копусь О.А. Роль професійної орієнтації в підготовці магістрів філологічних спеціальностей. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Херсон: Вид-во ХДУ, 2011. Вип. LVІІІ. Ч. 2. С. 355-360.
147. Копусь О.А. Содержательные характеристики профессиональной лингводидактической компетентности будущих магистров филологии. *Концепт*: научно-метод. электр. журнал. 2012. №12 (декабрь). URL: <http://www.covenok.ru/concept/2012/12185.htm>.
148. Копусь О.А. Технологія лінгводидактичної підготовки майбутніх магістрів-філологів засобами дистанційного навчання. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2012. №4. С. 141-147.
149. Копусь О.А. Технологія навчання майбутніх магістрів-філологів з опертям на концептуальний аналіз художнього тексту. *Теоретична і практична філологія*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О.М., 2012. Вип. 12. С. 51-55.
150. Копусь О.А. Упровадження сучасних підходів у фахову підготовку майбутніх магістрів-філологів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Луганськ. 2012. №31 (267) грудень. С. 133-142.
151. Копусь О.А. Урахування домінуючих репрезентативних систем у процесі підготовки майбутнього словесника. *Вісник Глухівського*

- державного педагогічного університету. Серія : педагогічні науки: зб. наук. праць. Глухів, 2009. Вип. 13. С. 123-127.
152. Копусь О.А. Формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів на компетентнісній основі. *Наукові записки: науковий збірник*. Київ: НПУ імені М.М. Драгоманова, 2012. Вип. СІУ(105). С. 96-105.
 153. Корчова О. Формування лексико-семантичної компетенції майбутнього вчителя-словесника на засадах комунікативно-діяльнісного підходу. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 64-68.
 154. Костриця Н. Лінгвокультурологічний підхід до викладання української мови в контексті аграрної освіти. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 2016. Вип. 63. С. 259-266.
 155. Костриця Н. Пошуки нових форм проведення занять з української мови у вищій школі на нефілологічних факультетах. *Українська мова і література в школі*. 2004. №3. С. 53-55.
 156. Костриця Н. Професійне мовлення та форми його вираження. *Українська мова і література в школі*. 2002. №4. С. 49-50.
 157. Костриця Н.М. Лінгвокультурологічний підхід до навчання української мови фахівців-аграрників. *Studia linguistica*. 2014. Вип. 8. С. 288-295.
 158. Красовська О. Формування стилістичної компетентності студентів-філологів засобами епістолярію (на матеріалі листування Лесі Українки). *Українська мова і література в школі*. 2012. №3. С. 37-39.
 159. Крижанівська О. Навчальні курси історичного мовного циклу в підготовці філологів в українській вищій школі. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Вип. 100. С. 530-535.
 160. Кудряшова М.В. Як я буду вас навчати мови золотої (з досвіду викладання курсу лексикології вищої школи). *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2008. № 29(177), жовт. С. 29-30.
 161. Кузнецова Г. Наукові основи професійної вправності вчителя-словесника від ретроспекції до сьогодення. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 42-51.
 162. Кузнецова Г. Інтерактивний методичний колоквиум як засіб формування вчителя-словесника. *Дивослово*. 2006. №11. С. 32-36.
 163. Кузнецова Г., Кірдей О. Вивчення лексем-побутизмів із символічним компонентом на позначення назв одягу (на матеріалі спецкурсу з української мови). *Українська мова і література в школі*. 2009. №5. С. 33-39.
 164. Кузьміна Л. Система вправ для формування термінологічної компетентності студентів залізничних спеціальностей ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2013. №4. С. 39-42.
 165. Кульбабська Ю.В. “Українська мова професійного спрямування” – проблеми та перспективи курсу. *Наук. зап. нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія”. Пед., психолог. науки та соціальна робота*. 2006. Т. 59. С. 31-35.
 166. Кульбабська Ю.В. Проблеми викладання курсу “Українська мова професійного спрямування” у ВНЗ України. *Наук. зап. нац. ун-ту “Києво-Могилянська академія”. Пед., психолог. науки та соціальна робота*. 2005. Т. 47. С. 36-38.

167. Кухарчук І. Вивчення односкладних речень. Комунікативно-діяльнісний підхід. *Дивослово*. 2005. №10. С. 38-40.
168. Кухарчук І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення синтаксису у фаховій підготовці вчителя-словесника. *Українська мова і література в школі*. 2005. №2. С. 50-54.
169. Кухарчук І. Організація групової навчальної діяльності студентів-філологів (на матеріалі вивчення теми "Односкладні речення"). *Українська мова і література в школі*. 2011. №3. С. 42-46.
170. Кухарчук І. Особливості вивчення неповних речень. Комунікативно-діяльнісний підхід. *Дивослово*. 2007. №10. С. 34-37.
171. Кухарчук І. Порухнення лексичних норм української мови у мовленні майбутніх практичних психологів. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 60-64.
172. Кучерява О. Місце дискурсивних умінь у забезпеченні комунікативно-діяльнісного навчання рідної мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2004. Вип. 34. Ч. 2. С. 461-465.
173. Кучерява О. Теоретико-методичні засади спецкурсу "Дискурсивний аналіз тексту". *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2006. №8. С. 91-95.
174. Кучерява О. Функціонально-комунікативний підхід до формування дискурсивної компетенції мовця. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. пр. Львів, 2006. Вип. 1. С. 55-56.
175. Кучерява О.А. Дискурсивна компетенція як складова фахової підготовки майбутніх словесників. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. Вип. XXXVIII (38). С. 288-292.
176. Кучерява О.А. Лінгвокогнітивна модель дискурсивної діяльності майбутніх словесників. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. Вип. XXXII (42). С. 339-343.
177. Кучерява О.А. Педагогічний дискурс у сфері професійної комунікації (теоретичний і дидактичний аспекти). *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. Вип. XXXIX (39). С. 279-283.
178. Лещенко Г. Компендіум основних методичних понять: стислий виклад засад формування комунікативної україномовної компетенції. *Українська мова і література в школі*. 2009. №5. С. 6-13.
179. Лобода Т.М. Професійно зорієнтовані завдання з української мови — ефективний засіб розвитку мовленнєвих і професійних умінь та навичок студентів педагогічного коледжу. *Культура мовлення у процесі навчання (теорія та практика)*: збірник наукових праць. Тернопіль: СМП "Астон", 1999. С. 91-94.
180. Лобода Т.М. Самостійна робота студентів педагогічного коледжу як засіб активізації творчої пізнавальної діяльності у процесі вивчення української мови. *Педагогіка і психологія*. 1998. №2. С. 90-95.
181. Лобода Т.М. Семінарські заняття з української мови як засіб формування навичок самостійної пізнавальної діяльності студентів педагогічного коледжу. *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: збірник наукових праць. Київ: НПУ, 1999. Вип. 2. С. 231-238.
182. Лобода Т.М. Фактори ефективності організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу. *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: збірник наукових праць. Київ: НПУ, 2000. Вип. 4. С. 147-151.

183. Лузік Е. Проблеми організації науково-творчої діяльності студентів. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*: зб. наук. праць. Київ, 2002. Вип. 2. С. 112-121.
184. Любашенко О. Українська мова як мова навчання та дисципліна у вищій школі: (історико-культурологічний аспект). *Українська мова і література в школі*. 2006. №7. С. 39-42.
185. Любашенко О.В. Діяльнісні засади побудови стратегії діалогічного мовлення. *Науковий вісник Чернівецького університету: педагогіка і психологія*. Чернівці: Рута, 2006. Вип. 308. С. 52-59.
186. Любашенко О.В. Засоби реалізації комунікативного потенціалу студентів у процесі вивчення мов у вищих навчальних закладах. *Проблеми освіти*: науково-методичний збірник. Київ: Науково-метод. центр вищої освіти, 2003. Вип. 30. С. 195-202.
187. Любашенко О.В. Концепція керованого оволодіння українською мовою як основа лінгводидактичної стратегії. *Наука і сучасність*: збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. Т. 53. С. 56-64.
188. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії продукування тексту. *Молодь і ринок*. 2006. №3. С. 44-48.
189. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії у контексті інноваційних технологій. *Нові технології навчання*: науково-методичний збірник. Київ: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. Вип. 41. С. 42-51.
190. Любашенко О.В. Лінгвокультурна складова дидактичної стратегії вивчення граматичних категорій української мови. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: збірник наукових праць. Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. №3. С. 200-208.
191. Любашенко О.В. Методи актуалізації мотиваційного ресурсу студентів (на засадах когнітивного підходу). *Нові технології навчання*: науково-методичний збірник. Київ: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. Вип. 40. С. 146-155.
192. Любашенко О.В. Навчання рідної мови як кероване формування комунікативних умінь. *Мовні і концептуальні картини світу*: збірник наукових праць. Київ: Вид.-полігр. центр "Київський університет", 2004. Вип. 14. Кн. 2. С. 268-273.
193. Любашенко О.В. Навчання української мови на засадах суб'єктно-діяльнісного підходу. *Вища освіта України: Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології"*. Рівне: РДГУ, 2007. Т. 3. С. 146-150.
194. Любашенко О.В. Навчання української мови як співдіяльність. *Українська мова і література в школі*. 2006. №2. С. 4-8.
195. Любашенко О.В. Позитивна мотивація студентів як основа побудови стратегій вивчення української мови у вищому навчальному закладі. *Педагогічний пошук*: науково-методичний вісник. 2007. №1. С. 68-71.
196. Любашенко О.В. Психолінгвістичні та лінгводидактичні підходи до визначення навчальної стратегії. *Освіта Донбасу*. 2007. №4. С. 48-53.
197. Любашенко О.В. Режим актуалізації мотиваційного ресурсу студентів у процесі вивчення української мови у вищих навчальних закладах. *Студії з україністики. Лінгвістика та лінгводидактика*: збірник наукових праць. Київ: Міжнародна школа україністики НАН України, 2004. Вип. 6. С. 232-244.

198. Любашенко О.В. Рецептивні стратегії читання у навчанні української мови. *Педагогічний пошук*: науково-методичний вісник. 2006. №3. С. 68-71.
199. Любашенко О.В. Роль перцептивного образу навчального предмета у педагогічному процесі вищої школи. *Наука і сучасність*: збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. Т. 49. С. 75-81.
200. Любашенко О.В. Співвідношення знань, умінь та навичок у процесі керованого оволодіння українською мовою у вищому навчальному закладі. *Наука і сучасність*: збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. Т. 54. С. 67-75.
201. Любашенко О.В. Стратегії навчання жанрово-стильових форм українського мовлення. *Проблеми освіти*: науково-методичний збірник. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2007. Вип. 53. С. 118-125.
202. Любашенко О.В. Студентський контингент як чинник визначення та конструювання лінгводидактичних стратегій університеті. *Духовність особистості: Methodologia, теорія і практика*: збірник наукових праць. Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2006. С. 94-102.
203. Любашенко О.В. Текстово-комунікативна діяльність студентів як об'єкт лінгводидактичної стратегії. *Молодь і ринок*. 2007. №7. С. 58-62.
204. Любашенко О.В. Українська мова як мова навчання та дисципліна у вищій школі (історико-культурологічний аспект). *Українська мова і література в школі*. 2006. №7. С. 39-42.
205. Любашенко О.В. Усвідомлена мовленнєва діяльність у процесі вивчення української мови у вищій школі. *Студії з україністики. Скарби культури — безсмертя нації*: збірник наукових праць. Київ: Міжнародна школа україністики НАН України, 2007. Вип. 7. С. 309-316.
206. Любашенко О.В. Усвідомлена навчально-пізнавальна діяльність у процесі залучення метакогнітивних стратегій навчання української мови. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне: РДГУ, 2006. Вип. 33. С. 112-116.
207. Любашенко О.В. Формування навчальних цілей у процесі викладання української мови в університетах. *Педагогіка*: зб. наук. ст. Київ: КНУКіМ, 2002. Вип. 7. С. 82-87.
208. Любашенко О.В. Функції викладача у проектуванні лінгводидактичного процесу у вищій школі. *Нова педагогічна думка*. 2006. №2. С. 24-27.
209. Любашенко О.В. Функціональні суперечності навчання рідної мови у вищому освітньому закладі. *Наука і сучасність*: збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. Т. 47. С. 147-153.
210. Марцінко Т. Формування усної переконуючої комунікації у студентів-аграріїв. *Українська мова і література в школі*. 2006. №1. С. 51-52.
211. Марченко Н. Редагування як метод і методика викладання української мови у вищій школі. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2000. №4. С. 178-182.

212. Марчук Л.М. Використання комп'ютерного посібника у навчальному процесі. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 151-154.
213. Марчук Л.М. Курс "Основи термінознавства" у системі філологічної підготовки студентів вишів. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 65-72.
214. Марчук Л.М. Проблеми розмежування граматичного і лексичного значення на заняттях зі вступу до мовознавства. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу: проблеми та перспективи*: збірник матеріалів регіонального науково-практичного семінару (26 вересня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: ПП "Медобори-2006", 2015. С. 67-69.
215. Мацько Л. Українська мова у вищій школі України. *Дивослово*. 1996. №11. С. 24-26.
216. Мацько Л.І. Аспекти мовної особистості у перспективі педагогічного дискурсу. *Дивослово*. 2006. №7. С. 2-4.
217. Мельник Т.В. Соціокультурна компетентність майбутнього словесника крізь призму суміжних наук. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасний лінгвістичний і лінгводидактичний дискурсивний простір". Луганськ. 2010. №22. С. 38-51.
218. Михайлюк В. Українська мова професійного спілкування (рекомендації щодо планування практичного курсу). *Дивослово*. 2004. №1. С. 46-48.
219. Мозолок О.М. Теоретико-практичні основи формування програми та змісту курсу "Старослов'янська мова". *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 108-113.
220. Момот В. Проблемність у вивченні української мови професійного спілкування. *Українська мова і література в школі*. 2004. №7-8. С. 51-53.
221. Момот В.М. Теорія і практика формування професійно-орієнтованого мовлення у студентів технічного профілю. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. №3. С. 43-45.
222. Нагрибельна І.А. Готовність майбутніх учителів початкової школи до самостійної роботи в системі лінгводидактичної підготовки. *Наукові праці вищого навчального закладу "Донецький національний технічний університет"*. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія: зб. наук. пр. Донецьк: ДВНЗ "Донецький національний технічний університет", 2014. №1 (15). Ч. 2. С. 170-174.
223. Нагрибельна І.А. Комп'ютерні програми в змісті самостійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи до навчання української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова*. Серія: Теорія і практика навчання та виховання: зб. наук. пр. / наук. ред. академ. В.І. Бондар. Київ: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2013. Вип. 22. С. 110-115.
224. Нагрибельна І.А. Методичне забезпечення самостійної роботи з курсу "Методика навчання української мови" у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний універси-*

- тет ім. Г. Сковороди”: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 26. С. 186-190.
225. Нагрибельна І.А. Наукові засади самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи до навчання української мови. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. / ред. Є.С. Барбіна. Херсон: Видавництво ХДУ, 2015. Вип. 67. С. 377-382.
226. Нагрибельна І.А. Організація самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки до навчання української мови. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. пр. Київ: ТОВ Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2015. Вип. 5-6. С. 32-37.
227. Нагрибельна І.А. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя початкової школи до викладання рідної мови (в контексті Болонського процесу). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*: зб. наук. пр. / ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Видавництво УжНУ “Говерла”, 2011. Вип. 20. С. 88-90.
228. Нагрибельна І.А. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність у системі лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання української мови. *Наукові записки. Серія: Філологічна*: зб. наук. пр. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2012. Вип. 31. С. 205-209.
229. Нагрибельна І.А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів до навчання української мови в початкових класах. *Горизонти освіти. Психологія. Педагогіка*: науково-методичний журнал. Севастополь: Рібест, 2012. №3 (36). Т. 2. С. 60-64.
230. Нагрибельна І.А. Самостійна робота з курсу “Методика навчання української мови” в підготовці майбутніх учителів початкових класів до формування мовної особистості дитини. *Вісник Прикарпатського національного університету. Серія: Педагогіка*: зб. наук. пр. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2013. Вип. XLIX. С. 50-54.
231. Нагрибельна І.А. Самостійна робота з курсу методики навчання української мови як складова фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Наука і освіта*: науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. 2011. №4. С. 278-280.
232. Нагрибельна І.А. Самостійна робота з методики навчання української мови як складова професійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. / ред. Є.С. Барбіна. Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. Вип. 59. С. 276-280.
233. Нагрибельна І.А. Самостійна робота над елементами стилістики у професійно-методичній підготовці майбутніх учителів. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. / ред. Є.С. Барбіна. Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. Вип. 60. С. 262-266.
234. Нагрибельна І.А. Удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів засобом самостійної роботи. *Вища освіта України. Тематичний випуск 1: “Інтеграція вищої школи України до європейського та світового освітнього простору”*. Київ: Київський національний авіаційний університет, 2012. С. 355-359.
235. Нагрибельна І.А. Формування мовної особистості засобом самостійної роботи студентів під час навчання курсу “Сучасна українська

- мова з практикумом”. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Бердянського державного педагогічного університету. Бердянськ: БДПУ, 2013. №1. С. 188-193.
236. Нагрибельна І.А. Шляхи впровадження самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи (на матеріалі курсу “Методика навчання української мови”). *Теоретична і дидактична філологія*: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О.М., 2012. Вип. 12. С. 73-76.
237. Науменко Н. Рольова гра як метод співтворчості викладача зі студентом. На матеріалі курсу “Ділова українська мова”. *Дивослово*. 2004. №6. С. 39-40.
238. Непийвода Н. Мовна підготовка в школі та вузі. *Українська мова та література*. 2000. Лютий (№5). С. 9-11.
239. Нікітіна А.В. Лінгводидактичний аналіз тексту посібника як засіб навчання студентів-філологів. *Народна освіта*. 2015. №3 (27). URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3702.
240. Овсієнко Л. Методи навчання лінгвістики тексту в системі компетентнісної мовної освіти майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2013. №2. С. 27-33.
241. Овсієнко Л. Основні підходи до засвоєння лінгвістики тексту студентами філологічних спеціальностей педагогічних університетів. *Теоретична і дидактична філологія*. 2012. Вип. 12. С. 85-90.
242. Овсієнко Л.М. Сутність понять “компетенція”, “компетентність”, “компетентнісний підхід”, “якість освіти” у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_2_32.
243. Овсієнко Л. Комунікативна компетентність як основа компетентнісного підходу до засвоєння студентами-філологами лінгвістичних дисциплін. *Теоретична і дидактична філологія*. 2013. Вип. 14. С. 61-71.
244. Омельчук С. Основні аспекти мовленнєво-методичної компетентності вчителя-словесника. *Дивослово*. 2012. №5. С. 13-18.
245. Омельчук С. Формування правописних умінь студентів-нефілологів. Система проблемно-пошукових завдань на матеріалі відмінювання іменників II відміни чоловічого роду однини. *Дивослово*. 2008. №6. С. 25-27.
246. Онкович Г. Українська словесність у вищих технічних навчальних закладах. *Вища освіта України*. 2003. №2. С. 88-93.
247. Остапенко Н. Лінгводидактичні компетентності як основа професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2006. №4. С. 44-48.
248. Остапенко Н.М. Методичний аспект магістерської практики студентів-філологів вищої школи. *Рідна школа*. 2004. №3. С. 56-59.
249. Остапенко Н. Місце моделювання як методу навчання в педагогічному проектуванні (на матеріалі лінгвометодики вищої школи) *Українська мова і література в школі*. 2004. №6. С. 41-47.
250. Остапенко Н. Особливості технології дидактичної гри у системі підготовки магістрів-філологів вищої школи. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 7-11.
251. Остапенко Н. Формування національно-мовної особистості та розвиток зв'язного мовлення як проблема в лінгводидактиці вищої школи. *Українська мова і література в школі*. 2002. №3.

252. Остапенко Н.М. Аналіз чинних навчальних планів, програм, підручників, науково-методичних посібників зі спеціальності “Українська мова і література” у контексті компетентнісного підходу. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. 2008. Вип. 120. С. 8-13.
253. Остапенко Н.М. Готовність майбутнього вчителя-словесника до інноваційної методичної діяльності: теоретичний аспект. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Вип. 112. Черкаси, 2007. С. 138-144.
254. Остапенко Н.М. До проблеми побудови моделі ідеального вчителя-словесника. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Черкаси, 2001. Вип. 23. С. 101-110.
255. Остапенко Н.М. Зміст, структура та особливості вивчення курсу “Методика викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі”. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ. 2003. №12. С. 152-160.
256. Остапенко Н.М. Компетентнісний підхід до оцінювання базових лінгводидактичних знань магістрів-філологів. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Черкаси: Вид-во ЧНУ. 2005. Вип. 72. С. 69-76.
257. Остапенко Н.М. Контроль і оцінка знань студентів з лінгводидактики у вищих навчальних закладах. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ. 2001. № 9 (41). С. 145-154.
258. Остапенко Н.М. Методичний аспект магістерської практики студентів-філологів вищої школи. *Рідна школа*. 2004. №3. С. 56-59.
259. Остапенко Н.М. Методологічні підстави інтеграції форми навчання в метод у контексті безперервної освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Черкаси, 2002. Вип. 43. С. 64-67.
260. Остапенко Н.М. Місце дидактичної гри в лінгводидактиці вищої школи. *Теоретичні питання освіти та виховання: збірник наукових праць*. Київ, 2001. №18. С. 146-150.
261. Остапенко Н.М. Місце моделювання як методу навчання в педагогічному проектуванні (на матеріалі лінгводидактики вищої школи). *Українська мова і література в школі*. 2004. №6. С. 41-47.
262. Остапенко Н.М. Модульно-рейтингове навчання у системі підготовки вчителя-словесника. *Теоретичні питання освіти та виховання: збірник наукових праць*. 2001. №16. С. 98-107.
263. Остапенко Н.М. Організаційні передумови впровадження кредитно-модульної та проектної технологій на заняттях спецпрактикуму “Технологія сучасного уроку рідної мови” у ВНЗ. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Черкаси. 2009. Вип. 149. С. 20-24.
264. Остапенко Н.М. Організаційно-технологічні умови предметно-методичного проектування у контексті проблеми формування лінгводидактичних компетентностей майбутніх учителів-словесників. *Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”*. Черкаси. 2007. Вип. 113. С. 14-20.
265. Остапенко Н.М. Організаційно-технологічні умови предметно-методичного проектування у контексті реалізації компетентнісного підходу на заняттях у ВНЗ. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. Вип. 50. Ч. 2. С. 216-220.

266. Остапенко Н.М. Особливості використання педагогічних технологій у системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. *Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення*: збірник праць науково-практичних читань до 80-річчя Г.Р. Передерій. Черкаси: Брама — Україна. 2005. С. 69-76.
267. Остапенко Н.М. Особливості методики проведення експериментально-дослідного навчання з проблеми формування лінгводидактичних компетентностей студентів-філологів. *Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки"*. Черкаси. 2009. Вип. 148. С. 12-17.
268. Остапенко Н.М. Педагогічна діагностика та лінгводидактична підготовка магістрів-філологів. *Вісник Черкаського університету Серія "Педагогічні науки"*. Черкаси: Вид-во ЧНУ імені Б. Хмельницького. 2006. Вип. 81. С. 117-120.
269. Остапенко Н.М. Поєднання традиційних та інноваційних методів навчання на заняттях з лінгвометодичних дисциплін у контексті компетентнісного підходу. *Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки"*. 2008. Вип. 125. С. 104-107.
270. Остапенко Н.М. Понятійно-термінологічні проблеми розмежування категорій "компетенція", "компетентність", "компетентнісний підхід до навчання в лінгводидактиці вищої школи". *Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки"*. Черкаси: Вид. ЧНУ, 2007. Вип. 101. С. 24-32.
271. Остапенко Н.М. Тестування як метод навчання на заняттях з ділової української мови у ВНЗ. *Вісник Черкаського університету. Серія "Педагогічні науки"*. Черкаси: Вид. ЧНУ, 2004. Вип. 54. С. 105-110.
272. Остапенко Н.М. Тьюторські заняття з лінгводидактики в системі модульно-рейтингового навчання студентів-філологів. *Організація самостійної роботи студентів / за заг. ред. В.М. Король, В.П. Мусієнко, Н.Т. Токової*. Черкаси: Вид-во ЧДУ. 2003. С. 189-205.
273. Палагута М. Використання лінгвостилістичних засобів на заняттях української мови в коледжі. *Українська мова і література в школі*. 2003. №6. С. 49-51.
274. Паламар Л. Українська мова в системі ціннісних орієнтацій студентів. *Освіта України*. 2000. 26 січня (№4). С. 6.
275. Палащина Н., Беневоленська М., Демида Є. Теорія і практика викладання і навчання української мови в загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти (рекомендаційний бібліографічний список). *Українська мова і література в школі*. 2005. №7. С. 59-63.
276. Пасинок В.Г. Еколінгвістичні аспекти у фокусі риторики, стилістики та культури мовлення. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2015. Вип. 81. С. 6-13.
277. Пентилок М. Дидактичні засади роботи з науковою термінологією у вищій школі. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон: ХДУ, 2011. Вип. 59. С. 10-15.
278. Пентилок М.І. Інтегруючий характер фахової підготовки майбутнього вчителя-філолога. *Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка*, 2002. №4. С. 165-170.

279. Пентилок М.І. Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна*. 2013. Вип. 40. С. 160-165.
280. Пентилок М.І. Культуромовна підготовка майбутнього філолога в білінгвальному середовищі. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за ред. проф. Тетяни Степанової*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. №2 (57), травень 2017. С. 367-374.
281. Пентилок М.І. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2014. Ч. 2. С. 290-297.
282. Пентилок М.І. Професійна підготовка студентів-філологів: засвоєння лінгводидактичної термінології. *Дивослово*. 2005. №11. С. 21-24.
283. Пентилок М.І. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна*. 2010. Вип. 50. С. 123-130.
284. Пентилок М.І. Стратегічні орієнтири підготовки майбутнього вчителя-словесника. *Дивослово*. 2014. №11.
285. Півень Н. Міждисциплінарні зв'язки ділової української мови з фундаментальними дисциплінами у підготовці бакалаврів технічного профілю. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. №4. С. 122-128.
286. Підгурська В. Аналіз типових мовних помилок у мовленні майбутніх учителів початкових класів. *Українська мова і література в школі*. 2013. №3. С. 39-44.
287. Покрєєва Л. Складові успіху. Сучасні підходи до післядипломної підготовки вчителів української мови та літератури. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2007. №2. С. 8-11.
288. Попова О. Ділова гра у роботі над мовленнєвою культурою студентів (до проблеми інтеграції курсів). *Українська мова і література в школі*. 2005. №4. С. 50-52.
289. Попова О. Формування стилістичних умінь майбутніх учителів початкової школи під час вивчення синтаксису сучасної української літературної мови. *Початкова школа*. 2014. № 9. С. 55-57.
290. Попова О.А. Когнітивний підхід до розвитку граматично правильного мовлення майбутніх учителів у двомовному середовищі. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон, 2006. Вип. 43. С. 332-337.
291. Попович А.С. Дисципліна "Стилістика української мови" у структурно-логічній схемі підготовки вчителів-словесників. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за ред. проф. Тетяни Степанової*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. №2 (57), травень 2017. С. 381-387.
292. Попович А.С. Лабораторні заняття з методики навчання української мови, їх специфіка та особливості проведення. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Лабунець*. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2016. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. С. 399-405.

293. Попович А.С. Навчальне проектування на заняттях з методики викладання української мови у вищій школі. *Сучасні освітні технології навчання у вищій школі: теорія і практика*: науковий збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. С. 53-62.
294. Попович А.С. Навчання стилістики української мови в умовах нової освітньої парадигми. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest, 2017. V (59). Issue 134. P. 38-41.
295. Попович А.С. Нетрадиційні лекції з української мови у вищій школі. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Психологічні науки* / редкол.: Г.К. Радчук, відп. ред. та ін. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2012. Вип. 4. С. 55-59.
296. Попович А.С. Основні підходи до вивчення стилістики української мови в навчальних виданнях для вищої школи (ретроспектива і сьогодення). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (педагогічні науки)* / гол. ред.: М.Т. Мартиноук. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. Вип. 2. С. 280-290.
297. Попович А.С. Рольова гра на заняттях зі шкільного курсу української мови та методики викладання. *Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога*: збірник наук. праць. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. С. 167-170.
298. Попович А.С. Система опитування студентів при викладанні мовознавчих дисциплін у вищій школі. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру*: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 78-81.
299. Попович А.С. Формування в майбутніх журналістів навичок використання художніх засобів мови. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський: ПП "Медобори-2006", 2011. Вип. 25. С. 306-309.
300. Попович А.С. Формування професійної загальнотекстової компетентності студентів на заняттях зі стилістики української мови. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017. Вип. №1 (350). С. 91-96.
301. Потапенко О. Лінгвокультурологічна, ноосферна парадигма навчання мови у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2013. №6. С. 57-60.
302. Прадід Ю. Актуальні питання удосконалення мовної підготовки майбутніх правознавців. *Освіта і управління*. 2002. Т. 5. №4. С. 166-176.
303. Пріоритетні напрямки наукових досліджень з методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 1999. №2. С. 65.
304. Прокопенко Л.І. Організація семінару з української фразеології для студентів історичних факультетів ВЗО України. *Наука і освіта*. 2002. №6. С. 127-130.
305. Руденко В. Роль інтерактивних технологій навчання у формуванні професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Українська мова і література в школі*. 2010. №3. С. 40-44.
306. Рускуліс С. Роль функціонально-стилістичного аспекту навчання мови в лінгводидактичній підготовці майбутнього вчителя-словесника. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 22 (209). Ч.1. С. 66-71.

307. Семенов О. Академічна лекція як професійний комунікативний феномен. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Київ; Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2011. Вип. 1. С. 113-121.
308. Семенов О. Етнолінгводидактична культура педагога: шляхи її формування в умовах вищої школи. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. №9. С. 47-52.
309. Семенов О. Курс “Вступ до слов'янської філології” у професійній парадигмі майбутнього вчителя-словесника. *Дивослово*. 2004. №1. С. 41-46.
310. Семенов О. Лінгвістичний аналіз як засіб формування інтелектуальної культури. *Українська мова і література в школі*. 2012. №8. С. 56-58.
311. Семенов О. Медіаосвіта майбутнього вчителя у вищій філологічній школі: досвід зарубіжжя й України. *Українська мова і література в школі*. 2013. №3. С. 30-34.
312. Семенов О. Мовно-методичний курс для магістрантів: здобутки і проблеми зарубіжної та української вищої школи. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2001. № 1. С. 62-72.
313. Семенов О. Проблеми лінгвістичної підготовки вчителів-словесників у педагогічному університеті. *Українська мова і література в школі*. 2005. №4. С. 45-49.
314. Семенов О. Пропедевтична славістична підготовка майбутнього вчителя у вимірах полікультурної компетентності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: збірник наук. праць / ред. Н.В. Гузій (відп. ред.). Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. 20 (30). С. 191-196.
315. Семенов О. Університетська лекція крізь призму традицій і сьогодення. *Українська мова і література в школі*. 2011. № 7. С. 47-50.
316. Семенов О. Фахова підготовка майбутнього вчителя у вимірах кроскультурного діалогу. *Порівняльна професійна педагогіка*: наук. журнал / голов. ред. Н.М. Бідок. Київ; Хмельницький: ХНУ, 2014. №3. Т. 4. С. 131-138.
317. Семенов О. Цифрові освітні ресурси у професійній діяльності викладача вищої школи. *Освіта Сумщини*: зб. наук. пр. 2017. №1 (33). С. 14-19.
318. Семенов О. Ціннісні пріоритети фахової практики у вищій школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 5. С. 42-44.
319. Семенов О.М. Академічна лекція і академічний учитель в цифрову епоху: праксеологічний підхід. *Фізико-математична освіта*. 2017. Вип. 2. С. 140-146.
320. Семенов О.М. Актуальні проблеми мовної підготовки магістрів на факультетах української філології. *Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: зб. наук. праць. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. С. 208-213.
321. Семенов О.М. Взаємозв'язок педагогічних і навчальних практик у системі професійної підготовки учителів-словесників. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. №6. С. 43-46.
322. Семенов О.М. Виховання мовної особистості на засадах української етнопедагогіки. *Актуальні проблеми української етнопедагогіки*

- ки / за ред. чл.-кор. АПН України, проф. Р.П. Скульського. Івано-Франківськ, 2001. С. 93-98.
323. Семенов О.М. Виховний потенціал лінгвокультурології у професійній парадигмі майбутнього вчителя української мови і літератури. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Київ; Житомир: Вид-во Волинь, 2003. С. 355-361.
324. Семенов О.М. Допрофесійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. №4. С. 4-7.
325. Семенов О.М. Етнолінгводидактична культура учителя у праксеологічному вимірі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*: зб. наук. праць. Дрогобич: Посвіт, 2017. С. 461-471.
326. Семенов О.М. Інтегративний потенціал спецкурсів у професійній підготовці майбутніх учителів-словесників. *Рідна школа*. 2005. №11. С. 29-33.
327. Семенов О.М. Курс "Вступ до слов'янської філології" у професійній парадигмі майбутнього вчителя-словесника. *Дивослово*. 2004. №1. С. 41-46.
328. Семенов О.М. Наукова мовна культура як основа фахового саморозвитку. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*: зб. наук. пр.: в 5 т. Київ: Педагогічна думка, 2012. Т. 4: Професійна освіта і освіта дорослих. С. 274-281.
329. Семенов О.М. Науковий наставник як українська мовна особистість. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*: зб. наукових праць / за ред. академіка Л.І. Мацько. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 5. С. 273-279.
330. Семенов О.М. Підготовка вчителя української мови і літератури: проблеми, пошуки, перспективи. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. №7. С. 51-56.
331. Семенов О.М. Підготовка майбутніх учителів-словесників до позакласної діяльності з патріотичного виховання: лінгвоаксіологічний контекст. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. №6. С. 142-152.
332. Семенов О.М. Тенденції професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (70-ті роки ХХ століття). *Рідна школа*. 2004. №12. С. 36-38.
333. Семенов О.М. Удосконалення професійної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. №8. С. 49-53.
334. Семенов О.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх економістів. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. пр. Кривий Ріг, 2013. С. 266-270.
335. Сидоренко В.В. Акмелінгвістична майстерність вчителя української мови і літератури: шляхи формування і вдосконалення в умовах післядипломної освіти. *Вища освіта України*. Київ, 2012. Дод. 3 до №1, Т. П. Тем. вип. "Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання" (з нагоди 150-річчя з дня народження Г.І. Челпанова). С. 365-370.
336. Сидоренко В.В. Акме-синергетичний підхід до підвищення кваліфікації вчителя української мови та літератури в умовах неперервної педагогічної освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2010. №2. С. 111-117.

337. Сидоренко В.В. Багаторівнева циклічна модель професійно-особистісного зростання вчителя-словесника за кредитно-модульною системою організації навчання. *Післядипломна освіта в Україні*. Київ, 2010. №1. С. 55-60.
338. Сидоренко В.В. Деструктивні моделі комунікативної стратегії і тактики в організації педагогічного спілкування вчителя української мови і літератури. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2012. №2 (11). С. 51-54.
339. Сидоренко В.В. Діагностика розвитку педагогічної майстерності словесника-україніста як інноваційний вектор надання якісних маркетингових послуг в післядипломному просторі. *Вісник післядипломної освіти*: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України; голов. ред. В.В. Олійник. Київ: АТОПОЛ, 2012. Вип. 7 (20). С. 203-209.
340. Сидоренко В.В. Експресивно-естетичні бар'єри в організації професійного педагогічного спілкування вчителя української мови і літератури. *Гуманізація навч.-вих. процесу*: зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. Слов'янськ: СДПУ, 2011. Вип. LVIII. Ч. III. С. 243-252.
341. Сидоренко В.В. Кваліметричний аналіз об'єктів розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури: критерії, макропараметри і рівні їх оцінювання. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк. 2013. №4. С. 35-42.
342. Сидоренко В.В. Модель професійної компетентності вчителя української мови і літератури в контексті впровадження компетентнісного підходу. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2010. №2. С. 11-17.
343. Сидоренко В.В. Нова якість майстерної професійно-педагогічної дії вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. №5 (23). С. 280-290.
344. Сидоренко В.В. Періодизація професіогенезу вчителя української мови і літератури в просторі післядипломної освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк. 2011. №2 (9). С. 82-88.
345. Сидоренко В.В. Планування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії вчителя української мови та літератури за кредитно-модульною системою підвищення кваліфікації. *Вісник післядипломної освіти*: зб. наук. пр. / голов. ред. В.В. Олійник. Київ, 2010. Вип. 1 (14). Ч. I: Педагогіка. С. 155-164.
346. Сидоренко В.В. Реалізація науково-методичної системи розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в процесі експериментальної роботи. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2013. №3. С. 90-99.
347. Сидоренко В.В. Художньо-педагогічна творчість як визначальний компонент розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2012. №3. С. 51-56.
348. Сидоренко В.В. Циклічна модель професійно-особистісного зростання вчителя-словесника за кредитно-модульною системою організації навчання. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2009. №2. С. 29-35.
349. Симоненко Т.В. Базова система вправ у роботі над розвитком професійно-комунікативних умінь студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2005. №5. С. 40-44.

350. Симоненко Т.В. Базова система вправ у роботі над розвитком професійно-комунікативних умінь студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2005. №7. С. 40-43.
351. Симоненко Т.В. Взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта у процесі навчання мови у ВНЗ. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*, 2003. Вип. 8. С. 57-62.
352. Симоненко Т.В. Виховний потенціал доквілля як фактор удосконалення літературного мовлення студентів ВНЗ (рівні фонетика/орфоепія). *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: збірник наукових праць. Київ: КНЛУ, 2004. Вип. 26. С. 43-47.
353. Симоненко Т.В. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійної комунікативної компетенції студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2004. №5. С. 51-55.
354. Симоненко Т.В. Лекція-візуалізація як одна з інноваційних форм навчання (фонетика, орфоепія, орфографія) у вищих закладах освіти. *Рідна школа*. 2004. №3. С. 59-62.
355. Симоненко Т.В. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів. *Українська мова і література в школі*. 2006. №6. С. 38-41.
356. Симоненко Т.В. Методика роботи над розвитком фонетико-орфоепічної техніки мовлення майбутнього словесника. *Освіта Донбасу*. 2004. №1. С. 104-109.
357. Симоненко Т.В. Місце соціальної мотивації у набутті стійких навичок студентів на рівні фонетики та графіки. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: збірник наукових праць. Київ: КНЛУ, НМАУ, 2002. Вип. 23. С. 18-20.
358. Симоненко Т.В. Мультимедіа як дидактичний засіб формування мовнокомунікативної компетентності студентів філологічних факультетів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2012. №1. С. 61-66.
359. Симоненко Т.В. Навчання студентів філологічних факультетів репродуктивним та продуктивним видам письмових робіт. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету*. 2005. №7. С. 110-114.
360. Симоненко Т.В. Наукове обґрунтування пріоритетних принципів у роботі над формуванням професійної комунікативної компетенції студентів-філологів. *Рідна школа*. 2006. №7. С. 44-47.
361. Симоненко Т.В. Обґрунтування проблеми вдосконалення комунікативних навичок студентів вищої школи. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: збірник наукових праць. Київ: КНЛУ, НМАУ, 2002. Вип. 22. С. 150-152.
362. Симоненко Т.В. Організація роботи над розвитком умінь студентів філологічних факультетів створювати навчальний текст. *Рідна школа*. 2004. №12. С. 33-36.
363. Симоненко Т.В. Основні напрямки роботи над розвитком професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів. *Українська мова і література в школі*. 2005. №3. С. 43-48.
364. Симоненко Т.В. Особливості роботи над виробленням автоматичних навичок студентів-філологів на рівнях орфоепії та орфографії. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Київ: Науковий світ, 2003. С. 183-190.

365. Симоненко Т.В. Педагогічне спостереження у роботі над удосконаленням фонетико-орфоепічної правильності мовлення студентів. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2003. № 1. С. 79-83
366. Симоненко Т.В. Педагогічні умови динаміки професійно-комунікативного потенціалу студентів філологічних факультетів. *Рідна школа*. 2005. №12. С. 67-71.
367. Симоненко Т.В. Педагогічні умови організації науково-дослідної роботи студентів-філологів у ВНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2010. №3. С. 37-39.
368. Симоненко Т.В. Професійна комунікативна компетенція вчителя-словесника: сутність, структура, критерії поняття. *Рідна школа*. 2004. №9. С. 12-16.
369. Симоненко Т.В. Реалізація системного підходу до навчання студентів-філологів у ВНЗ. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки*. 2003. №12. С. 172-179.
370. Симоненко Т.В. Реалізація у ВНЗ основних принципів навчання мови (з досвіду роботи). *Українська мова і література в школі*. 2002. №8. С. 53-56.
371. Симоненко Т.В. Робота над розвитком професійно-комунікативних умінь та навичок студентів-філологів тлумачити лінгвістичні терміни. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2006. Вип. 81. С.159-163.
372. Симоненко Т.В. Розвиток графіко-орфографічної компетенції студентів-філологів (на матеріалі ЗМІ та реклами). *Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць*. Кривий Ріг, 2002. Вип. 4. С. 133-140.
373. Симоненко Т.В. Самостійна робота та її роль у процесі розвитку комунікативної (лінгвістичної) компетенції студентів-філологів. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2004. Вип. 54. С. 129-135.
374. Симоненко Т.В. Система основних методів та прийомів у процесі формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів. *Рідна школа*. 2005. № 7. С. 29-32.
375. Симоненко Т.В. Соціальні фактори та їх роль у процесі розвитку культури усного та писемного мовлення студентів. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць*. Київ: КНЛУ, НМАУ, 2003. Вип. 24. С. 103-105.
376. Симоненко Т.В. Стимулювання студентів до українськомовної стійкості. *Українська мова і література в школі*. 2004. №1. С. 46-48.
377. Симоненко Т.В. Сучасний підхід до оптимізації методів навчання рідної мови у ВНЗ (фонетика, орфоепія, орфографія). *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія*. 2004. Вип. 202. С. 121-129.
378. Симоненко Т.В. Теоретичний аналіз проблеми реалізації комунікативно-діяльнісного принципу навчання мови у ВНЗ. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. Вип. 34. С. 254-259.
379. Симоненко Т.В. Формування навичок ділового мовлення студентів методом проблемного навчання. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2002. №8. С. 93-95.

380. Снігар З. Спілкуємось українською: На допомогу викладачам курсу “Українське ділове мовлення”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. №2. С. 92-95.
381. Соколова І.В. Професійна компетентність вчителя : проблема структури та змісту. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*: науково-методичний журнал. Київ: ЦППО АПН України. 2001. Вип. 1. С. 9-16.
382. Стасів Л. Психологічні чинники формування ділового мовлення майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2004. №2. С. 39-42.
383. Стецюк Н. Інтегроване заняття-дослідження як перспектива творчого розвитку студентів. *Українська мова і література в школі*. 2007. №4. С. 39-43.
384. Тищенко О. Комунікативний аспект у навчанні мови. *Дивослово*. 2005. №6. С. 30-32.
385. Тищенко О.М. Україномовна компетентність вчителів як теоретико-методична проблема. *Розвиток україномовної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти: теорія, практика*: наук.-метод. посіб. / за наук. ред. В.І. Пуцова, М.І. Скрипник. Київ: Геопрінт, 2008. С. 8-21.
386. Тищенко О. Модель курсу “Мова професійного спілкування” (Психолінгвістичний аспект). *Дивослово*. 2003. №9. С. 56-59.
387. Товстенюк В. Українська мова в економічному ВНЗ. *Дивослово*. 2004. №11. С. 54-56.
388. Тоцька Н. Ділове українське мовлення: методичний аспект. *Дивослово*. 2006. №3. С. 25-27.
389. Тоцька Н. Методика роботи викладачів вищого технічного навчального закладу над українським професійним мовленням студентів. *Українська мова і література в школі*. 2003. №1. С. 62-66.
390. Тоцька Н. Методика роботи над професійним мовленням студентів технічного вузу. *Дивослово*. 2000. №6.
391. Тоцька Н. Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного університету. *Дивослово*. 2003. №5. С. 57-61.
392. Трегубова Г. Формування професійного мовлення студентів. *Дивослово*. 2001. №2. С. 39-40.
393. Трубочова Д. Шляхи підвищення ефективності комунікативної діяльності студентів. *Українська мова і література в школі*. 2013. №3. С. 34-39.
394. Хом'як І. Лінгвістично-педагогічні задачі як засіб навчання студентів-філологів. *Українська мова і література в школі*. 2013. №5. С. 38-42.
395. Хом'як І. Мовленнєва компетентність викладача вищої школи. *Дивослово*. 2014. №1. С. 13-18.
396. Цінько С., Рябцев О. Роль ТЗН і комп'ютерних технологій у розвитку професійно-творчого потенціалу майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2005. №1. С. 40-42.
397. Черемська О. Гайдамака Г., Жовтобрюх В. Зміст і структура навчальної дисципліни “Українська мова” в економічних ВНЗ. *Дивослово*. 2007. №11. С. 30-34.
398. Чубань Т. Використання нових теоретичних здобутків українського мовознавства у процесі навчання студентів філологічних факультетів. *Рідна школа*. 2002. №7. С. 41-43.

399. Шепетко Ю. Особливості використання електронного підручника з української мови. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2010. №22 (209). Ч. I. С. 142-147.
400. Шепетко Ю.М. Електронний підручник як ефективний засіб підвищення якості освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. Київ, 2010. Вип. 6 (20). URL: <http://www.ime.edu0ua.net/em.html>.
401. Шеремета Н.П. До проблем формування мовної особистості студента-філолога. *Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру: науково-методичний збірник*. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 81-86.
402. Юкало В. Вивчення мовних стереотипів у медичному вузі. *Дивослово*. 1999. №5. С. 14-18.
403. Юкало В. Структура спеціальної мови і професійного спілкування. *Дивослово*. 2005. №12. С. 43-48.
404. Юрійчук Н. Форми організації навчальної діяльності студентів з курсу "Українська мова за професійним спрямуванням". *Українська мова і література в школі*. 2010. №5. С. 29-33.
405. Ющук І. Українська мова як навчальний предмет у вищій школі. *Урок української*. 2004. №1. С. 32-33.
406. Януш Я. Майбутнім економістам — українську мову. *Урок української* 2001. №3. С. 27-31.
407. Януш Я. Роль української мови у вихованні студентів. *Дивослово*. 2005. №4. С. 37-39.
408. Януш Я. Українська мова в економічному вузі. *Дивослово*. 1999. №2. С. 9-14.
409. Янчук Н. Роль ситуативно-творчих завдань у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. *Українська мова і література в школі*. 2003. №2. С. 54-57.
410. Янчук Н.В. Актуальні проблеми викладання сучасної української літературної мови у вищих навчальних педагогічних закладах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. Вип. 14. С. 129-132.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Горошкіна О.М., Мельник Т.В., Пустовіт В.Ю. Теорія і практика викладання філологічних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Луганськ: Луганськ, 2013. 164 с.
2. Горошкіна О.М., Мордовцева Н.В., Пустовіт В.Ю. Практикум з методики викладання філологічних дисциплін у вищому навчальному закладі. Луганськ: Глобус, 2010. 136 с.
3. Горошкіна О.М., Пустовіт В.Ю. Матеріали до самостійної роботи магістрантів з курсу “Методика викладання філологічних дисциплін у вищому навчальному закладі”: навчальний посібник. Луганськ: Знання, 2007. 134 с.
4. Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 176 с.
5. Коваль В.О. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх вчителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах: монографія. Умань: Жовтий, 2013. 454 с.
6. Копусь О.А. Навчально-методичний комплекс матеріалів з дисциплін лінгводидактичного спрямування: навч. прогр. та метод. рекомендації. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 125 с.
7. Копусь О.А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2012. 429 с.
8. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 296 с.
9. Любашенко О.В. Українська мова. Активні методи і форми навчання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: “ТОВ УВПК Екс. об.”, 2005. 144 с.
10. Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Л.Е. Довбня, Т.В. Чубань, Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна; за заг. ред. О.І. Потапенка. Київ: Міленіум, 2006. 332 с.
11. Нікітіна А.В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. 375 с.
12. Остапенко Н.М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю., 2008. 330 с.
13. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум,

- О. Караман, О. Копусь; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ: АКМЕ ГРУП, 2015. 250 с.
14. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. 404 с.
 15. Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія / за ред. Л.І. Мацько. Київ: Педагогічна думка, 2007. 303 с.
 16. Семенов О.М., Дейниченко Н.П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. 220 с.
 17. Симоненко Т.В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси: БРАМА, 2006. 328 с.
 18. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: монографія / за ред. С.О. Сисоєвої. Маріуполь; Дніпропетровськ: Арт-ПРЕС, 2008. 400 с.
 19. Українська мова та методика її вивчення у вищій школі: навч.-метод. комплекс для магістрантів / Р.О. Христіанінова, О.А. Крижко, Н.В. Павлик, О.І. Попова, В.О. Юносова. Донецьк: Юго-Восток, 2007. 292 с.

Допоміжна

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. 558 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
3. Бабич Н.Д. Лінгво-психологічні основи навчання і вивчення мови. Чернівці: Рута, 2000. 175 с.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 486 с.
7. Мистецтво бути викладачем: практич. посіб. / А. Брінклі, Б. Десантс, М. Флемм та ін.; за ред. О.І. Сидоренка. Київ: Навчально-методичний центр "Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні", 2003. 144 с.
8. Модернізація вищої освіти в контексті європейського виміру: науково-методичний збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 344 с.
9. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. 276 с.
10. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
11. Нормативні матеріали з навчально-методичної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: навчально-методичний посібник / укладачі: В.М. Федорчук, А.С. Попович, Л.І. Тимофійшина. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. 220 с.

12. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. 495 с.
13. Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладача української мови та літератури: навчально-методичний посібник / укладачі А.С. Попович, О.В. Савицька. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. 160 с.
14. Практика в системі професійної підготовки вчителя-словесника: програма спецкурсу для студентів спеціальності 7.010103 "Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література" / уклад. О. Семенов. Київ; Глухів: ГДПУ, 2004. 71 с.
15. Пятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 120 с.
16. Салов В.О. Основи педагогіки вищої школи. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2003. 170 с.
17. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Фахова практика вчителя-словесника: навчальний посібник. Луганськ: Вид-во "Ноулідж", 2011. 496 с.
18. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 151 с.
19. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: навчально-методичний посібник. Луцьк: ВАТ "Волинська обласна друкарня", 2009. 460 с.
20. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ: Вища школа, 2005. 239 с.
21. Сучасні освітні технології навчання у вищій школі: теорія і практика: науковий збірник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 380 с.
22. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2004. 207 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

СХЕМА ОПИСУ ЗАГАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета, завдання й значення вивчення дисципліни.
2. Результати навчання.
3. Обов'язкові попередні та супутні навчальні дисципліни (між-дисциплінарні зв'язки).
4. Змістові модулі, які пропонуєте виокремлювати.
5. Форми проведення занять.
6. Методи навчання й методи контролю.
7. Сучасні тенденції викладання (нові підходи до вивчення тощо). Використання комп'ютерних технологій.
8. Види вправ і завдань (сформулювати 5-6 різнотипних завдань). Зауважити про використання енциклопедій, словників, зокрема комп'ютерних, лінгвістичних атласів і т. ін.).
9. Вид підсумкового контролю.
10. Повний бібліографічний опис:
 - навчального забезпечення дисципліни (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, монографії, наукові публікації тощо);
 - методичного забезпечення дисципліни (навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, збірники вправ, методичні публікації тощо);
 - інформаційних ресурсів (електронні посібники, комп'ютерні програми, персональні сторінки (сайти, блоги), веб-сайти тощо); зазначити режим доступу;
 - робочих програм, наявних в Інтернеті із зазначенням режиму доступу;
 - праць викладачів нашого університету (підручників, посібників, публікацій).

Додаток Б

СХЕМА АНАЛІЗУ ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Автори, назва, видавництво, рік видання підручника, загальна кількість сторінок.

Науковість змісту підручника

1. Дотримання в підручнику вимог Державного стандарту вищої освіти.
2. Відповідність навчальній програмі щодо структури, обсягу і розгляду матеріалу, співвідносність розділів, параграфів із навчальним часом, відведеним на його вивчення.
3. Дотримання вимог до побудови текстів, виділення в них основного змісту і доповнення (запитань, пояснення лінгвістичного матеріалу, посилання на попередні параграфи, інші навчальні книги тощо).
4. Наявність у підручнику таких структурних елементів, як вступ, висновки, узагальнювальні тексти, наочні схеми, таблиці, що ілюструють змістово-логічні, структурно-функційні зв'язки фрагментів навчального матеріалу в загальній системі предмета, завдання для систематизації.
5. Умотивованість поділу навчального матеріалу на розділи, їх послідовність, наявність зв'язків між ними; цілісний виклад матеріалу в підручнику.
6. Оптимальність обсягу підручника, співвіднесення його із предметним змістом, можливістю забезпечити опанування студентом програмового змісту в результаті навчальної діяльності як під керівництвом викладача, так і самостійно.
7. Відбір й наявність базових знань у системі, що забезпечує їх міцне засвоєння.
8. Диференціація знань: за видами (теорія, поняття, правило, приклади тощо); за фундаментальним спрямуванням (найбільш важливі базові й опорні приклади); за системно-творчим фактом (частина цілого, ціле як частина, системи більш високого рівня, додатковий матеріал тощо).
9. Наявність у підручнику вправ на порівняння, вибірковий аналіз, розпізнавання та виділення основного, встановлення взаємозв'язку, групування, класифікація, узагальнення й систематизація тощо.
10. Методологічна обґрунтованість у підручнику, розкриття основних понять, фактів, висновків, теорій.
11. Розгляд системи знань в єдності з методами пізнання, застосування знань на практиці.
12. Розкриття наукових положень відповідно до досягнень сучасної лінгвістичної теорії.

13. Наявність змістових ліній та дидактичних прийомів для забезпечення усвідомлення і розуміння студентами теоретичних пояснень і емпіричних даних у навчальному матеріалі.
14. Чіткість аргументацій, логічність побудови висновків.
15. Коректність введення наукових понять, відповідність усталеній термінології.
16. Віддзеркалення еволюції наукових ідей, ролі діячів науки, насамперед вітчизняних учених, у розвитку мовознавчої науки.
17. Зв'язок змісту підручника з життям, із завданнями виховання студента як особистості, забезпечення розвитку його здібностей.
18. Наявність навчальних ситуацій, різнорівневих завдань, для формування ключових компетентностей, а також для самоосвітньої діяльності.
19. Наявність ситуацій, які створюють умови для педагогічної творчості викладача.
20. Наявність ситуацій, які сприяють формуванню життєвої компетентності.

Структура змісту

1. Чіткість і послідовність структурування навчального матеріалу.
2. Наявність інтегровальних розділів у підручнику.
3. Рівномірність розподілу між розділами.
4. Послідовність етапів роботи всередині розділу, параграфу (ключові питання, рекомендації тощо).

Доступність змісту

1. Відповідність складності та обсягу матеріалу можливостям його засвоєння студентами на належному рівні й за встановлений час; особистісна зорієнтованість навчального матеріалу.
2. Відповідність основних питань, завдань, вправ, практичних робіт, завдань із розвитку зв'язного мовлення.
3. Придатність змісту підручника для організації самоосвіти студентів, розвитку творчого мислення, формування узагальнювальних та інших груп компетентностей.
4. Наочність і конкретність викладу матеріалу в підручнику.
5. Достатність довідкового забезпечення.
6. Наявність у тексті підручника елементів пояснення (роздуми, доведення, висновки тощо).
7. Лексико-синтаксична складність тексту, емоційність викладу.
8. Дотримання узгодженості із суміжними предметами, наступності раніше вивченого матеріалу.

Навчально-методичний апарат

1. Методична доцільність системи введення наукових понять, основних положень і висновків, вибору способу викладу.

2. Наявність засобів підвищення мотивації до навчання, розвитку інтересів студента до дисципліни.
3. Наявність засобів самоконтролю і самооцінки засвоєння теоретичного й практичного матеріалу.
4. Прикладна спрямованість змісту.
5. Методична вартість ілюстративного матеріалу, достатність і доцільність апарату орієнтування (передмова, зміст, рубрикації, сигнали-символи, покажчики різних типів, колонтитул (заголовки розділів, параграфів тощо)).
6. Чіткість зображеного на ілюстраціях.
7. Супроводження ілюстрацій підписами, текстами; їх доречність.
8. Унаочнення ілюстрацією потрібної інформації.
9. Ілюстративний матеріал як самостійне джерело інформації.
10. Наявність графіків, схем, таблиць, діаграм; їх практичне застосування.

Придатність для самостійного використання

1. Визначення чітких завдань у підручнику.
2. Визначення завдань кожного розділу.
3. Визначення завдань на кожне заняття.
4. Відповідність навчальних завдань вимогам програми.
5. Наявність завершальних структурних складників (підсумок, узагальнювальна таблиця, інтегрувальна ситуація, тестових завдань, узагальнювальної вправи тощо).
6. Аргументованість висновків.
7. Рекомендації з використання додаткових засобів навчання (аудіовізуальних та відеоматеріалів, наочних посібників, електронних ресурсів тощо).

Засоби полегшення роботи з навчальною книгою

1. Наявність у підручнику передмови (вступу).
2. Наявність у вступі чи передмові пояснення щодо способів пошуку підручником для студентів і викладачів.
3. Наявність додатків, словників, довідкових та інших таблиць.

Пропоновані методики

1. Наявність взірців виконання вправ і завдань.
2. Наявність пропозицій щодо написання текстів (рефератів, рефератів, рефератів, рефератів тощо).
3. Наявність інтерактивних, колективних, індивідуальних форм роботи.
4. Наявність порад студентам щодо розв'язання навчальних проблем.

Додаток В

ЗРАЗКИ ПЛАНІВ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Дисципліна “Стилістика сучасної української мови”

Тема: *Фоностилістика.*

Мета: З'ясувати стилістичні можливості звукової системи української мови; навчити аналізувати тексти, стилістичний ефект яких створюється акустично-артикуляційними ознаками звуків; ознайомити студентів з особливостями вивчення стилістичних засобів фонетики в загальноосвітній школі.

План

1. Експресивні можливості звуків української мови.
2. Евфонія. Евфонічні чергування голосних.
3. Звукосимволізм. Ономатопои (звуконаслідування).
4. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс) і їх стилістичне використання.
5. Вивчення стилістичних засобів фонетики в загальноосвітніх навчальних закладах.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Дудик П.С. Стилістика української мови. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2005. С. 121-140.
- Качуровський І. Фоніка. Київ: Либідь, 1994. 105 с.
- Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови / за ред. Л.І.Мацько. Київ: Вища школа, 2003. С. 31-35.
- Шипринкевич В.В. Питання фоностилістики. Київ: Вид-во Київськ. ун-ту, 1972. 88 с.

б) допоміжну:

- Сучасна українська літературна мова. Стилістика / за заг. ред. І.К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. С. 211-244.
- Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ: Рад. школа, 1962. С. 125-191.
- Бакум З., Бойко Л. Елементи фоностилістики на уроках словесності. *Українська мова і література в школі*. 2006. №2. С. 2-4.
- Бакум З., Бойко Л. Лінгвістичний аналіз художнього тексту в навчанні української мови: фонетико-стилістичний аспект. *Українська мова і література в школі*. 2012. №7-8. С. 25-28.
- Бакум З. Фонетико-стилістичні вправи як засіб підвищення мовної культури учнів. *Українська мова і література в школі*. 2007. №1. С. 2-5.

- Беценко Т. Фоностилістичний рівень філологічного аналізу художнього тексту (На прикладі поезії Павла Тичини “О панно Інно”). *Дивослово*. 2013. №2. С. 33-38.
- Бондаренко А. Поетичний звукопис у творах Василя Стуса: феноменологічна проєкція. *Дивослово*. 2008. №1. С. 49-52.
- Бондарчук Л. Асиндетони — окраса нашої мови. *Дивослово*. 2003. №4. С. 20-22.
- Волковинський О.С. Алітераційні епітети в ранній ліриці В. Кобилянського. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2012. Вип. 30. С. 47-51.
- Гребньова В. Світ звуків і барв у новелі М. Коцюбинського “Intermezzo”. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. №2. С. 46-53.
- Мойсієнко А. Звук у системі поетичного тексту (Сприйняття Шевченкового вірша). *Укр. мова та літ.* 1997. №40. С. 4-6.
- Науменко Н. Райдуга звуків і почуттів (Порівняльне дослідження звуко-кольорової образності поезії А. Рембо і Б.-І. Антонича. *Дивослово*. 2005. №3. С. 49-53.
- Павлик М. Звукоживопис Павла Тичини. *Українська мова та література*. 1999. №13. С. 11-12.
- Пентиліук М. Виховуємо чуття мови (дещо про засоби милозвучності). *Українська мова і література в школі*. 2004. №2. С. 5-8.
- Плющ Н. Звуковий живопис у поезії. *Урок української*. 2003. №4. С. 13.
- Поляковська Т. Навчатися для життя (з досвіду проведення “фонетичних” уроків у старших класах. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. №6. С. 28-33.
- Редька Т. Як почути стиль? Матеріали до уроку української мови з теми “Стилістичні засоби фонетики” в 10 класі. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. №4. С. 23-26.
- Соловей Н. Узагальнюємо і систематизуємо знання про засоби милозвучності мови (Урок 1. Явища поетичної фонетики. Урок 2. Засоби милозвучності мови. Стилістичні можливості фонетики). *Українська мова й література в сучасній школі*. 2011. №5. С. 65-72.
- Соловей Н. Фоностилістика. Урок української мови. 10 клас. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. №6. С. 35-37.

2. Ксерокопіювати й опрацювати:

- Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ “Академія”, 1997. С. 521 **або** *Лексикон* загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. С. 216-217;
- Огієнко І. Наочна таблиця милозвучності української мови. *Дивослово*. 1996. №5-6. С. 16-23;
- Ткаченко А. Мистецтво слова: вступ до літературознавства. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2003. С. 309-316.

3. Проаналізувати теоретичний матеріал і систему вправ із визначеної теми за шкільними підручниками *(на вибір студентів)*:

- Плющ М.Я., Тихоша В.І., Караман С.О., Караман О.В. Українська мова: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: профіл. рівень. Київ: Освіта, 2010. С. 96-102.

- Глазова О.П., Кузнецов Ю.Б. Рідна мова: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / наук. ред. І. Вихованець. Київ: Зодіак-ЕКО, 2010. С. 29-42.
- Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту. Київ: Генеза, 2010. С. 56-68.

4. Виконати практичні завдання:

- Миронюк Н.П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: збірник вправ і завдань. Київ: Вища школа, 1993. Вправи 85 і 86. С. 92-93;
- Плющ М.Я., Тихоша В.І., Караман С.О., Караман О.В. Українська мова: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: профіл. рівень. Київ: Освіта, 2010. Вправа 231 (дібрати по 3 зразки). С. 101.

Аудиторна робота

І. Експресивні можливості звуків української мови.

1. Теоретичне опитування студентів.
2. Виконання завдань 163, 164, 165 (І) за посібником: Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. С. 189-190.

ІІ. Евфонія. Евфонічні чергування голосних.

1. Відтворювальна бесіда (за статтею Івана Огієнка).
2. Виконання вправ:
 - Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю. Київ: Вежа, 1994. Вправа 320. С. 167; вправа 325. С.169.
 - Гладіна Г.І., Сеніна В.К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. Київ: Факт, 1997. Вправи 65-69. С. 50-51.
 - Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. Завдання 161. С. 188.

ІІІ. Звукосимволізм. Ономотопи (звуконаслідування).

1. Відтворювальна бесіда (за опрацьованими словниковими статтями).
2. Перевірка домашніх вправ.
3. Виконання завдання 156 за посібником: Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. С. 185.

ІV. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс) та їх стилістичне використання.

1. Виконання вправ:
 - Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю. Київ: Вежа, 1994. Вправи 311-313. С. 161-162.
 - Миронюк Н.П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: збірник вправ і завдань: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1993. Вправи 85, 86. С. 92.

- Гладіна Г.І., Сеніна В.К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. Київ: Факт, 1997. Вправа 76. С. 57.
- Бабиц Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. Вправа 159. С. 187-188.

V. Вивчення стилістичних засобів фонетики в загальноосвітніх навчальних закладах.

1. Характеристика теоретичного матеріалу і вправ з визначеної теми, які розміщені в шкільних підручниках.
2. Перевірка домашніх вправ (за шкільним підручником).

VI. Підбиття підсумків заняття. Виставляння оцінок.

Дисципліна “Методика навчання української мови”

Тема: *Методика вивчення лексикології та фразеології.*

Розробка плану-конспекту уроку вивчення нового матеріалу.

Мета: Ознайомити студентів зі змістом шкільного курсу лексикології та фразеології й системою тренувальних вправ з цих розділів; навчити складати плани-конспекти уроків вивчення нового матеріалу.

План

1. Зміст шкільного курсу лексикології та фразеології. Значення, місце й принципи вивчення цих розділів.
2. Труднощі в засвоєнні учнями лексичних понять. Шляхи засвоєння фразеологізмів.
3. Методи і прийоми вивчення цих розділів у школі. Система тренувальних вправ з розділів “Лексика і фразеологія”.
4. Аналіз викладу теоретичного матеріалу та системи вправ з розділів “Лексикологія” і “Фразеологія”, що розміщені в шкільних підручниках з української мови (5-6 класи).
5. Методика проведення уроків вивчення нового матеріалу з лексикології та фразеології й аналіз уроків цього типу.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу

а) основну:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів за редакцією М.І. Пентилюк: М.І. Пентилюк, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окуневич, О.М. Решетилова. Київ: Ленвіт, 2005. С. 86-88; 172-184.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик; за ред. І.С. Олійника. Київ: Вища школа, 1989. С. 105-116; 167-190.

- Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. Київ: Рад. школа, 1987. С. 22-23; 105-121.
- Ужченко В.Д. Вивчення фразеології в середній школі. Київ: Рад. школа, 1990. 175 с.

б) допоміжну:

- Мовчун А. Вивчення фразеологізмів у школі *Українська мова та література*. 2001. №40. С. 4-5.
- Новосьолова В. Вивчення розділу “Лексикологія. Фразеологія” у шостому класі. *Українська мова і література в школі*. 2002. №6. С. 7-10.
- Практикум з методики навчання української мови / колектив авторів за редакцією М.І. Пентилюк: С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна, І.В. Гайдаєнко, Т.Г. Окуневич, З.П. Бакум, Н.М. Дика. Київ: Ленвіт, 2003. С. 110-123.
- Фразеологія на уроках української мови: методична розробка / упор. Л.С. Дерев'яноко. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2001. 31 с.
- Янчук Н. Реалізація принципу наступності у процесі вивчення лексики і фразеології. *Українська мова і література в школі*. 2002. №2. С. 10-13.
- Янчук Н. Реалізація функціонально-комунікативного підходу до вивчення фразеології у середніх навчальних закладах нового типу. *Українська мова і література в школі*. 2001. №4. С. 28-32.

2. Виконати практичні завдання:

- проаналізувати виклад теоретичного матеріалу та системи вправ з розділів “Лексикологія” і “Фразеологія”, що розміщені в шкільних підручниках з української мови (5-6 класи);
- розробити план-конспект уроку вивчення нового матеріалу з розділів “Лексикологія” і “Фразеологія” за темами:

5 клас

Соціокультурна змістова лінія:

Родинно-побутова культура: структура, функції сім'ї, глибока й всеперемагаюча материнська, батьківська любов до дітей, шанобливе ставлення до бабусі й дідуся, родичів, прив'язаність до отчого дому. Моя школа, мій клас. Значення колективізму. Український народ. Людська спільнота.

1. Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова (повторення). Використання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях (повторення).
2. Лексична помилка (практично). Ознайомлення з тлумачним і перекладним словниками.
3. Загальноживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова.
4. Групи слів за значенням. Синоніми. Ознайомлення зі словниками синонімів.
5. Групи слів за значенням. Антоніми. Ознайомлення зі словниками антонімів.

6. Групи слів за значенням. Омоніми. Ознайомлення зі словниками омонімів.
7. Походження (етимологія) слова. Етимологічний словник української мови.

6 клас

Соціокультурна змістова лінія:

Родинно-побутова культура українців. Народна пісня — душа народу. Колискова. Обрядові пісні. Історія кобзарства в Україні. Кобзарі й лірники. Гумористична й сатирична творчість українського народу. Національне традиційне вбрання українців. Символіка народного костюма. Українська народна архітектура.

1. Групи слів за їх походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова. Тлумачний словник української мови.
2. Активна й пасивна лексика української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми.
3. Групи слів за вживанням: загальноновживані й стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова.
4. Офіційно-ділова лексика.

Соціокультурна змістова лінія:

Моя родина, родовід. Родинні цінності, свята й традиції. Мати — берегиня роду. Життя за нормами народної моралі. Етика спілкування. Слово як духовна святиня. Домашні обов'язки. Дружба й товаришування.

1. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів.
2. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.
3. Фразеологізми в ролі членів речення. Ознайомлення із фразеологічним словником.

Аудиторна робота

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. З'ясування теоретичних питань теми. Написання окремими студентами самостійної роботи (за теоретичними питаннями).
3. Аналіз викладу теоретичного матеріалу та системи вправ із розділів “Лексикологія” і “Фразеологія”, що розміщені в шкільних підручниках з рідної мови (5-6 класи).

4. Виконання вправ і завдань за посібником:
 - Практикум з методики навчання української мови / колектив авторів за редакцією М.І. Пентилюк: С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна, І.В. Гайдаєнко, Т.Г. Окуневич, З.П. Бакум, Н.М. Дика. Київ: Ленвіт, 2003. С. 123-131.
 - Методика викладання української мови. Практичні та лабораторні заняття / І.С. Олійник, П.І. Білоусенко, Н.Г. Каневська, В.В. Явір; за ред. І.С. Олійника. Київ: Вища школа, 1991. С. 117-118.
 - Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи / М.І. Пентилюк, Т.Г. Окуневич, Н.С. Бородіна та ін. Київ: Ленвіт, 2012. С. 41-45.
5. Проведення рольової гри (проведення студентами фрагментів уроків з лексикології та фразеології).
6. Написання студентами контрольного аналізу проведених уроків.
7. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Додаток Д

ЗРАЗОК ПЛАНУ ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема: *Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах.*

Мета: Ознайомитися з методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах та навчитися добирати до них вправи і завдання та дидактичний матеріал.

Обладнання: шкільні підручники з української мови для 10-11 класів, дидактичні матеріали з української мови, публікації у фахових періодичних виданнях.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

1. Значення орфографії та пунктуації на уроках української мови в профільній ланці. Принципи методики навчання орфографії та пунктуації.
2. Методи, прийоми та види вправ з орфографії та пунктуації.
3. Особливості проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах.

2. Опрацювати літературу:

а) основну:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів за редакцією М.І. Пентилюк: М.І. Пентилюк, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барактян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окунович, О.М. Решетилова. Київ: Ленвіт, 2005. С. 216-224; 238-249.
- Методика викладання української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. Київ: Вища школа, 1987. С. 166-193.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик; за ред. І.С. Олійника. Київ: Вища школа, 1989. С. 279-322.

б) допоміжну:

- Бакіна Т.С. Практикум з пунктуації. Вправи та відповіді. Тернопіль: Мандрівець, 2004. 208 с.
- Виноградова Е. Орфографічні практикуми з мови. 5-11 класи. *Українська мова та література*. 2002. №35. С. 18-22.
- Горбачук В.Т. Види диктантів і методика їх проведення. Київ: Рад. школа, 1989. 96 с.
- Заболотний О. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. 136 с.
- Заболотний О.В. Практикум з орфографії. *Практичні завдання з української мови для 10-11 класів*. Харків: Вид. група "Основа", 2004. С. 27-37.

- Захарова Г. Орфограма. Принципи українського правопису. Урок-практикум у 10 класі. *Дивослово*. 2010. №7. С. 15-17.
- Козачук Г.О. Підвищення грамотності учнів. Київ: Освіта, 1995. 161 с.
- Новосьолова В. Узагальнення й систематизація найважливіших відомостей з орфографії (завдання в тестовій формі для контролю навчальних досягнень старшокласників). *Українська мова і література в школі*. 2010. №6. С. 57-64.
- Стоян Л.М. Українська мова: посібник з орфографії та пунктуації. Київ: Наукова думка, 2000. 104 с.
- Тоцька Н.І. Українська пунктуація: практикум. Київ: Вища школа, 1990. 160 с.
- Українська мова за новою програмою: 11 клас / упоряд. Н. Коржова, Н. Корнієвська. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
- Шкурятяна Н.Г. Методика вивчення орфографії. Київ: Рад школа, 1985. 133 с.

3. Підготувати повідомлення на 2-3 хв. за статтями (за вибором студентів):

- Боженко С. Ефективні методи та прийоми навчання орфографії й пунктуації. *Українська мова та література*. 2013. №16. С. 4-10.
- Вербовий О. Як покращити орфографічну та пунктуаційну грамотність учнів. Редагування окремих речень у формі гри. 10-11 клас. *Українська мова та література*. 2002. №47. С. 17-21.
- Грона Н. Використання алгоритмів для формування орфографічної навички. *Українська мова і література в школі*. 2010. №2. С. 15-18.
- Кушцова В. Орфографічна пам'ятка гімназиста. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіумах*. 2007. №1. С. 70-76.
- Маленко О.О. Вдосконалюймо пунктуаційну грамотність. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2011. №15. С. 28-32.
- Попович І. До проблеми підвищення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів. *Українська мова і література в школі*. 2010. №3. С. 13-18.
- Райська Л. Удосконалення навичок правопису не (на матеріалі 10-11 класів). *Дивослово*. 2000. №4. С. 38-40.
- Хом'як І. Дослідження навчання орфографії, його характеристика і перспективи. *Українська мова і література в школі*. 2002. №7. С. 35-37.
- Шаблій О.Д. Чотири кроки до орфографічної майстерності. Лайливість – це хвороба чи ознака сучасності? 10 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2011. №11. С. 6-9.

Аудиторна робота

1. Організаційна частина.
2. Вступний інструктаж:
 - обговорення теоретичних питань теми;
 - виступи студентів за публікаціями у фахових журналах;
 - пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється послуговуватися;

- правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
 - загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.
3. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи “Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах” *(кожен студент укладає детальний план-конспект уроку орфографічно-пунктуаційного практикуму, добирає методи, прийоми, вправи і дидактичний матеріал відповідно до культурологічної змістової лінії та принципів диференційованого навчання)*.
4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

Додаток Е¹

ТЕМАТИКА ОРФОГРАФІЧНО-ПУКТУАЦІЙНОГО ПРАКТИКУМУ

1. Основні пунктограми в простому ускладненому реченні. Пунктуаційний аналіз.
2. Основні пунктограми в реченнях з відокремленими членами. Пунктуаційний аналіз.
3. Основні пунктограми в реченнях з однорідними членами, звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Пунктуаційний аналіз.
4. Основні пунктограми у складному реченні. Пунктуаційний аналіз.
5. Основні пунктограми в складносурядному реченні. Пунктуаційний аналіз.
6. Основні пунктограми в складнопідрядному реченні. Пунктуаційний аналіз.
7. Основні пунктограми в складному безсполучниковому реченні. Пунктуаційний аналіз.
8. Основні пунктограми в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Пунктуаційний аналіз.
9. Основні пунктограми в простому і складному реченні. Пунктуаційний аналіз.
10. Основні пунктограми в реченні з прямою мовою, репліками і цитатами. Пунктуаційний аналіз.
11. Складні випадки вживання орфограм у самостійних і службових частинах мови. Орфографічний аналіз.
12. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах. Орфографічний аналіз.
13. Правопис іменників і прикметників. Орфографічний аналіз.
14. Правопис числівників і займенників. Орфографічний аналіз.
15. Правопис дієслів і дієслівних категорій. Орфографічний аналіз.
16. Правопис прийменників, сполучників, часток і вигуків. Орфографічний аналіз.
17. Складні випадки правопису прислівників. Орфографічний аналіз.
18. Складні випадки правопису іменних частин мови. Орфографічний аналіз.
19. Написання імен по батькові, прізвищ. Орфографічний аналіз.
20. Складні випадки правопису ненаголошених голосних, знака м'якшення, апострофа. Орфографічний аналіз.

¹ № теми плану-конспекту уроку відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

Додаток Ж

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Загальні відомості про практичне заняття, його тип, структуру і зміст

1.1. Назва дисципліни, факультет, напрям підготовки (спеціальність), курс, група, прізвище, ім'я і по батькові викладача, дата проведення; тема заняття.

1.2. Тип заняття, його місце з-поміж інших занять цієї дисципліни.

1.3. Структура заняття, послідовність етапів і тривалість їх, логічний зв'язок між ними (відповідність структури заняття дидактичній меті, логіці навчального процесу; зв'язок між етапами, раціональний розподіл часу).

1.4. Зміст практичного заняття: науковість, оптимальність (відповідність типу і структури заняття його змісту, завданням і меті, а також логіці навчального процесу).

2. Аналіз змісту етапів практичного заняття

Вступ

2.1.1. Наявність усіх елементів вступного етапу (тема і мета заняття).

2.1.2. Наявність та підготовленість робочих місць для практичного заняття.

2.1.3. Методи і прийоми актуалізації знань студентів з теми заняття та проведення попереднього контролю їх знань, умінь і навичок (теоретичний рівень).

Основна частина заняття

2.2.1. Реалізація принципів навчання (науковості, послідовності, системності, логічності; єдності теоретичного і прикладного (поєднання теорії з майбутньою практичною діяльністю); використання принципу наочності; доступності навчання; міцності засвоєння знань).

2.2.2. Застосування методів і прийомів навчання, які дають можливість удосконалити теоретичний матеріал і застосовувати його на практиці:

- види вправ та їх різноманітність;
- використання інноваційних технологій навчання;

- способи створення проблемних ситуацій;
- використання словників різних видів;
- розвиток самостійності студентів (форми самостійної роботи та її ефективність);
 - 2.2.3. Використання міждисциплінарних зв'язків.
 - 2.2.4. Сучасність дидактичного матеріалу.
 - 2.2.5. Шляхи розвитку мислення студентів.
 - 2.2.6. Прийоми роботи над розвитком усного й писемного мовлення студентів (способи виправлення мовленнєвих помилок студентів тощо).
 - 2.2.7. Використання ТЗН, інформаційних технологій тощо.

Підбиття підсумків практичного заняття

- 2.3.1. Методи і прийоми підбиття підсумків заняття.
- 2.3.2. Оцінювання роботи студентів на заняття.

3. Результативність практичного заняття

- 3.1. Успішність розв'язання на практичному занятті навчальної, розвивальної і виховної мети.
- 3.2. Рівень сформованості в студентів практичних умінь і навичок.
- 3.3. Поведінка викладача на занятті: володіння теоретичним матеріалом; наукова організація праці на занятті; володіння викладачем прийомами активізації аудиторії; використання способів підвищення активності студентів; викликання інтересу до дисципліни; раціональне використання часу на занятті; наявність безперервного зворотного зв'язку; здійснення індивідуального підходу в умовах колективної роботи; педагогічний такт; гармонія думки і слова; культура мовлення; ясність і лаконічність мови; чітка дикція; ставлення до студентів.
- 3.4. Поведінка студентів на занятті: вміння застосовувати теоретичний матеріал на практиці; наявність інтересу до навчальної дисципліни; ступінь активності й дисциплінованості; участь студентів у різних формах роботи; культура мовлення; ступінь загального розвитку; ставлення студентів до викладача і один до одного.

4. Висновки і пропозиції

- 4.1. Загальна оцінка практичного заняття.
- 4.2. Рекомендації викладачеві для впровадження в практику.
- 4.3. Способи виправлення недоліків і закріплення їх на наступних практичних заняттях.
- 4.5. Шляхи вдосконалення проведення практичних занять.

Додаток К

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Загальні відомості про лабораторне заняття, його тип, структуру і зміст

1.1. Назва дисципліни, факультет, напрям підготовки (спеціальність), курс, група, прізвище, ім'я і по батькові викладача, дата проведення; тема заняття.

1.2. Тип заняття, його місце з-поміж інших занять з цієї дисципліни.

1.3. Структура заняття, послідовність етапів і тривалість їх, логічний зв'язок між ними (відповідність структури заняття дидактичній меті, логіці навчального процесу; зв'язок між етапами, раціональність розподілу часу).

1.4. Зміст лабораторного заняття: науковість, оптимальність (відповідність типу і структури заняття його змісту, завданням і меті, а також логіці навчального процесу).

2. Аналіз змісту етапів лабораторного заняття

2.1. Організаційна частина

2.1.1. Наявність усіх елементів організаційної частини (оголошення теми і мети заняття).

2.1.2. Готовність робочих місць до лабораторного заняття (наявність зошитів для лабораторних занять, відповідних словників та інших матеріалів).

2.2. Вступний інструктаж

2.2.1. Методи і прийоми актуалізації опорних знань студентів із теми лабораторного заняття.

2.2.2. Способи пояснення особливостей виконання лабораторної роботи та вимог до її оформлення.

2.2.3. Наявність указівок щодо можливостей використання словників та іншої довідникової літератури.

2.3. Поточний інструктаж

2.3.1. Наявність поточних вказівок і пояснень викладача.

2.3.2. Рівень самостійності під час виконання лабораторної роботи.

- 2.3.3. Співвідношення індивідуального й групового інструктажу.
- 2.3.4. Способи організації викладачем з'ясування невідомих або незрозумілих питань.

2.4. Завершальний інструктаж

2.4.1. Аналіз викладачем роботи студентів (співвідношення аналізу роботи всієї групи та роботи окремих студентів; способи характеристики успіхів та окремих невдач студентів тощо).

2.4.2. Вчасність здавання зошитів із лабораторними роботами.

3. Висновки про лабораторне заняття

3.1. Успішність розв'язання на лабораторному занятті навчальної, розвивальної та виховної мети.

3.2. Доцільність завдань, визначених викладачем на лабораторне заняття.

3.3. Використання ТЗН, інформаційних технологій тощо.

3.4. Реалізація принципів навчання (науковості, послідовності, системності, логічності; єдності теоретичного і прикладного (поєднання теорії з майбутньою практичною діяльністю); використання принципу наочності; доступності навчання; міцності засвоєння знань).

3.5. Поведінка викладача на занятті: володіння теоретичним матеріалом; наукова організація праці на занятті; володіння викладачем прийомами активізації аудиторії; викликання інтересу до дисципліни; раціональне використання часу на занятті; педагогічний такт; культура мовлення; ясність і лаконічність мови; чітка дикція; ставлення до студентів.

3.6. Поведінка студентів на занятті: вміння застосовувати теоретичний матеріал на практиці; наявність інтересу до навчальної дисципліни; ступінь активності й дисциплінованості; участь студентів у різних формах роботи; культура мовлення; ступінь загального розвитку; ставлення студентів до викладача і один до одного.

4. Пропозиції

4.1. Загальна оцінка лабораторного заняття.

4.2. Рекомендації викладачеві для впровадження в практику.

4.3. Способи виправлення недоліків і закріплення їх на наступних лабораторних заняттях.

4.4. Шляхи вдосконалення проведення лабораторних занять з дисципліни.

Додаток Л

СХЕМА РЕЦЕНЗІЇ НА ПОСІБНИК¹

1. Назва виду документа.
2. Заголовок, який містить назву рецензованої роботи, прізвище та ініціали автора, назву видавництва, рік публікації, обсяг.
3. Текст, що складається з таких частин:
 - загальна характеристика аналізованої роботи та порушеної в ній проблеми, обґрунтування її актуальності;
 - стислий виклад основного змісту посібника;
 - висновки, критичні зауваження, пропозиції.
4. Посада та підпис рецензента.
5. Дата.

¹ Глущик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери. Київ: А.С.К., 2002. С. 80.

Додаток М

АЛГОРИТМ РОБОТИ НАД РЕЦЕНЗІЄЮ¹

1. Ознайомившись з анотацією та передмовою до рецензованого рукопису, з'ясувати його адресата, мету й концепцію рецензованої роботи. Визначити ступінь актуальності роботи.
2. Визначити, відповідно до вимог якої навчальної програми створено підручник чи посібник. Простежити, чи повною є така відповідність, чи обґрунтованими є відхилення від програми (за їх наявності).
3. З'ясувати наявність (відсутність) у рукописі інноваційних підходів до навчання, визначити ступінь їхньої ефективності.
4. Визначити рівень науковості викладу навчального матеріалу.
5. Звернути увагу на відповідність викладу віковим особливостям студентів.
6. Зазначити бажані доповнення (скорочення) до теоретичної частини роботи.
7. Визначити якість та систематизацію дидактичного матеріалу. Зазначити бажані зміни (доповнення).
8. Визначити ступінь оригінальності рецензованої роботи.
9. Сформулювати висновки.

¹ URL: www.ippo.org.ua

Додаток Н

ЗРАЗКИ РЕЦЕНЗІЙ НА ПОСІБНИКИ

Рецензія

на рукопис навчально-методичного посібника
“Практикум з орфографії”
(автор — О.Л. Сизоненко, обсяг — 150 с.
комп'ютерного набору)¹

Рецензована праця — частина комплексу навчальних посібників з української мови для старшокласників та абітурієнтів. Спираючись на чинний правопис та шкільну програму, автор зробив потрібні акценти на складних випадках у написанні слів та їхніх форм. Виділені орфограми подано в контексті чітко й лаконічно сформульованих правил, що охоплюють всі розділи “Українського правопису”. Отже, посібник систематизує знання учнів, закріплюючи їх у численних вправах. До того ж, автор намагається максимально урізноманітнити види вправ (уписати пропущені літери, поставити слова в потрібній формі, виписати слова з певними орфограмами, написати під диктовку, класифікувати слова за певним принципом тощо). Важливо, що для самоконтролю в кінці посібника вміщено ключі-відповіді до вправ.

Хоча основну увагу приділено орфографії, користувач знайде для себе й рекомендації щодо вимови, тобто щодо орфоепічних норм української літературної мови. Це особливо актуально за сучасної мовної ситуації, коли частина вчителів шкіл, викладачів вишів, а також акторів і дикторів радіо й телебачення перестали бути носіями взірцевого мовлення. На нашу думку, орфоепічний компонент посібника варто віддзеркалити в його назві.

Зупинимося на деяких зауваженнях і побажаннях:

- у завданні вправи 21 (с. 18) читаємо: *записати слова фонетичною транскрипцією*, тоді як тут і надалі такі формулювання варто замінити усталеними *записати слова у фонетичній транскрипції*;
- у вправі 5 (с. 8) краще подати речення з однозвучними словами *Бровко — бровко*, замінивши для цього третє речення (можна запропонувати таке: *Якраз проти вікна, звичайно під барканом, дворовий пес Бровко лежав* (Л. Глібов);
- у формулюванні правила про чергування [o], [e] з [i] потрібно додати інформацію про відхилення від правила;
- у правилі на с. 63 і вправі 123 (на тій же сторінці) подано однакові слова *беру — вибирати, стерти — стирати*. В одному

¹ Там само.

- з випадків краще використати інші приклади, наприклад: *дирти* — *здирати*, *перу* — *обпирати*, *сперти* — *спирати*;
- у правилі на с. 89 варто зазначити, що в формі *статей* подовження не відбувається;
 - на с. 93 читаємо: “подовжуються приголосні в словах *бовван*, *овва*, *ссати*, *ляний*... та похідних від них. Традиційно ж ці слова розглядають як винятки в орфограмі “Подвоєння приголосних звуків”;
 - у вправі 201 (с. 97) і вправі 204 (с. 99) потрібно поставити знак наголосу над дієприкметниками і прикметниками з пропущеними літерами, бо саме від місця наголосу залежить їх частининомовна приналежність, а відтак і правопис;
 - у вправі 268 (с. 127) слова *пофігізм* і *совкізм* потрібно зняти, бо вони мають відверте розмовно-сленгове маркування;
 - твердження про те, що “до III відміни належать іменники жіночого роду без закінчень” (с. 149), “до II відміни належать іменники чоловічого роду без закінчень...” (с. 154) не є коректними з погляду граматики. В обох випадках треба записати “іменники з нульовим закінченням”;
 - у завданні вправі 348 (с. 176) читаємо: “записати прізвища в алфавітному порядку”. Краще сформулювати так: “Розташувати й записати за алфавітом”, бо алфавіт це і є установлений порядок літер;
 - розповідаючи про групи прикметників, доцільно зазначити про особливості відмінювання прикметників на — *лицій* (с. 179);
 - на с. 235 варто додати вправу на зіставлення прислівників і антонімічних сполук (як-от: *вгорі* — *в горі*; *по-іншому* — *по іншому*);
 - на с. 236 доречно буде зауважити про правопис складених прислівників, що пишуться окремо.

Викладені вище зауваження є дорадчними і можуть бути враховані автором лише частково.

Загалом рецензований рукопис справляє добре враження і заслуговує на схвалення. Навчальний посібник, підготовлений Л. Сизоненком, безперечно, стане в пригоді й учням-старшокласникам, і абітурієнтам, і студентам вишів. На нашу думку, його варто надрукувати чималим накладом.

Учитель української мови і літератури
гімназії №14 м. Луганська

Н.П. Сидорченко

25.09.2013 р.

Рецензія
на рукопис посібника В. Федоренка
“Авторські ігрові проекти”¹
(обсяг — 195 с. комп’ютерного набору)

Рецензований посібник представляє авторські ігрові проекти, пов’язані з навчально-виховною роботою, що має проводитися поза уроками. Мета проектів — плекання освіченої, ерудованої, високоморальної, одухотвореної особистості. Реалізація пропонуванних проектів безсумнівно сприятиме створенню підґрунтя для переорієнтування шкільної освіти з навчання абстрактного усередненого школяра на якісну підготовку до життя конкретної дитини з урахуванням її індивідуальних інтересів, запитів і потреб. Пропонувані ігрові проекти мають закладати основи меганаукового мислення і світогляду, озброювати шкільну молодь необхідними методиками одержання й використання знань. Застосування ігрових форм роботи з учнями сприятиме їхньому науковому й художньому розвитку, забезпечить реалізацію ідеї інтегрованого навчального змісту й способів пізнавальної діяльності, гарантуючи уникнення примітивних шаблонів, які, на жаль, панують у позаурочній роботі сучасних ЗНЗ. Створені В. Федоренком ігрові проекти сприятимуть переорієнтуванню навчально-виховного процесу від застосування малоефективних на сьогодні репродуктивних навчальних форм на використання таких прийомів навчання, які б ефективно формували пізнавальну активність і самостійність учнів, розвивали б у них ініціативність, формували вміння діяти у нестандартних умовах, навчали і привчали не нагромаджувати факти, а шукати й знаходити творчі підходи до використання інформації. Зібрані в посібнику макро- й мікроігри, крім розвивальної, комунікативної, інформаційної та активізувальної функції, здійснюватимуть ще й функцію інтегративну, яка ідеально забезпечує міжпредметні зв’язки.

Посібник чітко структурований. Він починається з передмови, у якій висвітлено роль ігрових проектів у модернізації освітньої системи, науково обґрунтовано використання ігрових технологій як засобу реалізації інтегративного принципу лінгводидактики. У посібнику представлені оригінальні й змістовні ігрові проекти: ігрові комплекси “Синтез наук”, “Лінгвоматематика”, “Лінгвоастрономія”, “Ігровий університет”, “Театр етикету “Здоровенькі були!” і под. Подано сценарні розробки макроігр і мікроігр, детально окреслено структуру кожного з конкурсів, турнірів, змагань, подано вичерпні методичні коментарі. Автором посібника запропоновано надзвичайно якісний ігровий матеріал, основою якого є відомості з української мови й інших (літератури, історії, математики, фізики, хімії, біології, географії й ін.) предметів шкільного курсу.

¹ URL: www.ippo.org.ua.

Текст посібника вдало доповнюють додатки “Педагогічний цитатник” та “Практичні поради щодо проведення дидактичних ігор на уроках у школі”.

Інтегративний освітній принцип є одним із визначальних у створеній в Українському колежі імені Василя Сухомлинського моделі навчально-виховного процесу. Саме в цьому широко знайомому в Україні інноваційному закладі здійснюється розробка цілісного плану гуманітарної освіти, спрямованого на ефективну інтеграцію отримуваних школярами знань.

Створені В. Федоренком і апробовані в Українському колежі імені Василя Сухомлинського ігрові проекти безумовно доповнять і збагатять арсенал сучасних методичних інновацій у царині інтегрованої освіти, сприятимуть вкрай необхідному перетворенню шкільного курсу рідної мови на засіб духовного розвитку особистості школяра. Вважаємо, що рецензований посібник необхідно видати якнайбільшим накладом. З огляду на виняткову актуальність книжки вона надасть неоціненну допомогу вчителю.

Кандидат педагогічних наук,
завідувач лабораторії української мови
та літератури КМПУ ім. Бориса Грінченка

О. Глазова

Рецензія
на рукопис посібника В. Федоренка
“Авторські ігрові проекти”
(обсяг – 195 с. комп’ютерного набору)

Процес якісного функціонування освітньої системи великою мірою залежить від його особистісної зорієнтованості, яка виявляється насамперед у створенні належних умов для всебічного розвитку творчого потенціалу молодих поколінь, для виявлення ними своїх природних здібностей, нахилів і творчих можливостей, для потамування їхніх освітніх та розвиткових запитів. Водночас потрібно зауважити, що мало хто звертає увагу на те, що особистісна зорієнтованість сучасної освіти має бути обоюдною, тобто стосуватися не тільки учня, а й учителя, передбачати якнайповніше розкриття його творчих сил, надання йому можливості здійснювати активний педагогічний пошук оптимальних освітніх моделей та форм, відповідно до власних буттєвих та професійних поглядів формувати концепцію вивчення школярами основ наук та системі їх виховання й комплексного розвитку. Наявність таких умов, у яких учитель почувався б митцем, творцем, майстром, а не банальним ремісником, визначальною мірою залежить від освітнього середовища, де він працює, тобто від самої школи.

На жаль, навчальних закладів середньої освіти, де створено належні умови для виявлення вчителем свого професійного потенціалу повною мірою, де розроблено цілісну концепцію особистісного переорієнтування навчально-виховного процесу й найповнішою мірою реалізовано її в різних напрямках освітньої практики, в Україні порівняно небагато. Одне з чільних місць з-поміж таких шкіл посідає Український колеж імені В. Сухомлинського м. Києва.

Рецензований посібник репрезентує один із напрямів осяжної діяльності педагогічного колективу колежу — авторські освітні проекти, пов'язані з позакласною навчально-виховною діяльністю школярів. Такі авторські проекти (а посеред них насамперед варто назвати програми спеціальних курсів чи модифікацій основних шкільних предметів, оригінальні виховні системи, самотутні підручники, посібники й ін.) і складають першооснову поняття “авторська педагогіка” в методичному аспекті. І саме в таких проектах авторський першоелемент в педагогіці, як правило, виявляється найінтенсивніше, найхарактерніше, найцікавіше.

У передмові до посібника ґрунтовно висвітлюються основна передісторія виникнення задуму підготовки та реалізації ігрових проектів, питання про їхнє місце в цілісній освітній концепції Українського колежу імені В. Сухомлинського, роль у становленні та розвитку особистості школяра-колежанина, “вписаність” представлених у посібнику авторських ігрових проектів у процеси модернізації сьогочасної освітньої системи, у її інноваційну переорієнтованість на плекання особистості нового типу — усебічно освіченої, мобільної, високоморальної, патріотичної, одухотвореної високими буттєвими принципами. Основний наголос у передмові робиться на потребі створення умов для виявлення вчительством свого творчого потенціалу в різних видах і формах педагогічної творчості, у піднесенні ролі та акцентуванні можливостей авторської педагогіки. Саме розгортання активних процесів учительської творчості, плекання ідеї авторської педагогіки, створення умов для розкутої творчості, сміливого фахового пошуку талановитими вчителями найефективніших методичних форм покликані не тільки піднести професійну діяльність учителя на якісно вищий щабель, але й створити відповідне професійне середовище, у якому б такі творчі особистості були б запитаними й почувалися потрібними.

Кожен із представлених у посібнику ігрових проектів — оригінальний, самотутній, концептуальний і змістовний, спрямований на розвиток одного зі складників особистості школяра. “Синтез наук” покликаний формувати в учнів нерозмежоване, синкретичне бачення людського знання, озброювати їх методиками інтегрованої освіти, формувати риси мовної особистості. Завдання, що склали зміст проекту, надзвичайно цікаві, спрямовані насамперед на пробудження думки школярів, на розвиток їхньої мисленневої сфери. Матеріал завдань — відомості про українську наукову терміноло-

гію відповідних галузей, питому та запозичену лексику й фразеологію, афористику та ін. Особливо цікавими є завдання, пов'язані своїм змістом із призабутими пластами лексичного та фразеологічного фондів нашої мови, пареміями та афоризмами, із самостійною творчою діяльністю школярів у рідному слові (як-от: "Лінкос", "Назви зірку" й ін.). Виробленню рис яскраво-самобутньої мовної особистості, яка шанобливо ставиться до рідної мови, сприятиме використання в іграх поетичних та пісенних вкраплень мовної тематики. З погляду форми передбачені сценаріями ігри є не тільки звичними для інтелектуальних змагань вікторинами — у них пропонується також використання й інших ігрових модусів (ребуси, лото, аукціони тощо). Правила кожного з турів змагання виписуються чітко, дохідливо; з цього погляду обрані модифікації ігрової форми є надзвичайно технологічними, не потребують від організаторів якоїсь фундаментальної підготовки та задіяння значних ресурсів (часових, матеріальних, кадрових).

Особливо цінним для сьогоденного стану освіти треба визнати звернення до плекання морально-етичної сфери молодих поколінь, створення належних умов для ознайомлення їх із основами національного мовленнєвого етикету (Театр етикету "Здоровенькі були!"). Українська деонтологія освоюється цим ігровим проектом самобутньо, зі зверненням до різних методичних форм, із залученням великих можливостей самоосвіти молодих поколінь. Ігри, ігрові прийоми та завдання представлені в проекті, мають переважно творчий характер, передбачають активну участь у їхній підготовці та проведенні самих школярів. Творчий характер ігрових завдань та прийомів даватиме змогу учням глибше освоїти відомості з етикету, зробити їх своїм стабільним буттєвим надбанням. Розмаїття представлених у проекті форм роботи постійно привертатиме увагу школярів до навчальної діяльності, до творчої праці. Зразки наведених у складі цього проекту творчих робіт школярів допоможуть педагогам зорієнтуватися в рівні вимог, які ставляться до старшокласника, який працює в цьому проекті. Навчальним матеріалом у проекті виступають не тільки інформація з різних питань мовленнєвого та загального етикету (варто зазначити, ця інформація доволі розлога, надзвичайно цікава й потрібна для морально-етичного розвитку школярів), а й художні твори, зразки народної творчості, афористика, бувальщини та ін., що додатково зацікавлюватиме дітей навчальною діяльністю та впливатиме на них опосередковано, ненав'язливо. Усі 15 ігрових моделей з методичного погляду описано чітко, вичерпно, дохідливо й проілюстровано зразками завдань та їх виконання школярами.

"Ігровий університет" покликаний у цікавій ігровій формі зміцнити україністичну підготовку старшокласників, глибше ознайомити їх із щонайширшим спектром духовно-культурного,

історичного, політико-економічного буття нашої нації, спонукаючи до тіснішого ознайомлення зі скарбами національної культури та духовності. Використовуваний в іграх цього типу матеріал є унікальним поєднанням відомостей з української історії, літератури, мистецтва, науки, духовності; це сприятиме прилученню молодих поколінь до скарбів національного духу, ознайомлюватиме їх із тими надбаннями творчого генія нашого народу, які ще зовсім нещодавно нещадно нищилися або підло приховувалися. Структура кожної з ігор, пропонованих у цьому проекті, оптимально відповідає віковим особливостям школярів старшого віку, спрямовує їх на сміливий інтелектуальний пошук, розкріпає внутрішні ресурси їхнього інтелекту, створює умови для комплексного розвитку їхньої особистості. Ігри, ігрові завдання та прийоми від одного зі сценаріїв до наступного варіюються, практично не повторюються. В основу кожного зі сценаріїв покладаються різні завдання: на зіставлення певних явищ і понять, пошук правильної відповіді шляхом аналізу та синтезу наданих відомостей, відтворення в стислий термін потрібної інформації, творча діяльність зі словом тощо. Важливо відзначити, що в кожній з-поміж наведених ігор різні форми роботи вдало перемежуються між собою, що дає змогу уникнути одноманітності в побудові гри, має додатково зацікавити школярів та створити належні умови для їхнього всебічного розвитку.

Кожен з-посеред проектів супроводжується змістовним фаховим коментарем, який допоможе педагогові якісно зорієнтуватися в методології та методиці реалізації цих проектів на базі свого навчального закладу. Ці коментарі підготовлено на високому професійному рівні, з урахуванням сучасного стану методичної науки та практики.

Попри високий рівень підготовки рукопису, щодо його змісту та структури можна висловити й низку зауваг. Насамперед це стосується відсутності списку рекомендованої літератури, на яку спиралися автори, розробляючи сценарії ігор. У самому тексті рукопису неодноразово наголошується, що, за первісним задумом розробників, ігрові проекти покликані почасти перевірити інтелектуальний рівень та ерудицію школярів, почасти ж — відкрити для них нові знання з різних галузей гуманітарної науки. Реалізувати цю мету допоможе саме звернення школярів до допоміжних джерел — науково-популярної літератури, монографій, підручників та посібників тощо. Також у системі підготовчої роботи до проведення гри фігурує й такий етап, як рекомендування відповідної літератури школярам для якісної підготовки до участі в змаганні. Тому і з цих причин авторам варто доповнити рукопис списком рекомендованої літератури, яка допоможе вчителю та учням якісно підготуватися до проведення гри, озброїтися потрібною для участі в ній інформацією, та й просто піднести свою ерудицію в царині україністики.

Варто також звернути увагу на перенасиченість передмов до кожного з розділів цитатним матеріалом. Наприклад, у передмові до розділу “Синтез наук” на вісім сторінок оригінального тексту використано чотирнадцять цитат з науково-методичної літератури; у розділі “Ігровий університет” — на п’ять сторінок тексту використано п’ять цитат. Певне, авторам потрібно зміцнити самостійність власної праці, дібравши оптимальні форми трансформації використаних ними наукових джерел, послабивши залежність від напрацювань інших авторів своїх наукових висновків та узагальнень.

Доречним, як видається, буде використання ширшого ілюстративного матеріалу в процесі організації ігрової діяльності за пропонуваними сценаріями. Наприклад, у грі “Святий Київ наш великий” доречним буде використання портретів видатних киян у відповідному турі, фотографій згадуваних у різних турах гри київських храмів, пам’яток культури й історії, пам’ятників видатним землякам тощо. Подібні зауваги можна висловити й до інших ігор. Використання таких матеріалів сприятиме тому, що школярі краще запам’ятовуватимуть інформацію про минуле й сьогодення рідного міста, головні реалії його буття в історичному, культурному, духовному зрізах, зможуть візуально сприйняти потрібні для себе відомості; корисною така інформація буде, гадаємо, не тільки для школярів Києва.

Загалом висловлені зауваги не дають підстав для зниження загальної оцінки рукопису “Авторські ігрові проекти” — це сумлінно підготовлений посібник, який містить цікаві матеріали для організації позакласної роботи з української мови та літератури в середній школі, має на меті організувати цілісну, струнку, послідовну систему такої роботи. Ігрові проекти в посібнику розроблено ґрунтовно, на сучасному рівні педагогічного мислення, з урахуванням оновлених завдань освітньої практики. У завданнях ігор передбачено виконання школярами творчих робіт, активний інтелектуальний пошук, їх виконання розширюватиме коло зацікавлень сучасного школяра предметами українстичного циклу, створюватиме умови для всебічного, комплексного розвитку його особистості. Авторський першоелемент у рецензованому посібнику виявляється глибоко й виразно, засвідчує інтенсивність та високу якість роботи розробників — творчого колективу вчителів та адміністраторів Українського колежу імені Василя Сухомлинського.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики навчання
української мови та літератури
Національного педагогічного університету
імені М. Драгоманова

Т.К. Донченко

Додаток II

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дидактичні вимоги до лекцій

Лекції з української мови та літератури мають таку структуру:

1. Вступ. На цьому етапі виголошується тема лекції, її мета, план і література (основна і допоміжна). До питань, що винесені на самостійне опрацювання, подається окрема література (з укаzanими сторінками).

У списоку літератури подаються лише ті джерела, які знаходяться в бібліотечних фондах конкретного закладу вищої освіти. До кожного джерела зазначаються конкретні сторінки.

У вступі, зазвичай, актуалізують попередні знання студентів з певної теми.

2. Виклад матеріалу. Етапи: встановлення, аналіз, доказ подій, явищ; розгляд фактів; характеристика певних поглядів на питання, які вивчаються; зв'язок з практикою, майбутньою професією.

3. Висновок: формулювання висновків за кожним пунктом плану; постановка завдань для самостійної роботи; методичні поради; відповіді на запитання студентів.

Зміст лекції визначається навчальною програмою дисципліни. Всі факти, приклади, доводи, коментарі мають відповідати меті лекції та розкривати її основні ідеї. Фактичного матеріалу в лекції повинно бути порівняно небагато — стільки, скільки необхідно для розуміння питання студентами. Фактичний матеріал має бути пронизаний узагальненнями, що надають лекції наукової переконливості й доказовості.

Викладений матеріал бажано чітко оформлювати як систему, що краще запам'ятовується й допускає більш широке перенесення в нові ситуації.

Лекції притаманні дидактичні принципи відбору та викладу матеріалу:

1. Науковість лекції. Викладач встановлює, які знання, наукові теорії, закони, правила він повинен повідомити слухачам; добирає найбільш яскравий, виразний фактичний матеріал, насиченість для підвищення емоційної насиченості лекції.

2. Доступність викладеного матеріалу. Найчастіше ці принципи розглядаються разом і в єдності. Підвищення доступності знижує науковість, а в більш широкому розумінні — неприпустимо зни-

жує науковість. Навіть у вищій школі рівень підготовки слухачів різний. Одним студентам достатньо для засвоєння матеріалу прослухати лекцію, записавши найбільш важливі положення й проглянувши наукові посібники, інші потребують додаткової уваги викладача, активного його сприяння в засвоєнні навчального матеріалу.

3. Наступність. Кожна лекція передбачає органічний зв'язок із попереднім матеріалом і точний вихід на наступний. Варто враховувати, що виклад лекційного матеріалу в цілком завершених формі (всі проблеми розв'язані, все цілком зрозуміло, немає питань) погіршує його запам'ятовування, а деяка недомовленість викликає пізнавальний інтерес.

4. Історичність. Викладений матеріал повинен співвідноситись із тією епохою, конкретним часом, коли зародилася ідея, розглядалося явище, з'явився той чи інший факт. Це допомагає слухачам осмислити історію ідей, гіпотез, наукових відкриттів – те багатство, яке накопичили попередні покоління людей (наприклад, попередні й сучасні класифікації типів уроків української мови на лекціях з методики навчання української мови та української літератури тощо).

5. Зв'язок теорії з практикою, який виявляється в лекційному викладанні як практичне орієнтування. Кожне теоретичне положення, наприклад, під час читання курсу повинне пов'язуватися з конкретною педагогічною практикою шкіл (наприклад, з української мови – на застосування знань з цієї дисципліни при викладанні української мови в загальноосвітній школі).

Виклад лекції повинен бути образним, пізнавальним, емоційно-експресивним, дієво-вольовим. Стиль – живий, виразний. Темп мовлення – середній, щоб дати можливість студентам записати основні положення лекції (але не варто перетворювати лекцію на диктант).

Взаємозв'язок лекції й підручника визначається специфікою навчальної дисципліни. Лекції з фундаментальних дисциплін орієнтуються на підручник, однак, ним не обмежуються. Викладач вводить у лекцію матеріали нових наукових досліджень, що віддзеркалені у фахових статтях, монографіях, результатах досліджень кафедри тощо. Лекції зі спеціальних дисциплін динамічні, оскільки матеріал підручника застаріває швидше. Тому звернення викладача до нових матеріалів стає необхідністю.

Отже, вимоги до лекції у вищій школі такі: вмотивованість актуальності навчального матеріалу, науковість та інформативність, доказовість і аргументованість, наявність переконливих прикладів, зокрема на застосування розглянутих теоретичних прикладів, емоційність форми викладу, оптимальний темп, активізація розумової діяльності студентів, використання аудіовізуальних дидактичних засобів і сучасних інформаційних технологій.

Вимоги до практичних занять

Практичне заняття — форма навчального процесу, під час якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання різноманітних завдань і вправ.

Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Темі практичних занять не повинні випереджати проведення лекцій з відповідних тем.

Мета проведення:

- 1) для поглиблення та розширення знань, одержаних на лекціях або в результаті роботи за навчальними посібниками;
- 2) для оволодіння методикою роботи з науковим і навчальним матеріалом, і окресленими найбільш типовими для певної дисципліни практичними навичками;
- 3) вироблення навичок виконання практичних робіт, відпрацювання навичок роботи з довідковим апаратом бібліотеки, роботи з науковою і навчальною книгою.

Методичними матеріалами до занять є: тести для виявлення знань й оволодіння студентами необхідних теоретичних положень, вправи і завдання різної складності для виконання їх студентами на занятті. Ці методичні засоби готує викладач, якому доручено проведення практичних занять (за погодження з лектором відповідної навчальної дисципліни).

Структура практичного заняття:

1. Проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів.
2. Постановка загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів.
3. Виконання різноманітних вправ і завдань.
4. Виконання контрольних завдань, їх перевірка, оцінювання.
5. Підбиття підсумків заняття. Виставляння оцінок.
6. Вказівки викладача до подальшої роботи або розбір плану проведення наступного практичного заняття.

На практичних заняттях можуть застосовуватися різні форми організаційної роботи:

- групова фронтальна — потрібно підготувати дидактичний матеріал для всієї академічної групи;
- бригадна фронтальна — використовується тоді, коли немає можливості проводити заняття групою фронтально. У цьому разі група ділиться на ланки (2-4 особи). Кожна ланка в один

- і той самий час виконує однакові види робіт на відповідних робочих місцях;
- бригадна форма — проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але за умови, коли кожна бригада виконує різні види робіт на відповідних робочих місцях;
 - індивідуальна форма — кожний студент має індивідуальне практичне завдання. Переміщення ланок за робочими місцями відбувається відповідно до розробленого графіка.

За умови володіння викладачем матеріалом, який за обсягом більший, ніж певна навчальна мета, ефективною є навчальна бесіда. Викладач упродовж бесіди має володіти технікою постановки запитань і відповідей, вмінням спрямовувати обговорення в потрібне русло. Коли викладач сам відповідає на запитання, необхідно звертати увагу на таке: відповідь повинна бути короткою та чіткою, містити найістотніше, а не окремі деталі; при утрудненнях доцільно визнати це відкрито і пообіцяти, наприклад, відповісти наступного разу та обов'язково це зробити. Якщо викладач не готовий відповідати на запитання, доцільно використовувати такі прийоми: зробити „розумову паузу” або повторити запитання повільно, своїми словами, щоб виграти час; задати уточнювальне запитання; переадресувати запитання іншим учасникам бесіди.

Основними методами проведення практичного заняття є: самостійна робота, інструктаж, вправи, завдання, дискусії, дослідження, стимулювання тощо.

Вимоги до практичного заняття:

- вдосконалення теоретичного матеріалу та його застосування;
- застосування вмінь і навичок при виконанні завдань і вправ;
- участь студентів у різних формах роботи;
- розвиток самостійності студентів;
- високий організаційний рівень;
- високий методичний і науковий рівень;
- раціональне використання часу;
- відповідність темам навчальної дисципліни;
- дотримання технології послідовності виконання роботи;
- наявність та підготовленість робочих місць для практичних занять;
- дотримання вимог ведення діловодства.

Якісні характеристики практичного заняття: ефективність самостійної роботи студентів, відповідність та узгодженість практичних занять з навчальною програмою курсу, підготовка викладача, його дії, характеристика відповідей і роботи студентів, своєчасне виконання роботи, оформлення та здавання.

Види контролю на практичному занятті: контроль відвідування; контроль теоретичної підготовки; контроль самостійності упродовж практичної підготовки; контроль дотримання правил техніки безпеки й охорони праці, охайності в роботі; контроль своєчасності й охайності виконання звіту; виставлення оцінок кожному студенту; виставлення підсумкової оцінки.

Орієнтовна структура плану практичного заняття:

Тема:

Мета:

План

(не більше 5-6 питань)

ПОПЕРЕДНЯ ПІДГОТОВКА

1. Опрацювати літературу

а) основну:

.....

б) допоміжну:

.....

2. Законспектувати:

.....

3. Виконати практичні завдання:

.....

Аудиторна робота

1. Організаційний момент.

2.

3.

4. Підбиття підсумків заняття. Виставляння оцінок.

Вимоги до семінарських занять

Семінарське заняття — форма навчального заняття, під час якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). На занятті варто створювати певні проблеми з метою розвитку продуктивного мислення.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою. Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття виставляються в журнал академічної групи.

Структура семінарського заняття:

1. Організаційна частина (ознайомлення з темою і метою, планом заняття).
2. Основна частина: доповіді, бесіди, диспути, рецензування та обговорення рефератів, “мозковий штурм”, поточний контроль знань тощо.
3. Заключна частина. Мотиваційна оцінка роботи студентів.

Вимоги до семінарських занять:

- Високий організаційний, науково-методичний рівень семінарських занять.
- Проведення семінарського заняття після прочитання циклу лекцій на відповідну тему навчальної дисципліни.
- Виділення науково-обґрунтованого обсягу літератури самостійної роботи при підготовці семінару.
- Наявність графіка групових та індивідуальних консультацій за темою самостійного заняття.
- Студент повинен заздалегідь знати тему і мету семінару, отримати план або перелік питань, що виносяться на семінарське заняття.
- Питання до семінарського заняття формуються так, щоб студент мав змогу мислити або висловлювати свої думки.
- Семінарське заняття повинно сприяти тому, щоб студенти самостійно дійшли висновків і узагальнень щодо теми, яка виносить на семінар.
- На семінарському занятті бажано застосовувати дискусії, а студенти матимуть змогу формувати систему поглядів на те чи інше явище.
- Найцікавішим буде той семінар, який становитиме для студентів певну проблематику, матиме дискусійний характер.
- Основна мета семінарського заняття полягає не в механічному повторенні теоретичного курсу (змісту лекцій), а в напруженій роботі думки, високій пізнавальній активності, виробленні практичних навичок застосування матеріалу.

Вимоги до лабораторних занять

Лабораторне заняття — форма навчального заняття, під час якої студент під керівництвом викладача виконує індивідуальні завдання для практичного підтвердження окремих теоретичних положень певної навчальної дисципліни, набуває практичних умінь.

Перелік лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Замінювати лабораторне заняття іншими видами навчальних занять не дозволяється.

Складниками лабораторного заняття є: проведення поточно-контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення й індивідуальний звіт щодо виконаної роботи та його захист перед викладачем. Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем. Підсумкова оцінка виставляється в журнал обліку виконання лабораторних робіт.

Структура лабораторного заняття:

1. Організаційна частина.
2. Актуалізація опорних знань студентів
3. Вступний інструктаж (ознайомлення з основними технологічними прийомами і операціями, пояснення особливостей виконання завдань, підготовка студентів до виконання самостійної роботи, повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань; вказівки як, коли і чим користуватися, як записувати, використовувати словники, вимоги до оформлення звітів).
4. Поточний інструктаж, самостійне виконання лабораторної роботи.
5. Завершальний інструктаж (аналіз роботи груп, ланок, письмовий звіт студентів).

Інструктаж – це діяльність викладача, спрямована на організацію, коригування та вдосконалення навчально-практичної роботи, необхідна для засвоєння знань, умінь і навичок, передбачених робочою навчальною програмою. Розрізняють три види інструктажів: вступний; поточний; завершальний.

Вступний інструктаж має на меті перевірити засвоєння теоретичного матеріалу з певного питання, мобілізувати опорні знання для успішного заняття; підготувати студентів до самостійної роботи; повідомити їм тему, мету і послідовність виконання завдання; ознайомити з інструкційно-технологічною картою; дати вказівки, як і коли послуговуватися обладнанням, приладами, посібниками.

Упродовж вступного інструктажу викладач ознайомлює студентів з правилами техніки безпеки, пояснює, як здійснювати записи, користуватися словниками тощо. Тут необхідно пояснити, як готувати матеріали та оформлювати звіт про виконану роботу. У цій частині заняття викладач перевіряє зошити для лабораторних і практичних занять.

Поточний інструктаж проводиться упродовж виконання завдань лабораторної роботи. Такий інструктаж може бути індивідуальним або груповим. Здійснюючи таке інструктування, викладачеві не варто займатися одним студентом і “не бачити” всієї групи. Не можна перетворювати допомогу в підказування. Якщо в студентів виникли труднощі, то викладачеві потрібно шляхом

задавання питань домогтися того, щоб вони з'ясували причини такого стану й намітили шляхи виходу з нього.

Завершальний інструктаж проводиться після виконання завдання всіма студентами. Тут викладач аналізує роботу всієї групи і окремих студентів. Звертає увагу на успіхи чи окремі невдачі, на відхилення в роботі від інструкційно-технологічної карти тощо.

За лабораторне заняття викладач повинен виставити оцінку кожному студентові.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

НАВЧАЛЬНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ НА CD-ROM

ПОПОВИЧ Анжеліка Станіславівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ НА CD-ROM

Один електронний оптичний диск (CD-ROM).
Об'єм даних 0,5 Мб. Обл.-вид. арк. 7,2.
Тираж 10 пр. Зам. 804.

Видавець і виготовлювач
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідоцтво серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.